

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
ZDRAVOTNĚ SOCIÁLNÍ FAKULTA

**Identifikace handicapu jedince s mentálním postižením v období
adolescence a časně dospělosti sociálním pracovníkem**

DISERTAČNÍ PRÁCE

Autor: Mgr. Jan Šesták

Vedoucí práce: doc. PhDr. Jana Šemberová, CSc.

Červenec 2009

Prohlašuji, že jsem disertační práci na téma „Identifikace handicapu jedince s mentálním postižením v období adolescence a časně dospělosti sociálním pracovníkem“ vypracoval samostatně a použil jen pramenů citovaných v příložené bibliografii.

V Českých Budějovicích dne 10.7.2009

.....

PODĚKOVÁNÍ

Rád bych poděkoval Janě Šemberové, vedoucí disertační práce, za její doprovázení a podporu v uplynulých deseti letech, při koncipování i realizaci výzkumného šetření. Velké poděkování patří rodině, která mě trpělivě podporuje v práci i studiu. Děkuji Janu Pejchalovi za spolupráci a důležitou oponenturu při realizaci výzkumné práce, Jarmile Zemčíkové a Janě Štěpkové za významnou pomoc a spolupráci při překladech podkladů pro výzkumné šetření a výsledků práce, a také všem, kteří mi svou důvěrou, pomocí, radou a oporou umožnili věnovat se pro mě důležitému, smysluplnému a krásnému povolání.

Jan Šesták, červenec 2009

Abstrakt

Název disertační práce: „Identifikace handicapu jedince s mentálním postižením v období adolescence a časné dospělosti sociálním pracovníkem“

Mladý člověk s mentálním postižením vstupuje po ukončení školní docházky a profesní přípravy do klíčové životní etapy (adolescence, časná dospělost) a měl by se s podporou systému sociálních služeb a služeb zaměstnanosti začlenit do pracovního a společenského prostředí. Toto období se stává největším úskalím a jeho zvládnutí je určující pro důstojné prožití další životní etapy (produktivního věku) včetně utváření jeho sociálních a společenských vztahů. Pokud má sociální služba naplnit svůj cíl, být cílená a individuální, musí reagovat na konkrétní potřebu jedince s mentálním postižením.

Aktivním účastníkem procesu začleňování lidí s mentálním postižením je sociální pracovník. Jakou roli zastává sociální pracovník v procesu integrace? V čem a jak může napomáhat lidem s mentálním postižením naplňovat odpovídajícím a důstojným způsobem sociální roli ve společnosti? Jaké nástroje a dovednosti k tomu potřebuje?

Disertační práce předkládá odpovědi na vyslovené otázky, nastiňuje teoretická a praktická východiska i možnosti pro práci sociálního pracovníka v procesu začleňování lidí s mentálním postižením do běžné společnosti. Snaha o srozumitelnost a jednoznačnost chápání působnosti sociálního pracovníka vede k pojmenování konceptu třístupňového periodického působení „Poznání – podpora – příležitost“.

Práce si klade za cíl vytvořit škálu, hodnotící nástroj „Poznání“, který by sociálnímu pracovníkovi umožnil identifikovat nejen závažná znevýhodnění, ale i přednosti jedinců s mentálním postižením, a plánovat zacílení poskytované sociální služby tak, aby individuálně a účinně podporovala začleňování jedince s mentálním postižením do běžného života a překonávání, minimalizaci či odstranění překážek, které začlenění jedince brání. Hodnotící škála byla aplikována ve výzkumném šetření v Domově sv. Anežky, o.p.s. u 20 uživatelů sociálních služeb a zaměstnanců chráněných pracovních dílen s lehkou a středně těžkou mentální retardací ve věku 19 – 46 let. Výsledky šetření s jednotlivými výstupy použití hodnotícího profilu doplňují konkrétní kasuistiky zkoumaných osob.

Výzkumná práce a její výsledky byly využity v praxi v Domově sv. Anežky, o.p.s. při poskytování sociálních služeb lidem s mentálním postižením. Výsledky jsou k dispozici odborným pracovníkům tohoto pracoviště a jsou dále využívány v jejich práci.

Abstrakt, summary of the dissertation thesis:

Title: „Identification of handicaps of a mentally disabled person in the age of adolescence and early adulthood carried out by a social worker.“

After finishing school and preparing for profession, a mentally disabled young person enters his/her fundamental phase of living (adolescence, early adulthood) when he/she should incorporate himself/herself - under support of systems of social services and employment services - into working and social environment. This phase becomes the most difficult stumbling block and its successful passing is determinant for respectable living in productive age and in creating good-quality relationships between the mentally disabled individual and the majority society. If a social service shall reach its goal as a targeted and individual one it must respond to real needs of the mentally disabled individual.

Social workers are active participants in integration processes of mentally disabled people. What role does the social worker play in the integration process? In what items and how can he assist the mentally disabled person in accomplishing his/her social role in corresponding and worthy way? What tools and skills does he need for it?

The dissertation thesis tries to work with those questions and to discuss them in more details. An attempt is made to outline theoretic and practical grounds and possibilities for activities of the social worker in the process of integration of mentally disabled people into the common society. Motivated by an effort to understand activities of the social worker comprehensibly and unambiguously, a concept of three-level periodic operation was defined as “Identification – Support – Opportunity“. The goal of the research is to form an evaluation scale (of the “Identification“ tool) that could help the social worker in identification of substantial handicaps but also in recognition of advantages of mentally disabled individuals, and to plan focusing of provided social services on individual and effective incorporation of a mentally disabled person into his/her common life or to remove obstacles hindering from his/her incorporation. Usability and functionality of the evaluation tool entitled “3P – Profil Potřebné Podpory“ (the Support Intensity Profile) were tested in a real environment. 20 users of social services and employees of protected workshops were included in a research set of studied persons with mild and moderate mental retardation in the age from 19 to 46 years. The results of the research study are supplemented with factual casuistics of the persons of the research set. The research work and its results were used in social services for mentally disabled people in St. Agnes Home. The results are available to specialists of this institution who use them in their work.

OBSAH:

Úvod	8
1. Člověk s mentálním postižením v období adolescence a časně dospělosti	10
1.1 Postižení, poškození, zneschopnění, znevýhodnění	10
1.2 Mentální retardace	11
1.3 Adolescence a časná dospělost člověka s mentálním postižením	13
1.4 Člověk s mentálním postižením a práce	14
1.5 Životní perspektivy jedinců s mentálním postižením v období adolescence a časně dospělosti	16
2. Začlenění osob s mentálním postižením	20
2.1 Nástroje podporující začleňování lidí s mentálním postižením	20
2.1.1 Sociální služby	20
2.1.2 Nástroje na pomezí	21
2.1.3 Nástroje politiky zaměstnanosti	22
2.2 Člověk s mentálním postižením v prostředí	23
2.3 Východiska pro sociální služby podporující začlenění	28
2.4 Sociální pracovník – začleňující	30
2.5 Sociální služba jako reakce na konkrétní potřebu	31
2.6 Koncept „Poznání – podpora – příležitost“	33
2.6.1 Poznání	34
2.6.2 Podpora a příležitost	35
2.6.3 Periodicita a nedělitelnost	38
2.6.4 Využitelnost a limity konceptu	39
3. Cíl práce a metodologie	41
3.1 Stanovení cílů výzkumného šetření	41
3.2 Metodologie	41
3.2.1 Cíl 1	41
3.2.2 Cíl 2	43
3.2.3 Cíl 3	43
4. Výsledky	44
4.1 „3P – Profil Potřebné Podpory“	44
4.1.1 Zdroje a doporučené metody pro použití 3P	45

4.1.2 Obsah a členění 3P	45
4.2 Cíl 2. Aplikace navrženého diagnostického nástroje „3P“ u uživatelů sociálních služeb s lehkou až středně těžkou mentální retardací v Domově sv. Anežky, o.p.s. v Týně nad Vltavou a posouzení aplikovatelnosti	54
4.3 Cíl 3. Vyhodnocení získaných výsledků realizovaného výzkumného šetření – použití vytvořeného nástroje „3P“ k určení míry potřebné podpory respondentům Domova sv. Anežky, o.p.s. k jejich pracovnímu a společenskému začlenění a posouzení aplikovatelnosti nástroje „3P“	104
5. Diskuse	105
6. Závěr	111
7. Doporučení pro praxi	112
Seznam použitých zdrojů	113
Seznam tabulek, obrázků	116
Klíčová slova	118
Příloha 1: 3P – PROFIL POTŘEBNÉ PODPORY	
Příloha 2: Část Výroční zprávy Domova sv. Anežky, o.p.s. za rok 2008	

ÚVOD

Společnost je tvořena jedinci. Lidskými bytostmi různého věku, s rozličnými schopnostmi, dovednostmi, zkušenostmi, s nestejnými povahami, přednostmi, vědomostmi, dispozicemi a inteligencí. Společnost je taková, jaký je vztah mezi těmito jedinci navzájem. Společnost v České republice si také v posledních dvaceti letech více uvědomuje, že její součástí jsou lidé s různým typem postižení. Její součástí jsou i lidé s mentálním postižením. Více než dřív se o ně staráme. Více je učíme a vzděláváme, pořádáme pro ně sbírky nebo společenské akce, více akceptujeme jejich přítomnost, více oceňujeme ty, kteří o ně pečují, více o lidech s postižením mluvíme a píšeme, na péči o postižené dáváme tu více, tu méně finančních prostředků. Společnost o tomto procesu mluví jako o integraci, začlenění. V odborných kruzích je „téměř“ normou mluvit na prvním místě o člověku, člověku s mentálním postižením. V médiích, v běžných rozhovorech mezi lidmi a ve vnímání veřejnosti však stále převládá označení „postižení“ a „mentálně postižení“. To ale není to stejné, jako *člověk* s mentálním postižením. To není stejné jako *život člověka* s mentálním postižením. Jankovský (2001) mluví o postižení jako o dimenzi, která dává životu určitý rozměr, kvalitu. Můžeme říci, že kvalita života člověka s mentálním postižením je z velké části závislá na kvalitě vztahu s ostatními členy společnosti. Začlenění je odrazem kvality tohoto vztahu. Jak píše Jan Pavel II.: Člověk s postižením je jedním z nás a plně se podílí na našem lidství.

Aktivním účastníkem procesu začleňování lidí s mentálním postižením je sociální pracovník. Hanuš (2007) jej označuje za pojivo společnosti. Má-li sociální pracovník plnit své poslání, musí je propojit s komunitou. Mezi sociálním pracovníkem a člověkem s mentálním postižením musí existovat vztah stejně jako s dalšími členy komunity. Zásadní otázkou je, jakou roli má sociální pracovník v procesu integrace jedince s mentálním postižením do společnosti? Jakou pomoc mu může poskytnout při zvládnutí sociální role? V čem a jak může napomoci člověku s mentálním postižením naplnit odpovídajícím a důstojným způsobem svoji sociální roli ve společnosti? Jaké nástroje, dovednosti a pomocníky k tomu potřebuje?

Disertační práce předkládá odpovědi na uvedené otázky, byť někdy dílčí a „pracovní“. Nastiňuje teoretická východiska, koncepty a metody sociální práce ověřené desetiletou praxí sociálního pracovníka a ředitele zařízení (organizace), jehož posláním je optimální integrace osob s mentálním postižením do pracovního a společenského života komunity. Ukazuje možnosti sociálního pracovníka při začleňování lidí s mentálním postižením do společnosti. Snaha o jednoznačné chápání role sociálního pracovníka v procesu začleňování osob

s mentálním postižením do širšího rámce společnosti vyústila v pojmenování konceptu „Poznání – Podpora – Příležitost“. Práce si klade za cíl vytvořit škálu, hodnotící nástroj „Poznání“, který by sociálnímu pracovníkovi umožnil identifikovat nejen závažná znevýhodnění, ale i přednosti jedinců s mentálním postižením, a plánovat zacílení poskytované sociální služby tak, aby individuálně a účinně podporovala začleňování jedince s mentálním postižením do běžného života a překonávání, minimalizaci či odstranění překážek, které začlenění jedince brání. Výsledky výzkumného šetření jsou doplněny konkrétními reálnými kasuistikami jednotlivců s mentálním postižením.

Člověk žije s mentálním postižením po celý život. Na životní etapu, kdy začíná pracovat a pohybovat se v „nechráněném“ prostředí zdravých dospělých, se musí včas připravit. Oporu mu poskytuje sociální pracovník. V období adolescence a přechodu do dospělosti prochází úskalími, jejichž zvládnutí rozhodne o jeho integraci a kvalitě života v dospělosti. Téma disertační práce problematiku začlenění osob s mentálním postižením řeší.

1. Člověk s mentálním postižením v období adolescence a časně dospělosti

1.1 Postižení, poškození, zneschopnění, znevýhodnění

Pojem „postižení“ je chápán v různém významu, čemuž stále ještě napomáhá poměrně značná terminologická nejednotnost. Týká se to jednak druhů postižení, ale také samotného pojmu „postižení“. V současném pojetí je v popředí člověk, a teprve následně se hovoří o tom, zda se jedná o člověka zdravého, či s postižením. Dříve se postižení vnímalo spíše jako kategorie, byl diagnostikován defekt, a podle druhu a stupně postižení následovalo opatření. Dnešnímu přístupu mnohem lépe odpovídá vnímání postižení jako dimenze, tedy rozměru života.⁽¹²⁾

Světová zdravotnická organizace vydala v roce 1980 Mezinárodní klasifikaci poruch, disabilit a handicapů MKPDH (International Classification of Impairments, Disabilities and Handicaps).. Jednotícím pojmem se stal pojem „**postižení**“ (angl.disablement), které zahrnuje tři nové základní komponenty poškození, zneschopnění a znevýhodnění.⁽⁴⁾

Poškozením (angl.impairment)⁽²⁾ se rozumí jakákoli ztráta nebo abnormalita psychické, fyziologické nebo anatomické struktury či funkce. Marek, Kalvach, Sucharda a kol. (2001) vymezují impairment také jako „poruchu“. Poškozením je například „ztráta oka“. Tato porucha je tedy změna funkce na úrovni tělního orgánu či systému.⁽¹²⁾

Zneschopněním (angl.disability)⁽²⁾ se rozumí stav, kdy v důsledku poškození a ve srovnání se stavem zdraví je omezena nebo chybí schopnost jedince vykonávat nějakou činnost takovým způsobem či v takových mezích, které se v daném sociokulturním prostředí považují za normální. Jedná se tedy o poruchu na úrovni celého jedince.⁽¹²⁾

Znevýhodněním (angl.handicap)⁽²⁾ se rozumí stav, kdy v důsledku poškození nebo zneschopnění a ve srovnání se stavem zdraví jedinec nemůže nebo může omezeně plnit role, které odpovídají jeho věku, pohlaví, sociálním a kulturním zvyklostem. Může být například znevýhodněn při hledání zaměstnání. Jde o změnu rolí, které člověk zastává ve vztahu ke společnosti.⁽¹²⁾

1.2 Mentální retardace

Mentální retardace je souhrnné označení vrozeného defektu rozumových schopností. Postižení je definováno jako neschopnost dosáhnout odpovídajícího stupně intelektového vývoje, přestože byl takový jedinec přijatelným způsobem výchovně stimulován. Nízká úroveň inteligence bývá spojena se snížením či změnou dalších schopností a odlišnostmi ve struktuře osobnosti. Mezi hlavní znaky mentální retardace patří nízká úroveň rozumových schopností, která se projevuje zejména nedostatečným rozvojem myšlení, omezenou schopností učení a následkem toho i obtížnější adaptací na běžné životní podmínky. Postižení je vrozené a trvalé, přestože je možné určité zlepšení. Horní hranice dosažitelného vývoje takového člověka je dána jak závažností a příčinou defektu, tak individuálně specifickou přijatelností působení prostředí, tj. výchovných a terapeutických vlivů.⁽³⁴⁾

Příčiny vzniku mentální retardace:

- Mentální retardace je jedním z projevů poruchy centrální nervové soustavy. Její příčiny lze shrnout do několika základních skupin:
- Dědičně podmíněné postižení – vzniká na základě poruchy ve struktuře nebo funkci genetického aparátu. Do této kategorie patří například chromozomální postižení (Downův syndrom).
- Postižení podmíněné působením teratogenních vlivů v prenatalním věku, mezi něž patří fyzikální vlivy (ionizující záření), chemické vlivy (léky, alkohol, kouření) a vlivy biologické (virové a mikrobiální teratogeny)
- Postižení způsobené v perinatálním období, kam řadíme asfyktický syndrom s nedostatkem kyslíku nebo mechanické stlačení hlavičky a krvácení do mozku.
- Postnatální poškození mozku v období do 18 měsíce věku

Jestliže mentální defekt vznikl následkem organického poškození CNS, trpí tito lidé často i dětskou mozkovou obrnou nebo drobnějšími poruchami hybnosti. Mentální postižení často vzniká na základě kombinace polygenně podmíněného nižšího nadání a výchovné nepodnětnosti či přímo zanedbanosti. Jde obvykle o děti podobně postižených rodičů, jejichž vzdělanostní a intelektová úroveň je nízká. Takoví rodiče své děti nepříznivě ovlivňují dvojnásobným způsobem. Jednak jim předávají horší genetické předpoklady k rozvoji rozumových schopností a jednak nejsou schopni poskytnout jim přiměřenou výchovu, protože na ni sami intelektově nestačí.⁽³⁴⁾

Stupně mentální retardace podle MKN – 10:

F 70	Lehká mentální retardace	IQ 50 – 69
F71	Středně těžká mentální retardace	35 – 49
F72	Těžká mentální retardace	20 – 34
F73	Hluboká mentální retardace	0 – 19

Lehká mentální retardace: Postižení uvažují na úrovni dětí středního školního věku. Respektují některá pravidla logiky, ale nejsou schopni uvažovat abstraktně, i v jejich verbálním projevu chybí většina abstraktních pojmů, užívají jen konkrétní označení. Jsou schopni se učit, zvládnou výuku ve zvláštní, resp. pomocné škole.⁽³²⁾

Středně těžká mentální retardace: Uvažování postižených lze přirovnat k myšlení předškolního dítěte. V jejich slovníku chybí i méně běžné konkrétní pojmy. Verbální projev bývá chudý, agramatický a špatně artikulovaný. Dovedou se učit jen mechanicky, především na praktické úrovni. Jsou schopni zvládnout běžné návyky a jednoduché dovednosti.

Lidé s mentálním postižením tvoří jednu z nejpočetnějších skupin mezi všemi postiženými.⁽³²⁾ Navíc počet mentálně retardovaných osob nejen u nás, ale i v celosvětovém měřítku stoupá. Tento vzrůst se opodstatňuje jednak přesnější evidencí lidí s mentálním postižením, (ačkoli stále ne úplnou) a paradoxně vlivem lepší pediatrické péče o novorozence, jenž má za následek nižší novorozeneckou a kojeneckou úmrtnost, a tedy záchranu i těch nově narozených, kteří by bez této intenzivní péče nezůstaly naživu.⁽³²⁾

Absolutní počet mentálně postižených v naší populaci není znám. Uvádí se, že mentální retardací trpí asi 3% našich občanů. Podle některých pedagogicko-psychologických výzkumů je intelektově podprůměrných 10-15% dětí školního věku. Těžce mentálně postižených je asi 0,1% v populaci. Obdobné relace bývají uváděny i ve statistikách ostatních evropských zemí.

Pokud jde o jednotlivá ontogenetická období, nejvíce mentálně retardovaných se vykazuje ve školním věku, který klade specifické požadavky na intelekt a umožňuje srovnávání rozumových schopností mezi jednotlivými žáky. V předškolním věku nejsou všechny mentálně postižené děti (s výjimkou těžce mentálně postižených) rozpoznány. V adolescenci a ve věku dospělosti už dochází k splývání osob s lehčí mentální retardací s ostatní populací a ti mentálně opoždění, kteří se úspěšně zařadili do sociálních vztahů, obvykle už za mentálně postižené nebývají považováni.⁽³³⁾

Lidé s mentálním postižením potřebují většinou celoživotní vedení a podporu v učení, které se sice nejeví tak efektivní, ale jeho výsledky jsou pro život takového jedince velmi potřebné a užitečné, především pokud jde o vedení k soběstačnosti. Dospělý člověk s mentálním postižením, pokud je ponechán bez dalšího vedení, své dovednosti a návyky ztrácí. Z tohoto důvodu je vhodné jakékoliv zvládnutelné pracovní začlenění, které by mu poskytlo potřebnou životní náplň a denní režim.⁽³⁴⁾

1.3 Adolescence a časná dospělost člověka s mentálním postižením

Člověk se svým postižením žije celý život. Jeho větší část by však měl věnovat produktivnímu životu, práci, sociálním kontaktům, tvorbě hodnot. Na tuto část života se musí připravit a vstoupit do ní. Právě období, kdy přichází do nechráněného života dospělých, se stává tím největším úskalím. Jeho zvládnutí je určující pro důstojné prožití produktivního věku.

Biodromální psychologie, která sleduje vývoj člověka od prvních let až do pozdního stáří a snaží se vytyčit zákonitá stadia životní cesty a její nejdůležitější předěly⁽²³⁾, mluví o období puberty a adolescence, ve kterém je vývojovým úkolem dosažení vlastní identity. Obvyklé otázky dospívajícího (kdo jsem, jaký jsem, kam patřím, čemu věřím) vedou ke krizi identity, která představuje krok k dospělosti. Erikson (1963) charakterizuje adolescenci rčením „Já jsem to, čemu věřím“. Tedy touha po zakotvení v něčem, čemu lze věřit a má smysl, to vytváří prostor pro vlastní akceptaci.⁽¹⁰⁾ Přejchod z adolescence do dospělosti je jednou z životních etap, v níž dochází k nahromadění vývojových změn a která se jeví jako uzlová, klíčová, kritická. Vývoj v adolescenci směřuje k plné fyzické a psychické zralosti v dospělosti, kdy se mladý muž a mladá žena stávají „adultus, adulta“. Adolescence je mimořádně senzibilním obdobím životního cyklu pro vývoj optimálních vztahů ve třech klíčových oblastech životní orientace: 1. práce, 2. společenství s životním partnerem, 3. občanská kompetence.⁽⁵⁾

Časná dospělost je přechodným obdobím mezi adolescencí a plnou dospělostí a zahrnuje dobu zhruba od 20 do 25 let. Dospělost tu vymezujeme s přihlédnutím ke třem kritériím: k věku, k převzetí určitých vývojových úkolů a k dosažení určitého stupně osobní zralosti. Mezi hlavní charakteristiky tohoto období patří upevnění identity dospělého, identifikace s rolí dospělého, produktivní orientace, upřesnění osobních cílů, nezávislost na rodičích, hledání partnera, zakládání vlastní rodiny, předběžná volba povolání a postupné získávání odpovědnosti v profesi.⁽¹⁴⁾ R. Havighurst (1964, 1982) vyčleňuje také stadia vývoje

k profesní činnosti. Věk 15-25 roků označuje jako etapu „získání profesní identity“ ; k tomuto cíli směřuje vývojový úkol „volba povolání a příprava na ně“.⁽⁵⁾

Vstup člověka s postižením do světa zdravých lidí je specifickým problémem, který musí řešit každý postižený, kromě těch, jejichž stav to nedovoluje (např. hluboká mentální retardace). Specializovaná péče a příliš ochranný postoj často vede k vytvoření specifického ochranného klimatu v dětství, takže dítě se může velmi dobře rozvíjet, co se týče překonávání přímých následků postižení. Má možnost rozvíjet kompenzační dovednosti, přiměřeným způsobem nabývat znalostí apod. Vlivem této péče jsou však děti jen velmi málo připravovány na kontakty s lidmi, kteří neznají problémy postižených jedinců, kteří se obvykle o ně nezajímají a nejsou ochotni vycházet postiženým vstříc. Často je také vztah zdravých a postižených zatížen četnými předsudky vůči lidem s postižením. Závislost na rodičích, návyk na to, že všechny překážky a problémy za ně řeší oni, mohou pro mladého dospělého představovat podstatnou zátěž v okamžiku, kdy budou muset vyhovovat nárokům zaměstnání, dopravy, vyřizování záležitostí a podobně. Dalším faktorem, který může značně zkomplikovat začlenění do světa zdravých, je to, že školní nároky výchovy a výuky neodpovídají vždy doslovně nárokům kladeným na jedince mimo školu. I u zdravých jedinců se můžeme setkat se selháním v okamžiku, kdy přestává žít v direktivním světě školy, kde stačila píle, navyklá přizpůsobivost a poslušnost k dosahování úspěchů. V nových situacích, v jinak náročných úkolech, kdy je nutno reagovat rychle a pružně, dosud úspěšný jedinec selhává. Tím spíše může selhat jedinec s postižením, který je jen málo připraven na obtíže života, a který může být reálně méně schopen stačit nárokům na něj kladeným.

Život v chráněném a chápajícím prostředí může také ovlivnit představu člověka s postižením o tom, jak by se k němu ostatní lidé měli chovat. Často bývá tato představa v rozporu se skutečností a po nástupu na pracoviště může dojít k frustraci. K tomu napomáhají i přehnaně ochranné postoje některých rodičů, kteří na první neúspěchy svého dítěte v hledání zaměstnání (resp. při adaptaci na pracovišti) reagují nabídkou “zůstaň si doma, však to nemáš zapotřebí“. Ochranný životní styl může být též příčinou nižší sociální inteligence (ŠEDIVÁ 1997), tj. schopnosti chápat sociální situaci a samostatně řešit nastalé problémy.⁽⁷⁾

1.4 Člověk s mentálním postižením a práce

Práce zaujímá v životě člověka nezastupitelné postavení. Je důležitou podmínkou jeho důstojné existence, přináší mu nejen materiální prospěch, ale současně mu dává pocit

seberealizace a společenské užitečnosti. Vřazuje člověka do řádu sociálních vztahů, uspokojuje jeho potřeby ctížádosti, sebeuplatnění a sebeúcty. Práce tedy neslouží pouze k výrobě statků nebo k vykonávání služeb, ale vytváří sociální pole strukturovaných kontaktů s možnostmi vést rozhovory, potkávat jiné lidi a uzavírat přátelství.⁽⁵⁾

Pro jedince s postižením má práce nejen ekonomický, ale i zdravotně-rehabilitační a sociálně-adaptační význam, zvyšuje jejich sebehodnocení, pomáhá překonávat problémy v oblasti psychiky.⁽⁴⁾ Příprava na práci, pracovní uplatnění a začlenění je přitom jeden z klíčových vývojových úkolů v období adolescence a časně dospělosti. Význam práce pro člověka s postižením konkretizoval J.Šiška⁽³¹⁾:

- poskytuje ekonomickou nezávislost a vyšší životní standard,
- pozitivně ovlivňuje sebeurčení člověka (je-li zaměstnán, není nucen žít podle diktátu někoho jiného),
- status *“být zaměstnán”* u člověka s postižením pozitivně ovlivňuje postoje společnosti k lidem s postižením obecně. Podle Henstocka (1989) se prostřednictvím zaměstnávání lidí s mentálním postižením v integrovaném prostředí zvyšují vyhlídky na jejich přijetí ve společnosti,
- pracovní místo v integrovaném prostředí je prostředkem pro vytváření a rozvíjení sociálních interakcí,
- je jedním ze způsobů, kterým většina lidí pokračuje v učení a rozvíjení kompetencí,
- zaměstnání je jedním z klíčových aspektů dosažení statusu dospělosti.

Uplatnění člověka na trhu práce je podmíněné řadou charakteristik (věk, zdravotní stav, vzdělání, pohlaví, příslušnost k etnické skupině), které vyčleňují skupiny lidí s větším rizikem ztráty práce a předurčují je pro dlouhodobou nezaměstnanost. Ze souboru nezaměstnaných osob se vydělují dvě zvláště ohrožené skupiny: 1. nezaměstnaní se zdravotním postižením, 2. čerství absolventi škol a učilišť hledající své první zaměstnání. Mimořádné problémy pak nastávají tam, kde se tyto dvě skupiny prolínají, tj. u mladých lidí se zdravotním postižením, kteří právě nastupují na trh práce.⁽⁷⁾ Vzhledem ke stále většímu důrazu na produktivitu práce a výkon mají tyto lidé v současné společnosti mnohem menší šanci se uplatnit na trhu práce. Míra nezaměstnanosti a doba jejich evidence na úřadech práce převyšuje několikanásobně dobu evidence zdravých jedinců.⁽⁵⁾ Podíl uchazečů se zdravotním postižením na celkovém počtu uchazečů o zaměstnání v letech 2005, 2007 a 2009 ukazuje tab.1.

Tab. 1 Podíl uchazečů o zaměstnání se zdravotním postižením na celkovém počtu uchazečů o zaměstnání k 31.3.2005, 31.3.2007 a 31.3.2009

Území	Počet uchazečů se ZP k:			Podíl na celkovém počtu uchazečů k:		
	31.3.2005	31.3.2007	31.3.2009	31.3.2005	31.3.2007	31.3.2009
Okres Č.Budějovice	618	760	897	14,1 %	18,2 %	17,2 %
Jihočeský kraj	3452	3421	3587	14,4 %	17,5 %	15,6 %
Česká republika	76345	71327	64373	14,1 %	16,6 %	14,3 %

Zdroj: ⁽¹⁷⁾

1.5 Životní perspektivy jedinců s mentálním postižením v období adolescence a časně dospělosti

Životní perspektivy jedince s mentálním postižením závisejí zčásti na něm samém (na stupni postižení), na jeho osobní historii a způsobu, jakým překonává omezení daná postižením. V každém případě tito jedinci potřebují vnější pomoc a podporu při společenském, sociálním a pracovním začleňování. Někteří z nich jen obtížně hledají místo v životě. Například absolventi speciálních tříd základních škol se často ocitají v roli invalidních důchodců s omezenými možnostmi uplatnění a nemá o ně fakticky nikdo zájem.⁽³⁵⁾

Doplňující dotazníkové šetření (Šesták, 2004) realizované s rodiči žáků 8 pomocných, zvláštních a praktických škol v okresech České Budějovice, Český Krumlov, Jindřichův Hradec a Strakonice a řediteli těchto škol zkoumanou problematiku dokresluje. Ve školním roce 2003-2004 bylo na těchto školách 415 žáků, kteří ukončí školní docházku v letech 2004-2007. Podle předpokladů jich nastoupí do zaměstnání jen 6% (tj. 25).⁽²⁹⁾

Tab. 2 Problémy absolventů škol v dalším životě podle zástupců škol

Pořadí	Položka (označená možnost)	Průměrná hodnota
1.	Pracovní uplatnění absolventů	8,42
2.	Zůstávají doma, bez aktivity	6,57
3.	Málo finančních prostředků	4,58
4.	Nefunkční rodina	4,57
5.	Chybějící sociální služby	2,57

Zdroj: ⁽²⁸⁾

Pozn. U každé možnosti měl respondent ohodnotit míru závažnosti problému hodnotou na stupnici od 1 – nejméně závažný do 10 - nejzávažnější. Odpovědi jsou seřazeny v pořadí podle zjištěných průměrných hodnot závažnosti.

Tab. 3 Očekávaná znevýhodnění /omezení dětí s mentálním postižením reflektovaná rodiči

Pořadí	Položka (označená možnost)	Počet	%
1.	Nezaměstnanost	105	55 %
2.	Málo finančních prostředků	66	35 %
3.	Nic, nebude znevýhodněn	44	23 %
4.	Předsudky okolí, posměch netolerance	31	16 %
5.	Chybějící sociální služby	16	8 %
6.	Jiné	12	6 %
7.	Architektonické bariéry	5	3 %

Zdroj: ⁽²⁸⁾

Pozn. U otázky bylo možné označit více možností. Odpovědi jsou seřazeny v pořadí podle četnosti.

Tab. 4 Předpokládané potřeby dítěte po absolvování školy uvedené rodiči

Pořadí	Položka (označená možnost)	Počet	%
1.	Zaměstnání	150	79 %
2.	Zaměstnání v chráněné dílně	26	14 %
3.	Centrum denních služeb	15	8 %
4.	Osobní asistence	5	3 %
5.	Nevyplněno	3	2 %

Zdroj: ⁽²⁸⁾

Pozn. U otázky bylo možné označit více možností. Odpovědi jsou seřazeny v pořadí podle četnosti.

Tab. 5 Rodiči očekávaná dostupnost naplnění potřeby dětí s postižením po ukončení školní docházky

Pořadí	Položka (označená možnost)	Počet	%
1.	Ano	137	72 %
2.	Ne	39	20 %
3.	Nevyplněno	15	8 %
Celkem		191	100 %

Zdroj: ⁽²⁸⁾

Pozn. Odpovědi jsou seřazeny v pořadí podle četnosti. Rodiče odpovídali na otázku, zda jimi uvedená potřeba dítěte bude podle jejich názoru dostupná.

Rodiče dětí s mentálním postižením předpokládají (72%), že jejich děti naleznou po ukončení školní docházky zaměstnání a v něm i pracovní uplatnění, 20ti % rodičů se jeví tato možnost jako nereálná. Praktickou nedostupnost vhodných možností pro získání pracovního uplatnění však dokládají statistiky nezaměstnanosti i další odborné prameny.⁽²⁹⁾

Z dotazníkového šetření u klientů domova sv. Anežky ve věku od 19 do 24 let a s různým typem postižení či duševním onemocněním většinou absolventů zvláštní, pomocné nebo praktické školy, realizovaného v roce 2002 (Šesták, 2002) na téma „Aspirační úroveň a životní hodnoty handicapované mládeže“ vyplynula následující zjištění. V souboru předložených 46 označili klienti Domova za nejdůležitější tyto následující hodnoty (seřazeno podle důležitosti): 1.pomáhat druhým, 2.peníze, 3.vlastní děti, 4.práce, 5.jídlo, 6.láska, 7.bydlení, 8.rodiče, 9.mít sourozence, 10.krásná příroda, 11.teplo, 12.přítomnost někoho blízkého. Nejnižších průměrných hodnot dosahovaly položky: alkohol, cigarety, zima, sport, oheň, víra v Boha, diskotéka, sex.⁽²⁹⁾

Dotazníkové šetření na téma „Hodnoty a potřeby osob s mentálním postižením“ realizované studenty Zdravotně sociální fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích oboru Rehabilitační psychosociální péče o postižené děti, dospělé a staré osoby s 63 lidmi s mentálním postižením ve věkovém rozmezí 17-30 let (2007) rovněž hodnoty obecně

akceptovatelné jedinci s mentálním postižením potvrdilo. Výzkum ukázal, že 84 % respondentů považuje práci (zaměstnání) za důležitou součást svého života. Pro 98 % dotázaných bylo důležité také samostatné bydlení, přičemž jen 4 % z nich skutečně samostatně bydlí. Jedna z otázek výzkumu byla zaměřena na důležitost „mít vlastní děti“. 50% respondentů uvedlo, že je to pro ně důležité, 52 % odpovědělo kladně na doplňující otázku, zda by oni chtěli mít vlastní děti.

2. Začlenění osob s mentálním postižením

2.1 Nástroje podporující začleňování lidí s mentálním postižením

Společnost v ČR vytváří podmínky pro využívání formálních nástrojů podporujících společenské, sociální a pracovní začlenění lidí s mentálním postižením a ochranu před jejich izolací, marginalizací a sociálním vyloučením. Jsou to především sociální služby vymezené zákonem 108/2006 Sb., o sociálních službách⁽³⁷⁾ a nástroje politiky zaměstnanosti obsažené zejména v Zákoně o zaměstnanosti⁽³⁸⁾. Přehled těchto nástrojů ukazuje obr.1. (str.23).

2.1.1 Sociální služby

Sociální službou rozumíme činnost nebo soubor činností zajišťujících pomoc a podporu lidem v nepříznivé sociální situaci za účelem jejich sociálního začlenění nebo prevence sociálního vyloučení. Sociální službu realizují registrovaní poskytovatelé sociálních služeb. V současné právní úpravě najdeme dva základní okruhy takových sociálních služeb určených lidem s mentálním postižením. První skupinu tvoří služby, které můžeme charakterizovat jako „pečující“, či poskytující „pomoc druhé osobě“. V zákoně jsou také součástí „služeb sociální péče“. Patří mezi ně:

- Centra denních služeb,
- Denní a týdenní stacionáře,
- Domovy pro osoby se zdravotním postižením,
- Osobní asistence,
- Chráněné bydlení,
- Podpora samostatného bydlení.

Druhou skupinu sociálních služeb zařazených v zákoně do v tzv. služeb sociální prevence bychom mohli charakterizovat jako „podporující začlenění“ jedince s mentálním postižením. Patří sem:

- Sociálně aktivizační služby pro osoby se zdravotním postižením
- Sociálně terapeutické dílny,
- Sociální rehabilitace.

Účelem sociálně terapeutických dílen je dlouhodobá a pravidelná podpora zdokonalování pracovních návyků a dovedností prostřednictvím sociálně pracovní terapie.

Cílem služby je především vytvoření, (obnovení), udržování a zdokonalování pracovních návyků a dovedností, které by v budoucnu mohly umožnit nebo ulehčit člověku s postižením uplatnění na chráněném nebo otevřeném trhu práce. Využití této sociální služby je logickým východiskem pro budoucí zaměstnání jedince s mentálním postižením v chráněné pracovní dílně nebo na otevřeném trhu práce.

Sociální rehabilitace je soubor specifických činností směřujících k dosažení samostatnosti, nezávislosti a soběstačnosti jedinců s postižením, a to rozvojem jejich specifických schopností a dovedností, posilováním návyků a nácvikem výkonů běžných, pro samostatný život nezbytných činností.

2.1.2 Nástroje na pomezí

Na pomezí a v průsečíku sociálních služeb a prostředků politiky zaměstnanosti více či méně využívaný „Tranzitní program“ a „Podporované zaměstnávání“. Tyto specifické nástroje většinou nabízejí nestátní neziskové organizace.

Tranzitní program

Tranzitní program je systém přípravy a podpory studentů speciálních škol v jejich přechodu ze školy do dalšího života, v oblastech zaměstnání, trávení volného času, soběstačnosti v běžných denních činnostech, bydlení, mezilidských vztahů a osobního rozvoje. Tranzitní program je určen pro ty, u kterých je předpoklad, že budou po ukončení studia potřebovat individuální podporu v tom, aby si našli a udrželi vhodné zaměstnání na otevřeném trhu práce. V rámci tranzitního programu v průběhu studia hledá pracovní konzultant studentovi se speciálními potřebami vhodnou praxi na otevřeném trhu práce a to s potencionální možností uzavření pracovního poměru po skončení studia. Přímo na pracovišti mu pomáhá jeho pracovní asistent v rámci tréninku pracovních dovedností zvládnout požadované úkoly, získat pracovní návyky a začlenit se do pracovního kolektivu.⁽²¹⁾

Podporované zaměstnávání

Podporované zaměstnávání je komplexem služeb, jehož cílem je poskytnout člověku s postižením takovou podporu, aby si našel a udržel místo na otevřeném trhu práce za odpovídajících platových podmínek. Podpora je takovému zájemci o práci poskytována s ohledem na individuální potřeby a schopnosti daného člověka. Zatímco u tradičních služeb v oblasti zaměstnanosti předchází rekvalifikace (tedy trénink dovedností) samotnému

umístění na pracoviště, u podporovaného zaměstnávání je tomu naopak: na základě stávajících možností zájemce se hledá vhodné pracovní místo a trénink dovedností probíhá až po nástupu do práce přímo na pracovišti, kde jsou neoptimálnější podmínky pro získání dovedností pro konkrétní zaměstnání.⁽²¹⁾

V praxi se s ohledem na legislativní neukotvení tranzitního programu a podporovaného zaměstnávání často setkáváme s těmito nástroji pod hlavičkou osobní asistence, aktivizačních programů, pracovní rehabilitace apod.

2.1.3 Nástroje politiky zaměstnanosti

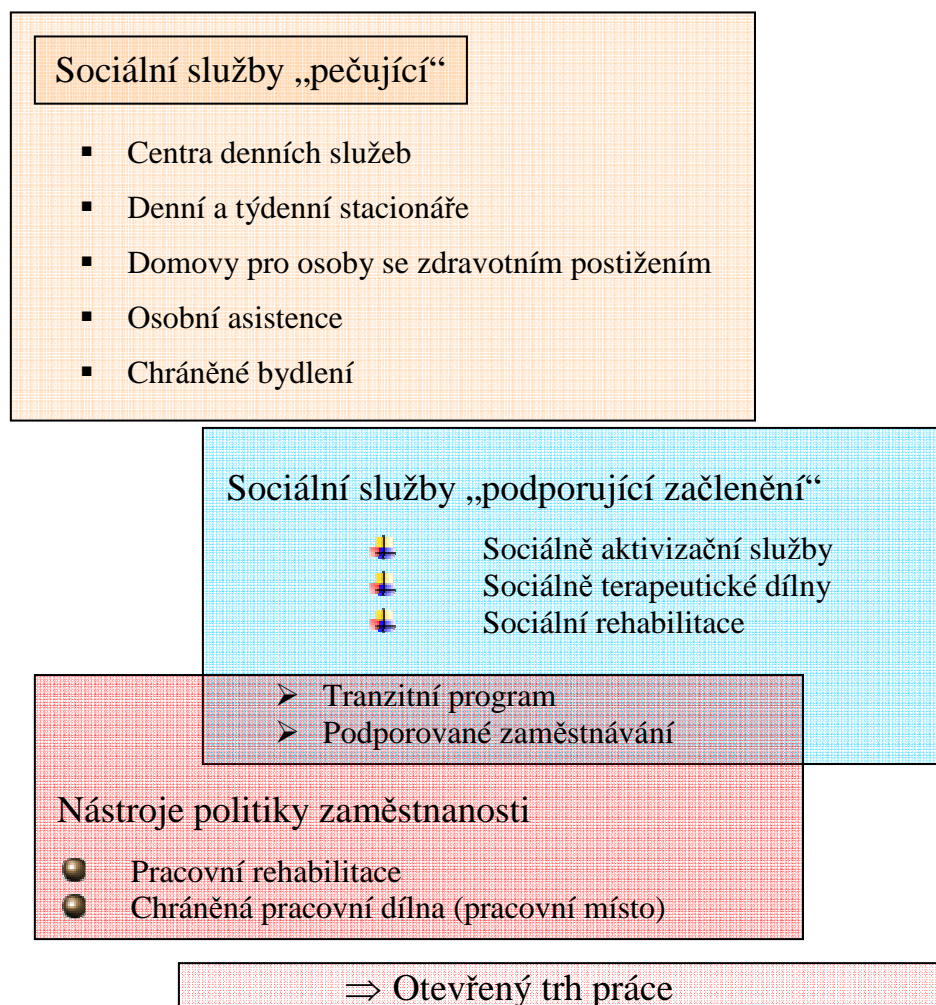
Zákon č.435/2004 Sb. o zaměstnanosti vymezuje další nástroje využívané pro pracovní začlenění a uplatnění lidí se zdravotním postižením. Patří sem:

- Pracovní rehabilitace
- Chráněná pracovní dílna a chráněné pracovní místo

Pracovní rehabilitace je souvislá činnost zaměřená na získání a udržení vhodného zaměstnání pro osobu se zdravotním postižením. Pracovní rehabilitaci na žádost osoby se zdravotním postižením zabezpečuje místně příslušný úřad práce a zároveň i hradí náklady s ní spojené. Pracovníci úřadu práce sestaví pro zájemce o pracovní rehabilitaci individuální plán s ohledem na zdravotní stav žadatele, jeho schopnost vykonávat soustavnou pracovní činnost, kvalifikaci a s ohledem na aktuální situaci na trhu práce. Pracovní rehabilitace zahrnuje poradenskou činnost zaměřenou na volbu vhodného povolání, teoretickou a praktickou přípravu pro zaměstnání (zapracování osoby se zdravotním postižením na vhodné pracovní místo), která v sobě dále zahrnuje přípravu na budoucí povolání podle zvláštních právních předpisů (např. školského zákona), přípravu k práci a specializované rekvalifikační kurzy.

Chráněné pracovní dílny a chráněná pracovní místa jsou jedním z nástrojů aktivní politiky zaměstnanosti, jejímž úkolem je umožnit pracovní uplatnění lidem se zdravotním postižením. Chráněná pracovní dílna je pracoviště zaměstnavatele, vymezené na základě dohody s úřadem práce a přizpůsobené pro zaměstnávání osob se zdravotním postižením, kde je v průměrném ročním přepočteném počtu zaměstnáno nejméně 60 % těchto zaměstnanců. Chráněné pracovní místo je pracovní místo vytvořené zaměstnavatelem pro osobu se zdravotním postižením na základě dohody s úřadem práce.

Obr. 1 Orientační schéma sociálních služeb a nástrojů politiky zaměstnanosti

2.2 Člověk s mentálním postižením v prostředí

Začleňování lidí s mentálním postižením je sousloví používané často a při mnoha příležitostech. Jak píše Jankovský (2001): pojem integrace je v posledních letech bezesporu jeden z nejméně frekventovaných ve vztahu ke změnám a posunu názorů a postojů společnosti k lidem s postižením. Integrace se stala doslova znamením doby.⁽¹²⁾

O sociálním začleňování mluví zákon o sociálních službách. Byla popsána nutnost podpory při začlenění do „nechráněného světa dospělých“ a převzetí vývojových úkolů v období adolescence a časně dospělosti. S tím souvisí také pracovní začlenění a uplatnění lidí s mentálním postižením a nástroje politiky zaměstnanosti. Začlenění je především umožnění naplnění důstojné a odpovídající sociální role člověka s mentálním postižením uprostřed většinové společnosti, v komunitě, v prostředí.

Americká asociace pro mentální retardaci prosazuje pojetí mentální retardace nikoliv jako absolutního znaku, který je vymezen jednotlivcem, ale jako dynamickou interakci mezi charakteristikou jedince a charakterem prostředí, ve kterém se tento jedinec pohybuje. Jde o tzv. ekologický model, který stojí na třech pilířích: kompetence, prostředí a fungování.⁽¹⁵⁾

Ekologický model se zaměřuje na transakce a kontakty jedinců a jejich prostředí, přičemž se předpokládá stav stálé vzájemnosti, reciprocitu a vzájemného utváření a ovlivňování. Jedním z klíčových pojmů se zde stává koncept sociální role. Hovoříme o modelu „person in environment“ (osoba v prostředí). Komunikace a interakce jsou aktivní a dynamické akty, při nichž je investována nebo přijímána určitá „energie“. V této souvislosti zavádějí autoři další pojmy: vstup, přísun (energie vstupující do života dané osoby), výstup, výdaj (energie, kterou jedinec vydává), styčná plocha (místo, kde dochází k interakci mezi jedincem a prostředím), adaptace (schopnost přizpůsobit se podmínkám okolí), zvládání (adaptace zahrnující úsilí o dovednosti při překonávání problémů), interdependence (vzájemná opora, spoléhání se jeden na druhého). V sociálně ekologických modelech je důraz položen na vzájemnou propojenost, provázanost, ba nerozlučnost člověka a jeho prostředí, jeho světa. Ekologií lidského vývoje se rozumí rozvíjení vzájemné akomodace, přizpůsobování mezi jedincem a měnícími se vlastnostmi bezprostředních prostředí, v nichž tato bytost žije.⁽¹⁶⁾

Vztah mezi člověkem s mentálním postižením a prostředím, komunitou, je dynamický, vyvíjí se. Lze ho tedy do určité míry ovlivňovat a měnit. Můžeme ovlivnit, jakou formou vstupují jednotlivci nebo komunita, společnost, do života jedince s mentálním postižením a naopak. Můžeme ovlivňovat také kvalitu a množství styčných ploch, tedy příležitostí pro vzájemnou interakci mezi jedincem s mentálním postižením a komunitou. Můžeme podporovat získávání a zlepšování dovedností a konkrétních příležitostí a zkušeností jedince s mentálním postižením k lepšímu přizpůsobování se prostředí komunity a schopnosti překonávat překážky na své životní cestě. To vše můžeme různými cestami a s využitím různých nástrojů ovlivňovat, a to v pozitivním i negativním smyslu. Tuto tezi potvrzuje Musil (2004): Vyjdeme-li z vymezení sociální práce jako oboru, jehož cílem je pomáhat klientům se zvládáním obtížných životních situací prostřednictvím podpory jejich sociálního fungování, je možné cílů sociální práce dosahovat pomocí následujících činností:

- působení na osobu klienta, na jeho sociální prostředí, nebo na obojí současně,

- ovlivňování sociálního prostředí klienta podněcováním změn podpory, kterou mu poskytuje sociální prostředí, nebo působením na očekávání sociálního prostředí, nebo souběžným působením na obojí,
- poznávání a ovlivňování komplexu navzájem souvisejících, různorodých překážek zvládnutí životní situace klientem.⁽¹⁸⁾

Kvalita a podoba vztahu a interakce mezi jedincem s mentálním postižením a prostředím je zároveň kvalitou a podobou začlenění člověka s mentálním postižením. Úspěšnost začleňování jedinců s postižením do společnosti je závislá také na postoji každého člověka, na tom, jak jsme schopni tento proces akceptovat a identifikovat se s ním. Pak ovšem hovoříme spíše o inkluzi, která by měla být součástí našeho hodnotového systému a stát se osobním přesvědčením každého člověka. Inkluze je rovnoprávný vztah, ale především postoj, přístup, hodnota, přesvědčení. Termín „include“ znamená být součástí něčeho, být zahrnut v celek.⁽¹²⁾ V této souvislosti velmi oceňuji motto občanského sdružení Pomoc Týn nad Vltavou z roku 1996, kdy bylo založeno a zahájilo činnost, jejíž cílem bylo vybudování centra pro pomoc lidem s mentálním postižením: „Nechceme pro postižené jen něco dělat, ale společně s nimi žít a pracovat“.⁽³⁰⁾ V roce 1996 byla realizace projektu ve fázi příprav. Postoj sdružení vyjádřený tímto mottem je tedy hodnotou, která předznamenávala budoucí „inkluzivní“ zaměření vznikajícího centra. Tuto hodnotu se snaží Domov sv. Anežky již deset let uplatňovat ve svém provozu, s cílem nekráčet cestou ústavů a „hromadění“ lidí s postižením, s cílem být pokud možno co nejméně „totální institucí“⁽⁸⁾, jak ji definoval Goffman (1973).

I přes znamení doby (integrace) jsou možnosti začleňování lidí s mentálním postižením do běžného prostředí značně omezené. Po mnoho let deklarovaná snaha o integraci vyúsťuje do postoje společnosti, který sice uznává nutnost péče o lidi s postižením, vítá a oceňuje každou snahu o aktivitu ve prospěch lidí s postižením, ale zároveň se zdráhá procesu vzájemného poznávání, respektu a soužití aktivně zúčastnit. Schmid (2005) přímo uvádí, že běžná praxe s lidmi s postižením se vyznačuje opakem integrace: segregace do speciálních „zařízení pro postižené“, tedy speciálních škol, chráněných dílen, speciálních obydlí a domovů (ústavů). Naše politika péče o postižené se nevyznačuje integrací do společnosti, která by chápala odlišnost jako normální praxi její existence, nýbrž vyčleněním do speciálního světa odlišnosti.⁽²⁴⁾ K tomu přispívá společnost také tím, že sama od sebe aktivně nevyhledává všední kontakt s lidmi s postižením.⁽²⁰⁾ Koncerty, soutěže, chráněné bydlení, rekonstrukce ústavů, veřejná sbírka na nový mikrobús, to vše je společností vnímáno

veskrze jen jako potřebná, užitečná, charitativní záležitost. Jak ale například přispívá k začleňování, k integraci, naplněná sportovní hala lidmi s mentálním postižením, v níž se odehrává koncert známých zpěváků pro tuto skupinu lidí, a reportáž z koncertu běží v televizním zpravodajství? Rozdíl v přístupu společnosti k procesu integrace lze ilustrovat i následujícím příkladem. Před lety Domov sv. Anežky, o.p.s. po náročné investici slavnostně otevíral v centru města tři byty tzv. chráněného bydlení pro osoby s mentálním postižením. Jejich smyslem bylo kromě zajištění bydlení zejména začlenění, integrace uživatelů do života města. Byli pozváni donoři, média, proběhlo stříhání pásky, občerstvení. Na objekt byla umístěna velká cedule oznamující všem okolo jdoucím, co je uvnitř objektu a kdo na rekonstrukci přispěl. V regionálních novinách pak vyšel článek s fotografií jedné uživatelky bytu a titulek „Irenka jásá, má byt i práci“. Uvědomil jsem si, že jsme tento dům, jenž měl sloužit k začlenění, a lidi v něm opatřili nálepkou „Pozor, tady bydlí postižení, ale je dobře, že se pro ně něco dělá!“. Jak rozdílný přístup volila naše partnerská organizace ve Francii! Pokud chtěl některý z lidí s mentálním postižením z pobytového zařízení samostatně bydlet, sociální pracovník mu pomohl s vyhledáním a pronájmem běžného bytu v místě, které podle vnitřních pravidel zařízení nemělo být blíže než 15 minut jízdy autobusem od zařízení. Stejně tak nikdo neobcházel sousedy, aby je informoval o tomto novém nájemníkovi. Člověk s mentálním postižením byl naopak podporován, aby sociální kontakty navazoval postupně a přirozeně podle svých schopností a potřeb, ovšem nezátížené předem předsudky a stereotypy ve vnímání člověka s postižením společností.

Společnost často uznává určité „kvality“ lidí s postižením, výsledky jejich činnosti, ale neumožňuje dostatečně, aby dostali příležitost podílet se také na jejich aktivitách, její práci, spolupracovat s ní. Organizují se výstavy výrobků lidí s postižením a společnost očekává „tak trochu jiný výrobek“, ne zcela dokonalý, ke kterému získává vztah skrze jeho postiženého tvůrce. Ale příležitost umožnit podíl a spolupráci člověka s postižením na výrobě běžné věci, běžného výrobku společnost příliš nevyhledává. Nadační fond pro zaměstnávání osob se zdravotním postižením nedávno přišel s myšlenkou udělovat výrobkům, které vyrábějí lidé s postižením, značku, logo „Práce postižených“. Vedle značky „Bio“ nebo „Klasa“ se tak pravděpodobně brzy budeme moci setkat i s tímto označením. Trochu paradoxně tak využití této značky, kromě vyčlenění „postižených“ do odlišného světa jejich práce, také stírá a zastihuje práci zdravých lidí, kteří s nimi na výrobku spolupracují, pomohli vytvořit příležitost pro jejich práci a podporují je.

Těch několik málo příkladů mě vede k přesvědčení, že „postižení“ je i přes mnohaleté úsilí o začleňování stále (nebo znovu) chápáno jako určitá kategorie, okruh osob s defektem.

Jen s tím rozdílem, že PRO NĚ děláme více než dřív. Tím ale pravděpodobně neboříme, ale spíše posilujeme předsudky a stereotypy společnosti ve vnímání lidí s postižením.

Studenti navazujícího magisterského studia Zdravotně sociální fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích oboru Rehabilitační psychosociální péče o postižené děti, dospělé a staré osoby realizovali v roce 2007 jako součást semináře dotazníkové šetření „Názory a postoje společnosti k lidem s mentálním postižením“. Soubor dotazovaných tvořilo 226 respondentů z řad široké veřejnosti. 43% respondentů nemělo žádnou osobní zkušenost s kontaktem s člověkem s mentálním postižením. V rámci šetření odpovídali respondenti také na otázku „Co se Vám jako první vybaví, když se řekne člověk s mentálním postižením?“. 24 % respondentů použilo odpověď popisující odlišnost vzhledu nebo chování, 24 % respondentů odpovědělo termínem popisující „diagnózu“, 16 % se vybavil „člověk, který potřebuje pomoc“, 4 % řekli „ústav“, 4 % sdělili „rodina a blízké okolí“, 4 % respondentů nedokázalo odpovědět. Součástí šetření byla také netradiční otázka „Mají lidé s MP nějaké výhody, přednosti, oproti většinové populaci – pokud ano, jaké?“. Na tuto otázku odpovědělo 20,40 % respondentů kladně (mají), 77,40 % (175) záporně. Respondenti, kteří odpověděli kladně, uvedli následující výhody: bezproblémový/bezstarostný život 47,22 %, sociální dávky 21,74 %, jsou veselí, umí se radovat, jsou spokojení 18,04 %, mají ZTP slevy a výhody 15,22 %, mají svůj svět 6,52 %, spontánnost, upřímnost 4,35 %.

Nepříliš tradiční otázka výzkumného šetření dotazující se na výhody a přednosti lidí s mentálním postižením byla volena záměrně. Ekologický přístup k lidem s postižením je charakteristický také tím, že nepracuje pouze s konflikty, problémy a slabými stránkami jedince. Významná role je přisuzována také jeho „mohutnostem“, silným stránkám, kvalitám, ctnostem a nezdolnosti.⁽¹⁶⁾ Tyto vlastnosti jsou samy o sobě pozitivní. Ve spojení s negativně laděným pojmem „postižený“ mohou přinášet do vztahu mezi jedincem a prostředím vítané nové pohledy, postoje a příležitosti k nabourávání vžitých představ, stereotypů a předsudků většinové společnosti. Využití mohutností člověka s mentálním postižením je jednou z příležitostí jak může prostředí vnímat jeho sociální roli pozitivně, respektovat jej pro jeho přednosti a skrze ně můžeme podpořit větší míru interakce (třecích ploch). Uvedu krátký konkrétní příklad: Robert (31 let, středně těžká mentální retardace) svým „italským“ vzhledem, špatnou komunikací, spastickými projevy, vyžadováním pozornosti - doteky a zamračeným obličejem působil v místě bydliště jako „postrach“, mezi lidmi panovala nejistota, co od něho čekat. Nepříjemné pocity násobilo „vyrušování“ při akcích ve městě, v divadle, hlučným projevem při nakupování apod. Kromě blízkého okolí a přátel rodiny s ním nikdo běžně nekomunikoval, naopak byly posilovány negativní předsudky vůči jeho

osobě. Robert v rámci sociální služby navštěvuje kromě jiného Výtvarnou dílnu. Vhodným vedením se daří využít jeho specifického výtvarného projevu a podpořit Roberta jako autora hezkých, oblíbených a obdivovaných obrazů. Například v rámci prestižní výstavy více než 80 umělců (běžných, zdravých, uznávaných) z celé ČR Vltavotýnské výtvarné dvorky se Robertovo dílo „Madona mia“ umístilo na 7.místě návštěvnické ankety o nejkrásnější obraz. Robert získává jako autor „věhlas“, daří se naplňovat motto Výtvarné dílny „Zažij obdiv, potěš ostatní“. Jeho obrazy se líbí. Lidé na výstavách i ve městě jej při kontaktu chválí, navazují s ním hovor, mají důvod s ním komunikovat v pozitivních souvislostech. To umožňuje Robertovi povídat si s nimi i o dalších pro něho důležitých věcech, líčení jeho práce u koní, výletů apod.

2.3 Východiska pro sociální služby podporující začlenění

Jedním z nástrojů, kterým můžeme ovlivňovat vztah mezi jedincem s postižením a prostředím, ve kterém žije, jsou sociální služby, případně další podpůrné nástroje (viz kapitola 2.1). Zákon o sociálních službách hned v úvodu v § 2 vymezuje základní zásady poskytování sociálních služeb: Pomoc musí vycházet z individuálně určených potřeb osob, musí působit na osoby aktivně, podporovat rozvoj jejich samostatnosti, motivovat je k takovým činnostem, které nevedou k dlouhodobému setrvávání nebo prohlubování nepříznivé sociální situace, a posilovat jejich sociální začleňování.⁽³⁷⁾ Jednou ze základních činností při poskytování sociálních služeb je pak tzv. zprostředkování kontaktu se společenským prostředím. Vezmeme-li tuto součást sociálních služeb doslova, sociální pracovník se stává „zprostředkovatelem“ pro člověka s mentálním postižením mezi ním, uživatelem služby, a společností, vnějším prostředím. Sociální pracovník – zprostředkovatel, by měl mít při poskytnutí takové služby jasno, k jakému cíli jeho služba směřuje, kam má zprostředkování kontaktu vést.

J.Šiška píše, že za vhodný teoretický základ služeb pro osoby s mentálním postižením byl v osmdesátých letech přijat filozofický směr prosazující integraci jedince s postižením do normálního a pozitivně přijímaného socio-kulturního prostředí. Tyto axiomy byly soustředěny pod název "*normalizace*" (Nirje, 1969; Wolfensberger, 1972) a později "*valorizace sociální role*."⁽³¹⁾

Teorii normalizace aplikoval O'Brian (1987) do pěti intencí, které v řadě vyspělých demokratických zemí určily směr při koncipování sociálních služeb a služeb zaměstnanosti pro osoby s mentálním postižením.

Služby je třeba organizovat tak, aby jedinci umožnily :

- žít v normálním prostředí tj. v podmínkách, které určují komunitu/obec,
- mít příležitost k informovanému a skutečnému rozhodování a to jak na každodenní úrovni, tak na úrovni závažných životních rozhodnutí,
- mít příležitost rozvíjet kompetence potřebné pro vykonávání funkčních a smysluplných činností,
- být respektován a mít pozitivně hodnocenou sociální roli,
- účastnit se života komunity prostřednictvím sítě sociálních vztahů.⁽³¹⁾

Takto formulované cíle považuji za vhodná východiska sociálních služeb a zároveň kritéria naplnění integrace, začlenění člověka s mentálním postižením do běžné společnosti. Jejich realizace nás posouvá od deklarovaného „PRO NĚ“ k situaci, kdy se společnost, prostředí, řídí postojem „S NIMI“. Naplňování takových cílů prostřednictvím sociální služby je právě oním ovlivňováním a vývojem dynamického vztahu a interakce mezi člověkem s mentálním postižením a komunitou s využitím sociálně ekologického přístupu k jedinci s postižením.

V tomto světle se však podívejme na princip, který přináší do inkluzivního postoje jedince nebo společnosti nový prostor pro uvažování nad smyslem integrace, inkluze. Jan Pavel II ve své encyklice O lidské práci píše o potřebě života, v němž by handicapovaný člověk cítil, že není odstrčený na okraj světa práce ani závislý na společnosti, ale že je plnoprávným podmětem práce, užitečným a respektovaným pro svou lidskou důstojnost, a že „je také povolán, aby přispíval k rozvoji a dobru vlastní rodiny a společnosti“ podle svých schopností. Postižená osoba je jedním z nás a plně se podílí na našem lidství.⁽¹³⁾ Jan Pavel II. tedy vyjadřuje přesvědčení, že také „ONI S NÁMI“ a „ONI NÁM“. Zamyslíme-li se nad tímto pohledem, zjistíme, že jde o diametrálně odlišné východisko pro začlenění lidí s mentálním postižením. Mají stejný podíl jako my, jsou stejně jako členové většinové společnosti povoláni, aby přispívali k dobru společnosti. Začlenění lidí s mentálním postižením tedy kromě jiného znamená jim tuto povinnost svěřovat a připomínat, pomoci vytvářet k naplnění jejich povolání příležitosti. Baumgart (1985) definuje tento aspekt jako „hledání pospolitého bytí“⁽³⁾. K výše uvedeným východiskům sociálních služeb podporujících začlenění můžeme tedy přiřadit ještě dva cíle:

- mít příležitost podílet se na „lidství“ komunity,
- naplňovat povolání přispívat k dobru společnosti.

2.4 Sociální pracovník – začleňující

Je-li sociální služba prostředkem k naplňování atributů začlenění a ovlivňování dynamického vztahu mezi člověkem s mentálním postižením a prostředím ve kterém žije, pak sociální pracovník zodpovědný za poskytování takové sociální služby je „člověkem profesionálně konajícím ve prospěch začlenění“. Nazvěme ho „Začleňující“. Jak píše Hanuš: Sociálního pracovníka bychom mohli označit za pojivo společnosti. Sociální pracovníci, mají-li naplnit své poslání, musí spojit své klienty zpět s komunitou.⁽⁹⁾

Být Začleňujícím předpokládá hodnotovou připravenost a „inkluzivní“ postoje. Začleňující musí dobře znát člověka s mentálním postižením, jeho možnosti, dovednosti, limity, problémy, jeho znevýhodnění (handicap), potenciál, ale i přednosti, mohutnosti. Začleňující musí umět s konkrétním člověkem s postižením pracovat a spolupracovat. Začleňující musí dobře znát PROSTŘEDÍ, do kterého se má člověk s postižením začleňovat. Musí znát jeho hodnoty, rituály, postoje, předsudky, ale i potřeby a potenciály. Musí s prostředím a v něm umět pracovat, spolupracovat. Začleňující musí být schopen osobního příkladu pro obě strany a tento osobní příklad by měl být v souladu s jeho skutečným „já“. Jeho profesionální činnost musí odpovídat také konkrétnímu lidskému postoji. Pohybuje-li se v malé komunitě, není pak nic horšího, než člověk, který navenek pracuje ve prospěch začlenění lidí s mentálním postižením, a v restauraci, doma nebo u známých je jeho řeč jiná, zesměšňující, zlehčující apod. Takový začleňující koná potom v neprospěch začlenění a jeho úsilí je marné a škodlivé. Začleňující nesmí přejímat stereotypy a předsudky prostředí, ve kterém se pohybuje. Začleňující působí jako tvůrčí hybatel⁽³⁰⁾ připravující nebo vytvářející podmínky a příležitosti pro naplnění kritérií začlenění člověka s mentálním postižením. Způsobů a možností je mnoho, často netradičních, často s problémy, konflikty, jejichž úspěšné překonání a vyřešení však může přinést užitečné výsledky.

Začlenění lidí s mentálním postižením do prostředí komunity není rozhodně jednoduchý proces. Jde o dlouhodobé úsilí. Jeho základním kamenem jsou bezesporu schopní lidé, sociální pracovníci, dobří Začleňující. Zamyslíme-li se nad výsledky jejich činnosti, můžeme konstatovat, že dochází k jakémusi PARADOXU ZAČLEŇUJÍCÍHO⁽³⁰⁾ - Pokud je totiž jeho konání ve prospěch začlenění člověka s mentálním postižením úspěšné, dosáhne v relativním hodnocení stejného výsledku naplnění atributů začlenění jako člověk s mentálním postižením, v jehož prospěch konal:

- má kontakt a je v interakci s komunitou,
- účastní se života komunity,

- je respektován a má pozitivně hodnocenou sociální roli,
- má příležitost ke skutečnému rozhodování,
- má příležitost rozvíjet své kompetence,
- má příležitost podílet se na „lidství“ komunity,
- naplňuje své povolání přispívat k dobru společnosti.

2.5 Sociální služba jako reakce na konkrétní potřebu

V České republice dnes existuje široká paleta jednotlivých nástrojů podpory pro pracovní i sociální začlenění lidí s mentálním postižením do společnosti v období adolescence a časné dospělosti. Jedním z problémů je však jejich dostupnost tak, aby bylo možné využít vhodný nástroj pro konkrétního člověka s postižením. Tento problém je způsoben disproporcemi a změnami ve financování služeb, neprovázaností a nespolupracováním jednotlivých poskytovatelů a realizátorů služeb. Jednoznačně chybí logická a nutná provázanost jednotlivých nástrojů, které by se přizpůsobily konkrétním potřebám konkrétního jedince.

Například v oblasti pracovního začlenění člověka s mentálním postižením v období časné dospělosti by v ideálním případě mohla jeho cesta vypadat takto (uvedeno v posloupném pořadí): sociální služba, sociálně terapeutické dílny – pracovní rehabilitace, příprava na pracovní uplatnění – chráněná pracovní dílna – podporované zaměstnávání – volný trh práce, zaměstnání u běžného zaměstnavatele. Takový provázaný systém by měl však také umožnit jedinci s mentálním postižením krátkodobé nebo dlouhodobé setrvání na některém z jeho stupňů nebo umožnit návrat na předchozí v případě neúspěchu, či problému. Stejně tak by mělo být možné s ohledem na schopnosti, možnosti a dovednosti jedince s mentálním postižením kterýkoliv stupeň vynechat nebo přizpůsobit.⁽²⁸⁾ Jak píše Rychtář (2005): Někde mezi sociálními službami (pracovní terapií) a nástroji politiky zaměstnanosti (pracovní rehabilitace) se nám zatím vznášejí v ČR neexistující statut „pracujícího klienta“ – tolik potřebný pro řešení přechodu člověka s postižením z totální závislosti do profesní a pracovní rehabilitace.⁽²²⁾ Stejně tak by měl systém umožnit i provázání těchto nástrojů s dalšími podpůrnými službami (např. sociální rehabilitace, podpora samostatného bydlení, aktivizační činnosti apod.).

Realita však nabízí roztříštěnost a nahodilost v možnosti využití těchto systémových nástrojů. Rozhoduje nikoliv promyšlená volba vhodného nástroje na základě zjištěné konkrétní potřeby konkrétního jedince s postižením, ale spíše místní dostupnost a „známost“

některé služby. Není tak například systémově řešena situace, kdy služba podporovaného zaměstnávání nepřináší dlouhodobě požadovaný výsledek, tj. zaměstnání na běžném trhu práce, a člověk s postižením zůstává v nečinnosti a bez sociální interakce. V chráněných pracovních dílnách jsou naopak kromě lidí s těžším zdravotním postižením zaměstnání také takoví pracovníci se zdravotním postižením, kteří by za určitých podmínek a při efektivním poskytnutí služby podporovaného zaměstnávání pravděpodobně uspěli na běžném trhu práce. Pracovní rehabilitace často nabízí krátkodobě stejnou formu podpory jako sociální služba sociálně terapeutické dílny. Rozdíl je v tom, že pracovní rehabilitaci mohou využít jen evidovaní uchazeči o zaměstnání (k čemuž často dochází „uměle“), sociální službu poskytují pro změnu jen registrovaní poskytovatelé. Obě tyto formy jsou pak namísto své návaznosti a provázanosti realizovány „na vlastním hřišti“, se svými klienty a uživateli.

Pokud má sociální služba nebo jiný nástroj naplnit svůj cíl, pokud má být cílená, efektivní, úspěšná a individuální, musí jednoznačně reagovat na konkrétní potřebu jedince s mentálním postižením. Je třeba, aby se člověk s mentálním postižením nemusel přizpůsobovat dostupné sociální službě, ale naopak se přizpůsobila poskytovaná podpora a příležitosti individuálně zjištěným potřebám jedince s mentálním postižením.

Musil (2004) píše, že při podpoře sociálního fungování klienta služby je nezbytně nutné:

- individuální posouzení životní situace konkrétního klienta,
- samostatné koncipování na míru šitého postupu intervence, která odpovídá unikátním okolnostem případu,
- přizpůsobování postupu intervence vývoji případu a výsledkům intervence,
- zajišťování návaznosti služeb.⁽¹⁸⁾

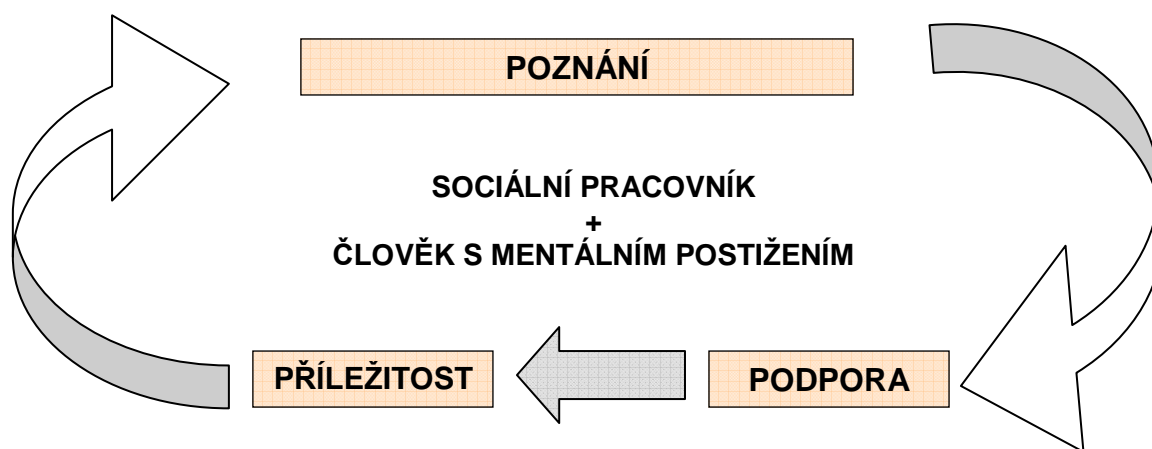
Ze strany sociálního pracovníka je třeba identifikovat závažná znevýhodnění, ale i přednosti jedinců s mentálním postižením a plánovat zacílení poskytované sociální služby tak, aby individuálně a účinně podporovala začleňování jedince s mentálním postižením do běžného života a překonávání, minimalizaci či odstranění překážek, které začlenění jedince brání. Sociální pracovník musí vhodným způsobem hledat odpověď na otázku, jakou konkrétní formu podpory v dané chvíli pro daného člověka s mentálním postižením použít a poskytnout. To může udělat buďto instinktivně, s využitím svých zkušeností, nebo za pomoci systémového a systematického diagnostického nástroje, který mu napomůže identifikovat znevýhodnění, mohutnosti, příležitosti a významné souvislosti jako základ pro plán podpory a vytváření vhodných a žádoucích příležitostí. Stejným nástrojem by měl mít možnost hodnotit také efektivitu, účinnost zvolené služby.

2.6 Koncept „Poznání – podpora – příležitost“

Sociální pracovník (dle zákona o sociálních službách) vykonává sociální šetření, zabezpečuje sociální agendy včetně řešení sociálně právních problémů v zařízeních poskytujících služby sociální péče, sociálně právní poradenství, analytickou, metodickou a koncepční činnost v sociální oblasti, odborné činnosti v zařízeních poskytujících služby sociální prevence, depistážní činnost, poskytování krizové pomoci, sociální poradenství a sociální rehabilitace.⁽³⁷⁾

Posouzení situace člověka s mentálním postižením v období adolescence a časně dospělosti, identifikace jeho znevýhodnění, předností, problémů, dovedností, příležitostí a potřeb je klíčové pro volbu vhodné formy sociální služby. Takové posouzení je v kompetenci konkrétního sociálního pracovníka poskytujícího službu. Volbu a zacílení služby společně s plánem služby provádí také konkrétní sociální pracovník. Jeho odpovědností je konečně i vytváření konkrétních příležitostí k realizaci plánované služby. V předchozích kapitolách jsem použil pro sociálního pracovníka označení „tvůrčí hybatel“, „začleňující“, „člověk profesionálně konající ve prospěch začlenění“. V případě, že se sociální pracovník setkává s člověkem s mentálním postižením v období adolescence a časně dospělosti coby uživatelem sociální služby nebo jiného nástroje podpory, sehrává klíčovou roli v procesu začleňování tohoto jedince s postižením. Mám-li roli sociálního pracovníka v tomto procesu co nejsrozumitelněji vyjádřit, pak mluvím o konceptu „**Třístupňového periodického působení sociálního pracovníka POZNÁNÍ – PODPORA – PŘÍLEŽITOST**“ (viz obr. 2).

Obr. 2 Schéma třístupňového periodického působení sociálního pracovníka

2.6.1 Poznání

K tomu, aby sociální pracovník mohl naplnit své poslání, musí objekt svého působení dostatečně pochopit a mít k dispozici potřebné dovednosti a nástroje.⁽⁹⁾ Pro sociálního pracovníka, který se setkává s člověkem s mentálním postižením, existují již některá vodítka pro posouzení situace daného jedince. Napovědět nám může uznaná invalidita, přiznaný stupeň příspěvku na péči.⁽³⁷⁾ Tyto údaje je však ze strany sociálního pracovníka v konkrétním případě nutno považovat jen jako orientační. Základní informace si přečteme v dokumentaci, kterou se nám od příchozího podaří získat. To je však málo. Sociální pracovník musí mít dostatek informací a přímých zkušeností, aby dokázal posoudit konkrétní dovednosti a problémy v jednotlivých oblastech života jedince, identifikovat významná znevýhodnění, využitelné přednosti (mohutnosti) a důležité a významné souvislosti.

Takové poznání je možné jen v určitém čase, v konkrétních nebo modelových sociálních a pracovních situacích. Je možné jen s využitím různorodých metod a zdrojů zjišťování. Do posouzení situace člověka s postižením je nutné v duchu ekologického přístupu promítnout situaci prostředí, ve kterém jedinec žije a poznat jejich vzájemné působení. Navrátil (2007) upozorňuje, že poznávání a ovlivňování souvislostí mezi různorodými překážkami sociálního fungování klienta vyžaduje, aby sociální pracovníci považovali problém, se kterým klient přichází, za součást širších souvislostí. Situace klienta je v každém konkrétním případě neopakovatelnou kombinací různých okolností, a je proto unikátní. Navrátil tak klade jednoznačný důraz na skutečně individuální posouzení situace, přičemž sociální pracovník musí na základě poznání jedinečné kombinace okolností životní situace konkrétního klienta hledat postup intervence, který odpovídá originálním rysům daného případu a je, tak řečeno, „šitý na míru“.⁽¹⁹⁾

K dostatečnému poznání člověka s mentálním postižením potřebuje sociální pracovník kromě zkušeností a určitého profesního instinktu, také profesionální dovednosti a využitelné systémové a systematické nástroje – pomocníky.

V roce 2004 byla Americkou asociací pro mentální retardaci⁽¹⁾ vydána standardizovaná škála (Supports Intensity Scale - SIS)⁽²⁷⁾, jíž se měří míra podpory, kterou potřebuje člověk s mentálním postižením, aby mohl žít v běžném prostředí, aby byl do něho začleněn. Jde o diagnostický nástroj využitelný v sociální práci s lidmi s mentálním postižením. Škála je rozdělena do jednotlivých sledovaných sekcí: domácí činnosti, život v komunitě, vzdělávání a učení, zaměstnání, zdraví a bezpečnost, sociální aktivita a dovednosti, ochrana a prosazení se, potřeba zdravotní podpory a podpory při mimořádných sociálně patologických jevech. Každá sekce má jednotnou škálu četnosti, časový rozsah a typ

podpory. Škála umožňuje vyjádřit míru číselně v jednotlivých sekcích i v souhrnu jako celkové skóre a také znázornit graficky, což umožňuje základní a rychlou orientaci v nejproblematičtějších oblastech. Posuzování se neprovádí jednorázově, ale kontinuálně v průběhu dlouhodobějšího sledování (např. 2 měsíce). Využívá se řada různých technik, jako je rozhovor, pozorování, a posuzování jinými osobami. Posuzování probíhá v reálném čase a prostředí. Posuzovatelem je odborně proškolený sociální pracovník, který je s klientem v pravidelném kontaktu.

V České republice není tento diagnostický nástroj příliš znám a užíván. Existují jen neoficiální překlady v českém jazyce, např. Česká unie podporovaného zaměstnávání se systémem SIS inspirovala při vytváření souhrnné metodiky podporovaného zaměstnávání.⁽²⁶⁾ Tato metodika doporučuje v podporovaném zaměstnávání využívat tzv. pracovní diagnostiku v podporovaném zaměstnávání. Ta sleduje obdobné oblasti života klienta podporovaného zaměstnání jako SIS. Posuzovatelem je pracovník agentury podporovaného zaměstnávání. Zásadní nevýhodou při využívání této diagnostiky pracovníky agentur podporovaného zaměstnávání je však nedostatečný čas kontaktu s klientem a absence vhodného prostředí (místa), ve kterém by dlouhodobá spolupráce a následné posuzování mělo probíhat.

Problémem dalšího využití škály SIS v podmínkách České republiky je určitá kulturní a zvyková odlišnost ve sledovaných nebo posuzovaných oblastech života člověka s mentálním postižením. Škála SIS je také s ohledem na případnou aplikaci a využití sociálními pracovníky poměrně složitá a rozsáhlá.

Vytvořit hodnotící škálu k posouzení míry potřebné podpory osobám s mentálním postižením v období adolescence a časné dospělosti, zhodnotit její funkčnost a aplikovatelnost v oblasti poskytování sociálních služeb osobám s mentálním postižením, a ověřit, zda napomůže sociálním pracovníkům identifikovat závažná znevýhodnění při začleňování osob s mentálním postižením do společnosti a následně jim napomůže zvolit cílenou formu podpory, je cílem výzkumného šetření této disertační práce.

2.6.2 Podpora a příležitost

Druhý stupeň působení sociálního pracovníka nazývám Podpora. Začíná určitou reflexí, vyhodnocením získaného poznání, zamyšlením, co je důležité pro volbu vhodné intervence, podpory.⁽¹⁹⁾ To umožňuje sociálnímu pracovníkovi navrhnout kvalifikovaný a cílený Plán podpory jedinci s mentálním postižením. Ten je však v rámci tohoto konceptu chápán především jako podklad sociálního pracovníka při vyjednávání o osobním

individuálním cíli uživatele služby v souladu s kritérii naplňování standardů sociálních služeb v oblasti Individuálního plánování sociální služby. Ta jsou specifikována vyhláškou 505/2006 Sb. následovně:

- a) Poskytovatel má písemně zpracována vnitřní pravidla podle druhu a poslání sociální služby, kterými se řídí plánování a způsob přehodnocování procesu poskytování služby; podle těchto pravidel poskytovatel postupuje;
- b) Poskytovatel plánuje společně s osobou průběh poskytování sociální služby s ohledem na osobní cíle a možnosti osoby;
- c) Poskytovatel společně s osobou průběžně hodnotí, zda jsou naplňovány její osobní cíle;
- d) Poskytovatel má pro postup podle písmene b) a c) pro každou osobu určeného zaměstnance;
- e) Poskytovatel vytváří a uplatňuje systém získávání a předávání potřebných informací mezi zaměstnanci o průběhu poskytování sociální služby jednotlivým osobám.⁽³⁶⁾

Uvedená kritéria je možné interpretovat jako zdánlivý nesoulad s postupem sociálního pracovníka, který si na základě Poznání připravuje „svůj vlastní plán“. Takto jednoduše řečeno jde přímo o zřejmý rozpor. Ovšem jak říká Navrátil (2007), kritéria standardů zdůrazňují, aby osobní cíle uživatele služby, které má služba naplňovat, a způsob jejich dosažení, dohodl sociální pracovník s uživatelem. Těmto ustanovením by však bylo jen těžko dostát bez individuálního posouzení životní situace konkrétního klienta a bez toho, že by pracovník, který se obeznámil s unikátními okolnostmi případu, spolu s klientem koncipoval „na míru“ šitý postup intervence.⁽¹⁹⁾ Formulace osobního cíle služby dle výše uvedených kritérií je především procesem vyjednávání sociálního pracovníka s uživatelem, zjišťováním, co uživatel potřebuje, chce a očekává. Sobek (2009) podotýká, že u lidí s mentálním postižením při stanovení hodnotného osobního cíle můžeme vycházet z toho, co nám uživatel sděluje svými chováními a svými projevy. Snažíme se zmapovat, v jakém prostředí se cítí dobře, s jakými lidmi, při jakých činnostech, jaké projevuje záliby, co ho těší, má-li dostatek podnětů a kontaktů atd. Na základě těchto údajů pak sociální pracovník může navrhnout další směřování služby.⁽²⁵⁾

Výše uvedené skutečnosti mě vedou k přesvědčení, že kvalifikovaný plán sociálního pracovníka sestavený na základě kvalifikovaného posouzení konkrétních dovedností a problémů v jednotlivých oblastech života jedince s postižením, identifikace významných znevýhodnění, využitelných předností, důležitých a významných souvislostí, je vhodným nástrojem pro naplnění kritérií standardů sociálních služeb v oblasti Individuálního plánování

sociální služby tak, aby uživatel s mentálním postižením byl schopen s doporučením, návrhy a ve spolupráci se sociálním pracovníkem zformulovat svůj osobní cíl a společně dohodli také postup a prostředky, jakými chtějí cíle dosáhnout.

Podpora uživatele služby ve formulaci cíle a prostředků jejich dosažení je důležitá součást druhého stupně působení sociálního pracovníka a je významným předpokladem pro úspěšnou realizaci společného plánu, třetího stupně působení sociálního pracovníka, vytváření příležitostí a jejich využívání člověkem s mentálním postižením. Jejich obecná východiska jsem představil v kapitole 2.3, příležitosti zahrnují konkrétní specifické možnosti uplatnění, nácviky a předávání dovedností, návyků, organizování společenských, kulturních a dalších aktivit, zprostředkování účasti a využívání běžných institucí, zařízení, aktivit, klubů a spolků, organizace přirozených i modelových situací, naplňování úkolů a získávání spoluodpovědnosti, propagace a rozvíjení předností, uskutečňování přání a aspirací apod:

Člověk s mentálním postižením má kontakt a je v interakci s komunitou, účastní se života komunity:

Komunikace a interakce s běžným prostředím při nakupování, návštěvách úřadů a institucí, koncertů, výstav, sportovních a kulturních zařízení pro volný čas, při prezentaci, distribuci a prodeji výrobků, při exkurzích a návštěvách členů běžné společnosti v zařízení, pořádání otevřených společenských, kulturních a sportovních akcí, kontakty s dobrovolníky, umožnění bydlení v běžné zástavbě, pracovní uplatnění na běžných pracovištích atd., podpora v angažování se v různých spolcích, zájmových sdruženích, klubech atd.

Člověk s mentálním postižením je respektován a má pozitivně hodnocenou sociální roli:

Podpora získávání a rozvíjení pracovních a společenských dovedností, které mohou přispět k pozitivnímu pohledu běžné společnosti na jedince s postižením, vytváření příležitostí pro rozvíjení, prezentaci a předvádění předností, mohutností, výjimečných schopností, dobrých vlastností jedince s postižením, jejich vhodná propagace, vytváření a prodej „neinvalidních“ výrobků, korigování nevhodných projevů atd.

Člověk s mentálním postižením má příležitost ke skutečnému rozhodování:

Podpora samostatnosti, vlastního rozhodování se sama za sebe, získávání informací, společné plánování služby, podpora ve formulaci krátkodobých i dlouhodobých cílů, posilování vědomí odpovědnosti za své rozhodnutí a činnost, zkoumání pravděpodobných důsledků rozhodnutí, případně reflexe dopadu rozhodnutí, příležitost pro každodenní výběr možností, nutnost volby, příležitost uskutečnit svá přání a aspirace.

Člověk s mentálním postižením má příležitost rozvíjet své kompetence:

Nácvik, udržování, získávání konkrétních funkčních, sociálních a pracovních dovedností, návyků a znalostí, soběstačnosti a sebeobsluhy s využitím přirozených nebo modelových situací, s využitím podpůrné odborné pomoci (např. logopedie, rehabilitace, psychoterapie apod.), příležitost k pracovní činnosti, získání pracovního uplatnění, hledání a rozvíjení zálib, koníčků, příležitost uskutečnit svá přání a aspirace, reflexe svého konání, úspěchů i neúspěchů apod.

Člověk s mentálním postižením má příležitost podílet se na „lidství“ komunity, naplňuje své povolání přispívat k dobru společnosti:

Příležitost podílet se na činnostech běžné společnosti, příležitost ke spolupráci při pracovní a společenské činnosti, vědomí spoluodpovědnosti, samostatné úkoly, příležitost spoluutvářet své okolí, přispívat svými schopnostmi k užtku běžné společnosti.

Realizace příležitostí sebou nutně nese potřebu **spolupráce** sociálního pracovníka (a jedince s mentálním postižením) **s dalšími odbornostmi** (odborníky). Je žádoucí zprostředkovat a zapojit do dílčích specifických úkolů zejména prostředky pedagogické (speciálně pedagogické) a léčebné (terapeutické – logopedie, rehabilitace, psychoterapie) rehabilitace.⁽¹²⁾ Proces začleňování, naplňování sociální role, sociální rehabilitace je zároveň procesem dalšího vzdělávání a výchovy dospělých osob s mentálním postižením.⁽⁶⁾ V našich podmínkách je bohužel sociální pracovník v této oblasti často „osamocen“, bez profesionální pedagogické podpory a pomoci, a jeho pojetí je tak často zaměřené úzce prakticky. Na druhou stranu vzdělávací instituce si uvědomují, že proces vzdělávání žáků a následně dospělých lidí s mentálním postižením je nutné umožnit v prostředí co nejbližší realitě.⁽⁶⁾

2.6.3 Periodicita a nedělitelnost

Působení sociálního pracovníka Poznání – podpora – příležitost jsem označil přívlastkem **periodické**. Pokud je to možné, tj. kontakt s jedincem s mentálním postižením trvá, jedinec dále využívá poskytovanou sociální službu, je nutné se po určité době vrátit k prvnímu stupni působení, POZNÁNÍ. To umožní sociálnímu pracovníkovi společně s člověkem s mentálním postižením vyhodnotit účelnost, zacílení a míru naplnění jednotlivých forem podpory a příležitostí, rozpoznat změny, které působení přineslo, nové příležitosti, mohutnosti, ale i rizika a znevýhodnění. Takové poznání přináší sociálnímu pracovníkovi i člověku s mentálním postižením důležitou reflexi svého konání. Jak píše Janebová (2007): Stěžejní role sociálních pracovníků není ani filantropie, ani distribuce

dávek, ale přemýšlení. Musí především reflektovat postupy své práce a situace klientů, a to s ohledem na jejich jedinečnost a neopakovatelnost.⁽¹¹⁾ Jedním z cílů výzkumného šetření této disertační práce je vytvoření takového nástroje, který umožňuje porovnávání zjištěných POZNÁNÍ po určitém čase a tím vyhodnocování působení sociálního pracovníka a reflexi dosažených změn.

Jednotlivé stupně působení sociálního pracovníka jsou **nedělitelné**. Samostatně nevedou k požadovanému výsledku. Poznáme-li dobře jedince s mentálním postižením, ale nemáme možnost poskytnout mu podporu a příležitost, není naše působení úplné. Stejně tak není možné poskytovat podporu a příležitosti bez toho, aniž bychom jedince s postižením poznali ve všech jeho souvislostech. Výjimku tvoří situace, kdy na základě POZNÁNÍ dojde sociální pracovník ke zjištění potřeby jiné podpory a příležitostí člověku s postižením, než je schopen poskytnout. V takovém případě „je povinen“ hledat a doporučit jinde takové formy podpory a příležitostí, které odpovídají zjištěnému POZNÁNÍ. Tehdy může předat – přenést zjištěné POZNÁNÍ jinému sociálnímu pracovníkovi. S ohledem na cíl této práce je nutné vytvořit takový model nástroje, který by přenos tohoto POZNÁNÍ umožňoval.

2.6.4 Využitelnost a limity konceptu

Využití konceptu „třístupňového periodického působení sociálního pracovníka Poznání – podpora – příležitost“ je možné všude tam, kde se setkává sociální pracovník s jedincem s lehkou a středně těžkou mentální retardací, který je motivován naplňovat aspekty svého začleňování do běžné společnosti a spolupracovat při jejich naplňování. Koncept je využitelný jako součást působení sociálního pracovníka v rámci realizace všech nástrojů uvedených v kapitole 2.1.

Použití tohoto přístupu má samozřejmě také své limity. Tím zásadním je potřeba dostatečného času kontaktu sociálního pracovníka s člověkem s mentálním postižením. Dalším předpokladem je sám sociální pracovník, kvalifikovaný profesionál s dostatečným lidským rozměrem a potřebnými dovednostmi. Důležitým aspektem působení sociálního pracovníka je také uvědomění, že většinou nelze na základě POZNÁNÍ svým dalším působením řešit a vyřešit všechna identifikovaná znevýhodnění, problémy, nedostatky, předat všechny potřebné dovednosti a dosáhnout ideálního stavu absolutního začlenění člověka s mentálním postižením. Tomu zcela pochopitelně brání limity samotného jedince s postižením vyplývající z charakteristiky a míry jeho postižení, dále též souvislosti v jeho motivaci, rodinném zázemí a spolupráci rodinných příslušníků, hmotném zabezpečení,

příležitosti a postoje prostředí, ve kterém jedinec s postižením žije. Překážkou mohou být také dovednosti a možnosti samotného sociálního pracovníka a poskytovatele podpory. Přesto lze říci, že jakýkoliv krok a působení, které individuálně a účinně podporuje začleňování jedince s mentálním postižením v období adolescence a časně dospělosti (ale i v jiném životním období) do běžného života a překonávání, minimalizaci či odstraňování překážek, které začlenění jedince brání, je vítaný, významný, cenný a důležitý.

3. CÍLE PRÁCE A METODOLOGIE

3.1 Stanovení cílů výzkumného šetření

Zaměření výzkumné práce určila desetiletá vlastní zkušenost sociálního pracovníka v organizaci definující své poslání jako pomoc lidem se zdravotním postižením k začlenění do běžného života a podporu v utváření jejich samostatného, soběstačného a důstojného života s odpovídajícím sociálním postavením a naplněnými potřebami užitečnosti.

Nezastupitelnou úlohu při naplňování deklarovaných cílů plní sociální pracovníci. Je proto nanejvýš potřebné zabývat se konkrétními přístupy, metodami a technikami sociální práce aplikovatelnými „klinickými“ sociálními pracovníky v procesu podpory a začleňování lidí s mentálním postižením do běžného života.

V souladu se zaměřením práce byly stanoveny následující cíle :

1. Navrhnout posuzovací škálu jako nástroj sociálního pracovníka k posouzení míry potřebné podpory uživatelům sociálních služeb s lehkou až středně těžkou mentální retardací v období adolescence a časně dospělosti.
2. Realizovat výzkumné šetření použitím navrženého nástroje v reálném prostředí Domova sv. Anežky, o.p.s. v Týně nad Vltavou, poskytujícím sociální služby jedincům z cílové skupiny uživatelů s lehkou až středně těžkou mentální retardací v období jejich adolescence a časně dospělosti.
3. Vyhodnotit výsledky realizovaného výzkumného šetření k určení míry potřebné podpory respondentům Domova sv. Anežky, s.r.o. k jejich pracovnímu a společenskému začlenění a posoudit aplikovatelnost navrhovaného nástroje „3P“ (škály k posouzení míry potřebné podpory).

3.2 Metodologie

K dosažení výzkumných cílů byla zvolena strategie kvalitativního výzkumu.

3.2.1 Cíl 1

Návrh posuzovací škály jako nástroje sociálního pracovníka k posouzení míry potřebné podpory uživatelům sociálních služeb s lehkou až středně těžkou mentální retardací

v období adolescence a časné dospělosti při podpoře jejich sociálního a pracovního začlenění

Základním východiskem a inspirací pro vlastní návrh posuzovací škály byla standardizovaná škála SIS (Supports Intensity Scale)⁽²⁷⁾ Americké asociace pro mentální retardaci, případová studie využití a aplikace této škály v originále, doplňujícím zdrojem tzv. pracovní diagnostika v podporovaném zaměstnávání publikovaná Českou unií pro podporované zaměstnávání.⁽²⁶⁾

Dalšími inspirativními zdroji pro tvorbu návrhu posuzovací škály byly četné dotazníky, vstupní a anamnestické, plány poskytovaných služeb a individuální plány klientů s mentálním postižením a v neposlední řadě i činnosti pro hodnocení schopností zvládat úkony péče o vlastní osobu a úkony soběstačnosti pro potřeby stanovení stupně závislosti osob se zdravotním postižením, definované vyhláškou 505/2006 Sb. k Zákonu o sociálních službách č. 108/2006 Sb.⁽³⁶⁾

Důležitou součástí tvorby návrhu posuzovací škály byly i poznatky a praktické vlastní zkušenosti z přímé sociální práce při poskytování sociálních služeb lidem s lehkou až středně těžkou mentální retardací.

Na základě uvedených zdrojů byly stanoveny následující předpoklady pro tvorbu návrhu :

- posuzovací škála bude určena sociálním pracovníkům (Bc., Mgr.) zprostředkujícím a poskytujícím sociální služby jedincům s mentálním postižením,
- specifickou cílovou skupinou uživatelů sociálních služeb budou osoby s lehkou až středně těžkou mentální retardací po ukončení školní docházky,
- posuzovací škála umožní sestavit individuální profil potřebné podpory klienta (utvářený v čase a v přímém kontaktu sociálního pracovníka s klientem), vyjádřit ho číselně a graficky a
- posuzovací škála umožní sestavené profily porovnat (případně nezávislé posoudit).

Předkládaný návrh nástroje „**3P – Profil Potřebné Podpory**“ včetně základní metodiky k jeho užití v rámci výzkumu, případně využití v dalších šetření i v praxi, je výsledkem této první části práce.

Nástroj je prezentován v kapitole 4.1, v originále je uveden v příloze disertační práce.

3.2.2 Cíl 2

Aplikace navrženého diagnostického nástroje „3P“ u uživatelů sociálních služeb s lehkou a středně těžkou mentální retardací v Domově sv. Anežky, o.p.s. v Týně nad Vltavou a posouzení aplikovatelnosti

Výzkumné šetření bylo realizováno v Domově sv. Anežky, o.p.s. v Týně nad Vltavou v období od března 2007 do dubna 2009. Při realizaci výzkumného šetření byly dodržovány etické normy práce s osobami s postižením.

Výzkumný soubor tvořilo 20 respondentů, uživatelů sociálních služeb a zaměstnanců chráněných pracovních dílen Domova sv. Anežky, o.p.s. s lehkou a středně těžkou mentální retardací ve věku 19 – 46 let (věk respondentů v době zahájení výzkumného šetření).

Výběr souboru respondentů byl proveden na začátku realizace výzkumu a doplněn v průběhu výzkumného šetření ve spolupráci se sociálním pracovníkem Domova sv. Anežky, o.p.s.. Kritériem výběru bylo využívání sociální služby nebo zaměstnání v chráněné pracovní dílně a minimálně 3 měsíční pravidelný kontakt s respondentem před použitím nástroje 3P. Přehled a základní charakteristiku respondentů ukazují tab. 9 a 10. v kapitole 4.2.

V rámci výzkumného šetření byla aplikována technika (nástroj) „3P“ a v souladu se základní metodikou, jež je součástí prezentovaných výsledků (viz Cíl 1), provedena :

- analýza osobní dokumentace respondenta,
- analýza zkušeností zpracovatele-realizátora výzkumného šetření a sociálního pracovníka z kontaktu a spolupráce s respondentem,
- interview (nestandardizovaný rozhovor) s dalšími pracovníky Domova sv. Anežky, o.p.s. , kteří s respondentem spolupracovali a jsou s ním v kontaktu,
- interview (nestandardizovaný rozhovor) s respondentem a jeho rodinnými příslušníky,
- dlouhodobé zúčastněné pozorování respondenta v běžných nebo modelových sociálních situacích.

Výsledky výzkumného šetření jsou prezentovány v kapitole 4.2.

3.2.3 Cíl 3

Vyhodnocení výsledků realizovaného výzkumného šetření k určení míry potřebné podpory respondentům Domova sv. Anežky, o.p.s. k jejich pracovnímu a společenskému začlenění a posouzení aplikovatelnosti nástroje „3P“ (viz. Diskuse).

4. VÝSLEDKY

4.1 „3P – Profil Potřebné Podpory“

3P – Profil Potřebné Podpory (dále jen 3P) je koncipován jako nástroj sociálního pracovníka pro poznání a sestavení profilu potřebné podpory jedinci s lehkým až středně těžkým mentálním postižením, kterému poskytuje sociální službu, pro úspěšné zvládnutí konkrétních činností v jednotlivých oblastech života tohoto jedince.

3P je východiskem pro volbu a další zacílení poskytované sociální služby tak, aby účinně napomáhala k začleňování jedince s mentálním postižením do běžného života a k překonávání, minimalizaci či odstranění překážek, které začlenění jedince brání, a k vyhodnocení efektu poskytované služby. 3P v žádném případě není zamýšlen jako nahrazení naplňování kritérií 5. Individuální plánování průběhu sociální služby, odst. b, a c, Přílohy č. 2 k vyhlášce 505/2008 Sb. Je však vhodným a systémovým nástrojem a podkladem sociálního nebo klíčového pracovníka pro jejich naplnění. Sestavený 3P společně s individuálními plány služby a pečlivě vedenou osobní dokumentací uživatele sociální služby slouží pro přenos důležitých poznatků a informací o uživateli sociální služby mezi sociálními (klíčovými) pracovníky v případě přechodu uživatele k jinému poskytovateli nebo při změně osoby sociálního (klíčového) pracovníka.⁽³⁶⁾

3P byl zpracován pro potřeby poskytování sociálních služeb lidem s lehkou až středně těžkou mentální retardací primárně v období adolescence a časně dospělosti. Vymezení tohoto období je však nutno chápat jako přechodné období vstupu do „nechráněného světa dospělých“ po ukončení školní docházky k převzetí vývojových úkolů, dosažení osobní zralosti a naplnění důstojné a přiměřené sociální role ve společnosti. U jedinců s lehkou až středně těžkou mentální retardací nelze tedy toto období zcela věkově ohraničit.

Pro sestavení 3P je žádoucí kvalifikovaný a profesionální přístup (kvalifikovaný sociální pracovník, případně kvalifikovaný tzv. klíčový pracovník“ ve smyslu kritéria 5. Individuální plánování průběhu sociální služby, odst. d, Přílohy č. 2 k vyhlášce 505/2008 Sb.), využití všech doporučených zdrojů pro sestavení 3P a dostatečný čas spolupráce a kontaktu s jedincem, jehož 3P je sestavován. Minimálním doporučeným časovým obdobím sestavení 3P je 1 – 2 měsíce. Tento nástroj je tedy vhodný především pro ambulantní a pobytové formy sociálních služeb, které umožňují pravidelný kontakt a spolupráci s jedincem s mentálním postižením, kterému je služba poskytována.

4.1.1 Zdroje a doporučené metody pro použití 3P

Použití 3P sociálním pracovníkem vyžaduje profesionální přístup a využití několika zdrojů a metod v průběhu delšího časového období. Doporučené zdroje a metody jsou zejména:

- analýza osobní dokumentace uživatele sociální služby (anamnestický dotazník, vstupní dotazník, individuální plány, fotokopie lékařských, psychologických, či jiných zpráv poskytnuté uživatelem nebo zákonným zástupcem, fotokopie usnesení soudu o ustanovení opatrovníka a rozsahu omezení způsobilosti k právním úkonům, rozhodnutí o uznání invalidity, přiznání příspěvku na péči, kasuistiky, denní záznamy apod.),
- vlastní zkušenosti a poznatky sociálního (klíčového) pracovníka z kontaktu a spolupráce s jedincem s mentálním postižením,
- interview (nestandardizovaný rozhovor) s dalšími osobami (pracovníky), kteří s jedincem spolupracují, jsou v kontaktu nebo poskytují specifickou odbornost,
- interview (nestandardizovaný rozhovor) s uživatelem, jeho rodinnými příslušníky,
- zúčastněné pozorování v běžných sociálních situacích,
- individuální nebo skupinové modelové (přípravené, cvičné, záměrně uskutečněné) situace a zúčastněné pozorování v těchto situacích.

4.1.2 Obsah a členění 3P

3P je rozdělen do 6 základních částí:

- 1) **Identifikační údaje 3p** (identifikace jedince, údaje o organizaci – poskytovateli služby, údaje o osobách, které se podílejí na poskytování sociální služby, o sociálním pracovníkovi, který profil sestavuje, čas sestavování profilu atd.)
- 2) **Návod pro provedení číselného hodnocení podpory** jednotlivých částí profilu a jeho výstupu (viz dále)
- 3) **Část A – E** s konkrétními oblastmi, ve kterých se provádí hodnocení podpory (viz dále)
- 4) **Celkový přehled 3P** (profil potřebné podpory, index podpory, přehled oblastí s potřebou vyšší nebo značné míry podpory, viz dále)
- 5) **Významné souvislosti** (rodinné zázemí, hmotné zabezpečení, práce – zaměstnání, motivace a sdělené ambice, cíle a přání uživatele, přednosti – mohutnosti uživatele, viz dále)
- 6) **Závěr a plán sociálního pracovníka** (viz dále)

Ad 3) Část A – E s konkrétními oblastmi, ve kterých se provádí hodnocení podpory

Profil je číselně hodnocen a sestavován v pěti samostatných částech podle jednotlivých logicky uspořádaných oblastí života jedince. Každá část obsahuje dalších osm okruhů (řádků) z této oblasti. V každém okruhu (řádku) se při sestavování provádí hodnocení potřebné podpory, její charakteristika a specifikace a stanoví se řádkové skóre (o hodnocení viz dále).

Část A. Základní funkční dovednosti a znalosti

1. Komunikace s okolím: schopnost srozumitelně a smysluplně komunikovat s okolím (slovní, písemná, verbální), sdělit informaci, názor, potřebu, odpovědět na dotaz, vznést dotaz. Pochopení významu a obsahu přijímaných a sdělovaných zpráv a informací.

2. Čtení, psaní: přečtení a porozumění obsahu textu (nápisy, instrukce, dopis, výzva), sestavení jednoduchého písemného textu (dopis, seznam, odpověď atd.), vyplnění složenky, jednoduchého dotazníku, formuláře.

3. Počty, barvy, tvary: rozpoznávání potřebných čísel (MHD, telefonní číslo, cena apod.), matematická a prostorová představivost (hodně-málo, těžký –lehký, nahoře-dole), spočítání položek, předmětů, počítání ceny, rozpoznání barev a tvarů (např. semafor).

4. Práce s časem: znalost hodin, rozlišení denní doby, dodržování denního a nočního režimu, plánování osobních aktivit, použití hodinek a budíku, odhad času na určitou činnost, schopnost dostavit se v určitý čas na určité místo, dny v týdnu, měsíce, rok.

5. Telefonování, počítačová gramotnost: schopnost použití telefonu, mobilního telefonu, vytočení čísla, volání a ukončení hovoru, poslání SMS zprávy, její vyzvednutí a přečtení. Základní obsluha počítače, počítačových aplikací (email, Word), využití internetu.

6. Manipulace a hospodaření s penězi: porozumění a rozpoznání hodnoty peněz, rozlišení vzhledu bankovek a mincí, rozpoznání české a cizí měny, manipulace s penězi, jejich ukládání, placení v hotovosti, placení kartou, zaplacení složenky, přibližná znalost cen, schopnost sestavit si rozpočet hospodaření, plánování výdajů, schopnost tvořit finanční rezervu, reakce na finanční nouzi.

7. Pohyb, orientace a doprava: schopnost fyzicky a bezpečně se dostat na stanovené místo (v obci, do práce, do místa služeb, atd.), manipulace se zavazadly a jejich využívání, bezpečné využití kola (případně auta, motorky), základní orientace v okolí bydliště, zaměstnání, základní orientace v sídlech institucí, organizací nebo schopnost podle dostupných informací je najít, využití dopravních prostředků (autobus, vlak) a orientace v jízdních řádech, nástup, výstup na správné zastávce, přestup, zakoupení jízdenky, použití průkazky ZTP, pohyb v dopravním prostředku.

8. Chození na nákupy, obstarání si zboží a služeb: schopnost realizovat drobné každodenní nákupy, návštěva restaurace, návštěva obchodního domu, nákup oblečení ve správné velikosti, sjednání prací v domácnosti, poslání dopisu, balíků, vyzvednutí dopisu nebo balíku na poště.

Část B. Sebeobsluha a soběstačnost v domácnosti

1. Používání WC a osobní hygiena: plánované použití WC včetně očisty, mytí těla, provedení celkové hygieny včetně vlasů, použití fénu, pravidelné čištění zubů, česání vlasů, holení, čištění a stříhání nehtů, odhad potřeby se umýt.

2. Oblékání, péče o oblečení: přiměřený výběr obutí a oblečení ve vztahu k počasí a události, oblékání jednotlivých kusů, pravá a levá bota, zavázání tkaniček, třídění prádla na čisté a špinavé, rozpoznání znečištění a poškození, ukládání prádla na vyhrazené místo, přišít si knoflík, přeprat oblečení v ruce, sušení prádla, žehlení, obsluha pračky, čistota a úprava zevnějšku.

3. Příprava a příjem stravy: vhodné uložení potravin, rozpoznání zkaženého a prošlého jídla, schopnost naplánování a přípravy jednoduché stravy a nápoje (snídaně, svačina, večeře), ukrojit a namazat chleba, uvařit čaj, kávu, dlouhodobé plánování jídelníčku a potřeby surovin, příprava jídla s malým počtem surovin, zpracování a dávkování surovin a přísad, schopnost vhodné a bezpečné konzumace stravy a nápojů, čistotně, přiměřenou rychlostí, v přiměřeném množství a ve vhodnou dobu.

4. Obsluha a manipulace: zapnutí, vypnutí běžných domácích spotřebičů, například rádia, televize, ledničky, varné konvice, mikrovlnné trouby, rozlišení kohoutů a vypínačů a manipulace s nimi, zamykání a odemykání dveří, ovládání klik, otevíracích a zavíracích mechanismů u oken, obsluha topení.

5. Úklid v domácnosti: uvědomění si a předcházení nepořádku, umytí, utření a úklid nádobí, utřít prach, setřít podlahu, vynést odpadky, vyluxovat, zamést, umýt vanu, umyvadlo, toaletu, použití úklidových prostředků, výměna lůžkovin, upravenost lůžka, pravidelnost úklidu, schopnost vhodně využít úklidové čisticí prostředky.

6. Mobilita v domácnosti: vstávání, přesuny v domácnosti, přenášení předmětů (tašky, vysavač), orientace v domácnosti, pohyb v rámci domu, využití výtahu, opuštění domácnosti, opětovný návrat do domácnosti, schopnost reagovat na zazvonění, návštěvu.

7. Chod domácnosti: schopnost rozpoznat, co je třeba doplnit (potravin, úklid.prostředky) v jakém množství a kde, schopnost zajištění plateb za energie a nájem, schopnost sbalit

potřebné věci při odchodu s sebou (doklady, peníze, svačina, taška, deštník, seznam atd.), vyzvednutí pošty, drobné opravy v domácnosti nebo jejich zajištění.

8. Zabezpečení: schopnost zabezpečit domácnost proti cizím osobám a proti požáru, potopě apod., schopnost přivolat si pomoc, rozpoznat nebezpečí a zorientovat se v nebezpečné situaci, bezpečná manipulace s cennostmi (peněženka, doklady, telefon), bezpečné opuštění bytu (zamčení, vypnutí elektrospotřebičů, zavření oken, klíč, voda, oheň, cigareta).

Část C. Sociální, občanské a právní dovednosti

1. Vystupování a interakce: společensky přijatelné vystupování, přiměřené chování a konvence v kontaktu s lidmi, adekvátní verbální projev a reakce, podání ruky, rozlišení vykání, tykání. Zahájení rozhovoru, pozdrav, podání ruky, představení se, respektování intimní zóny, identifikace a pamatování si osob podle jména a tváří, běžná témata rozhovoru, udržení pozornosti.

2. Sebepojetí, sebekontrola: odhad vlastních schopností a možností, mít k sobě pozitivní vztah, přijímat se, předvídat důsledky svého jednání a chování, riziko užívání návykových látek, dochvilnost, plnění daných slibů, lež a výmysly, adekvátní reakce na kritiku, pochvalu, zvládání nezdaru, reálnost posouzení vlastního právního postavení (dluhy, správní řízení, zbavení způsobilosti, vyživovací povinnost, vyživovaný, rodič atd.).

3. Informování, rozhodování a prosazení: schopnost získávat informace a rozhodovat se na jejich základě, dávat informovaný souhlas, schopnost vybrat si mezi možnostmi, schopnost prosadit se v rozhovoru se svým názorem a potřebami, vyjednávání, vyjednání dovolení, jednání s úředníky, změna termínů, odmítnutí zadaných úkolů.

4. Kontakty, přizpůsobení, spolupráce: schopnost navazovat kontakty, udržet je, kontakt s přáteli, řešení mezilidských konfliktů a sporů, přizpůsobení se odlišným podmínkám, přizpůsobení skupině, práce ve skupině a ve spolupráci, hraní role, pomáhání druhým, slabším, tolerance, rozpoznání příkoří páchané na druhých, i na sobě, atd.

5. Angažovanost v lásce a intimních vztazích: představa o vztahu s blízkou osobou, její realizace, hluboké přátelství a jeho hodnoty, láska, tělesný kontakt s blízkou osobou, rovnováha mezi citovým a tělesným vztahem.

6. Aktivita, využití volného času: schopnost naplánovat a realizovat volnočasové a sociální aktivity, motivace k nim, zapojení se do sociálních aktivit odpovídajících věku, účast na společenských a volnočasových aktivitách, pohyb ve větším počtu lidí.

7. Osobní údaje: znalost osobních údajů (věk, rodné číslo, datum narození, bydliště, vzdělání, omezení k právním úkonům) a schopnost jejich sdělení a ochrany.

8. Úřady, instituce a vybavenost: obeznámenost s běžnými úřady, občanské průkazy, pasy, volba správného úřadu (SSP, zaměstnání, zdravotní péče), volba lékaře, používání systému úředních a ordinačních hodin, povinnosti vůči ÚP, zaměstnavateli, úřadu, institucím soc.zabezpečení, finančnímu úřadu, policii, znalost způsobu podávání a vyřizování stížností, jak a komu si stěžovat.

Část D. Zaměstnání, pracovní činnost

1. Motivace k práci: porozumění významu práce, výhodám a nevýhodám chození do práce, co znamená „mít práci“ (pracovat), zodpovědnost, zájem, iniciativa, finanční motivace.

2. Posouzení vlastních schopností a možností: schopnost posoudit své dovednosti a předpoklady k práci, nedostatky, možnosti s ohledem na zkušenost, vzdělání, praxi, koníčky, uvědomění si zdravotních a sociálních omezení, schopnost formulovat své představy o pracovním uplatnění, o cíli, úvazku, typu práce, lokalitě.

3. Hledání práce: orientace na pracovním trhu, orientace v pracovních pozicích, v zaměstnavatelích, kde se zeptat, návštěva a využití úřadu práce, znalost dílčích postupů pro vyhledání práce (úp, internet, noviny, známí, telefonování, životopis).

4. Pracovní režim: přijít včas do zaměstnání, převléci se do pracovního oblečení, dodržovat a využívat pracovní dobu, udržovat hygienu v průběhu a po práci.

5. Pracovní úkony: pochopení pracovních úkonů a postupů, požadovaná obratnost, zručnost, koordinace, používání nástrojů a nářadí, odhad fyzických možností, plnění úkolů v požadované kvalitě a rychlosti, schopnost reagovat na změnu zadání.

6. Orientace a interakce na pracovišti: porozumění a znalost funkcí a hierarchie na pracovišti, odevzdávání práce, řešení problémů, stížností, schopnost komunikace při pracovní činnosti, vlastní rozhodování, schopnost se ptát a předávat informace, schopnost předvést dovednosti, spolupráce s kolegy, atmosféra a vztahy s kolegy.

7. Bezpečnost na pracovišti: pochopení a dodržování zásad bezpečnosti práce a požární ochrany, předcházení úrazům.

8. Pracovně právní pojmy: znalost pojmů a jejich obsahu (pracovní smlouva, IČ, jednotlivá ujednání smlouvy) práva a povinnosti zaměstnance a zaměstnavatele, zdravotní a sociální pojištění, výplatní páska, ELDP, souběh důchodu a mzdy.

Část E. Péče o vlastní zdraví

1. Běžné využití zdravotní péče: rozeznání potřeby jít k lékaři, zvládnutí návštěvy lékaře, sdělení příznaků a projevů nemoci (praktický lékař, stomatolog, ženský lékař, kožní atd.), potřeba preventivních prohlídek.

2. Léčebný režim: pochopení a dodržení léčebného režimu, schopnost užívání předepsaných léků, dojít si včas pro nové, použít běžně dostupné léky (oční a nosní kapky, paralen apod.), změřit si teplotu, provedení jednoduchého ošetření.

3. Specifická onemocnění: zvládnutí a znalost adekvátních postupů při řešení specifických onemocnění (epileptický záchvat, relaps duševního onemocnění atd.), schopnost přivolat záchrannou službu, znalost a provedení dietních postupů.

4. Sebeochrana: předcházení zneužití cizími lidmi, půjčování věcí, narušování intimní zóny, rozpoznání obtěžování, sexuální zneužití, rozpoznání nebezpečí, bezpečné zacházení s běžnými předměty (nůž, nůžky, el.proud) zamezení sebepoškození, schopnost takové chování zvládnout, chování s rozmyslem. Předcházení sebepoškozování, předcházení chorobné chuti (spolknutí nejedlých substancí), předcházení sebevražedným pokusům.

5. Vnější agrese: předcházení útokům nebo zranění směřujících na ostatní, předcházení ničení majetku (např. žhářství, rozbíjení nábytku), předcházení krádežím, sexuální agresi, nepřiměřenému chování (odhalování se, exhibicionismus, nepřiměřené doteky a gesta).

6. Péče o tělesné a emoční zdraví: schopnost pečovat o tělesné zdraví, kondici a emoční pohodu, procházky, pozitivní přeladění, zvládání stresových a vypjatých situací, vlastní koníčky, volnočasové aktivity.

7. Rizikové faktory: předcházení záchvatům vzteku a emočním výbuchům, předcházení tuláctví, předcházení nadměrnému užívání alkoholu, drog, dodržování péče o mentální zdraví, předcházení dalším vážným problémům v chování.

8. Potřeba rehabilitace, fyzioterapie nebo jiné podpory: potřeba cvičení, rehabilitace, fyzioterapie, logopedie, psychoterapie.

Způsob hodnocení jednotlivých částí a okruhů (řádků) profilu

Potřebná podpora je hodnocena pomocí tzv. skóre podpory (řádkové, celkové skóre části). Řádkové skóre charakterizuje třemi vlastnostmi podporu, kterou potřebuje uživatel služby pro úspěšné zvládnutí činností v daném okruhu (řádku) části (viz tab. 6, 7 a 8).

Tab. 6 Četnost podpory: Jak často je zapotřebí podpora pro úspěšné zvládnutí činnosti (při obvyklé podobě, průběhu a formě činnosti)

0	1	2	3	4
nikdy	alespoň 1 x měsíčně,	alespoň 1x týdně,	alespoň 1x denně,	1x za hodinu nebo i častěji
nebo méně než 1x za měsíc	méně než 1x za týden	méně než 1x za den	méně než 1x za hodinu	podpora neumožňuje úspěšné zvládnutí činnosti

Tab. 7 Časový rozsah podpory: Kolik času musí být podpoře věnováno pro úspěšné zvládnutí činnosti (při obvyklé podobě, průběhu a formě činnosti)

0	1	2	3	4
žádný čas	několik minut	0,5 – 2 hodiny	2 - 4 hodiny	4 hod. a více
				podpora neumožňuje úspěšné zvládnutí činnosti

Tab. 8 Typ podpory: Jaký druh podpory musí být poskytnut pro úspěšné zvládnutí činnosti (při obvyklé podobě, průběhu a formě činnosti)

0	1	2	3	4
žádný	sledování	rada, nápověda, ukázka (slovy, gesty)	částečná výpomoc, asistence	zcela bez účasti uživatele
				podpora neumožňuje úspěšné zvládnutí činnosti

V každé části (A – E) a okruhu (řádku) 1.-8. na základě dostupných informací a znalostí je třeba rozhodnout jakou četnost, jaký časový rozsah a typ podpory je potřeba k úspěšnému zvládnutí činností uživatelem služby. Použije se stupnice hodnocení v rozmezí 0-4. Zakroužkuje (nebo zaškrtně) se příslušný hodnotící stupeň u každé vlastnosti. Sečtou se hodnoty v každém řádku. Součet těchto tří čísel se zaznamená do kolonky řádkové skóre. Součet všech osmi řádkových skóre dává celkové skóre pro každou část.

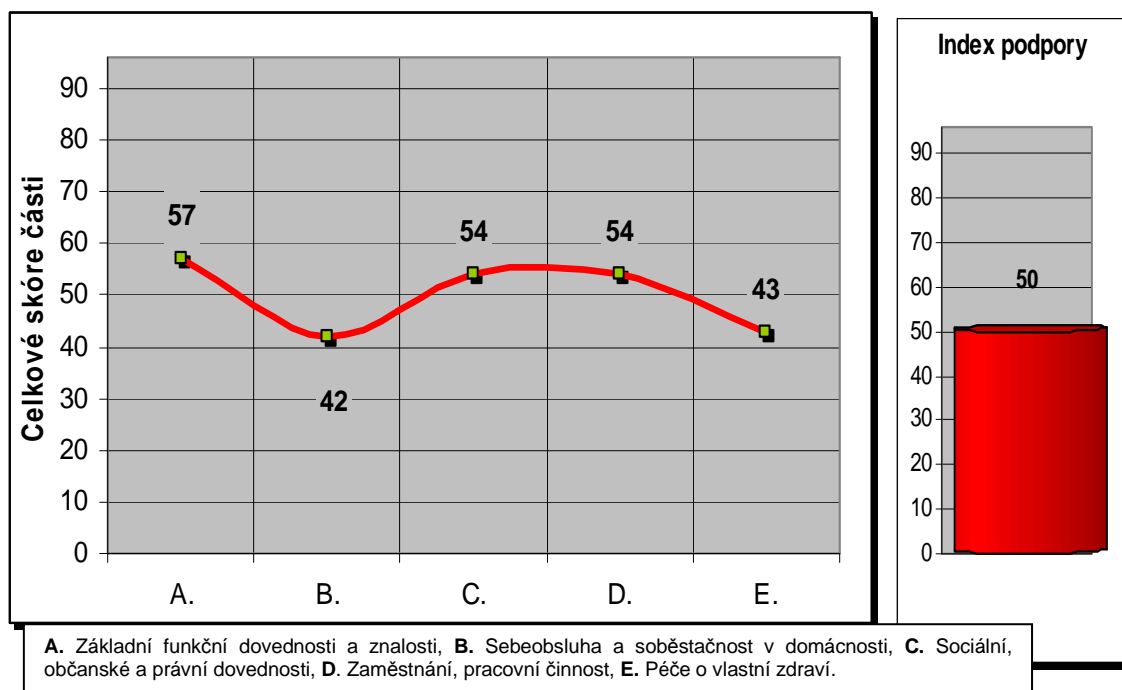
U každého okruhu části je volné místo s názvem „Charakteristika - upřesnění“. To je určeno pro záznamy sociálního pracovníka, který zde může konkretizovat specifikum potřeb a možností podpory v dané oblasti, případně popis situace a souvislostí, které potřebu podpory způsobují a vyžadují. (například u části A 3. – umí počítat jen do 10, nebo E 2. – je třeba

každý den připomenout užívání antikoncepce, nebo D 5. – potvrdí, že rozumí pracovnímu postupu, ale udělá něco jiného atd.). Je doporučeno využití pečlivého využívání charakteristiky – upřesnění pro zaznamenání konkrétních poznatků, zvyšuje to hodnotu sestaveného 3P.

Ad 4) Celkový přehled 3P

Celkové skóre každé části je vyneseno podle číselné výše skóre jako bod (např.křížek, tečka) do příslušného sloupce dané části (označeno velkým písmenem) v celkovém přehledu 3P na stupnici 0 - 96, číselnou hodnotu je možno pro přehlednost vepsat do nejspodnějšího řádku rámečku pod příslušnou část (nebo jinam). Vnesené body jsou spojeny čarou do křivky – grafického znázornění profilu potřebné podpory. Z číselných údajů celkových skóre jednotlivých částí je spočítán aritmetický průměr, který představuje index podpory a je zobrazen v posledním sloupci.

Obr. 3 Příklad grafického znázornění profilu potřebné podpory a indexu podpory

Křivka – grafické znázornění profilu potřebné podpory slouží pro vizuální základní orientaci profilu potřebné podpory daného jedince v jeho jednotlivých částech (oblastech) při práci s profilem, při jeho porovnávání s jiným profilem nebo novým profilem sestaveným po určité době za účelem vyhodnocení účelnosti poskytované služby.

Index podpory je uměle ustanovený jako aritmetický průměr hodnot celkového skóre částí A.-E. vypočítaný údaj, který graficky i číselně vyjadřuje celkovou míru potřebné podpory jedinci s postižením. Slouží pro vizuální základní orientaci při práci s profilem, při jeho porovnávání s jiným profilem nebo novým profilem sestaveným po určité době za účelem vyhodnocení účelnosti poskytované služby. V rámci výzkumného šetření – aplikace 3P v reálných podmínkách – bude dále zkoumáno, nakolik je takto stanovený Index podpory věrohodný, validní, přínosný a využitelný v praxi.

Do **Přehledu okruhů** s potřebou vyšší nebo značné míry podpory se zaznamenají konkrétní oblasti podle výše dosaženého řádkového skóre (vyšší míra podpory 5 – 7, značná míra podpory 8 – 12). Vždy se zaznamená část a okruh podpory a konkrétní charakteristika podpory (například A 3. – počítání nad 10, nebo E 2. – užívání antikoncepce, nebo D 5. – aplikace pracovních postupů atd.). Přehled okruhů s potřebou vyšší nebo značné míry podpory slouží k rychlé a přehledné orientaci sociálního pracovníka o okruzích, které při práci s jedincem s postižením vyžadují jeho vyšší nebo značnou míru podpory.

Ad 5) Významné souvislosti

Tato část 3P slouží k zaznamenání údajů a informací významem podstatných a souvisejících se závěry a plánem na poskytování sociální služby daného jedince s postižením. Jsou to:

Rodinné zázemí: popis rodinného zázemí, rodinné vztahy, minulost, postoj rodinných příslušníků k budoucnosti uživatele služby, spolupráce s rodinou.

Hmotné zabezpečení: příjem uživatele služby, invalidní důchod, dávky sociální péče, mzda, finanční pomoc rodiny, nutné výdaje uživatele služby, životní minimum, bydlení, domácnost uživatele služby, případně rodiny, atd.

Práce – zaměstnání: pracovní historie, kvalifikační předpoklady, způsob ukončení zaměstnání, délka evidence na úřadu práce.

Motivace, sdělené ambice, cíle a přání uživatele: motivace k využívání služby, rozvoji, k získání zaměstnání, bydlení, samostatnosti, sdělená přání o formě služby, životní cíl.

Přednosti – mohutnosti: přednosti, úspěchy, pozitivní a dobré vlastnosti, významné dovednosti jedince.

Ad 6) Závěr a plán sociálního pracovníka

V této části sociální pracovník učiní ze sestaveného profilu závěry a stanoví svůj plán pro poskytování sociální služby a další práci s jedincem s mentálním postižením.

4.2 Cíl 2

Aplikace navrženého diagnostického nástroje „3P“ u uživatelů sociálních služeb s lehkou až středně těžkou mentální retardací v Domově sv. Anežky, o.p.s. v Týně nad Vltavou a posouzení aplikovatelnosti

Tab. 9 Přehled a základní charakteristika respondentů výzkumného souboru

Poř. ¹	Respondent	Věk ²	Diagn. ³	Pracovní poměr ⁴	Sociální služba ⁵	ID ⁶	Příspěvek na péči ⁷	Index podpory ⁸
1.	Tomáš D.	29	LMR	Ano	Ano	-	-	17
2.	Karel Š.	28	LMR	Ano	Ano	ČID	-	21
3.	Martina P.	30	LMR	Ano	Ano	PID	I.	21
4.	Karel D.	27	LMR	Ano	Ano	ČID	-	25
5.	Lenka H.	26	LMR	Ano	Ano	ČID	-	26
6.	Petr M.	27	LMR	Ano	Ano	ČID	I.	31
7.	Robert R.	39	SMR	Ano	Ano	PID	-	34
8.	Tomáš P.	24	SMR	Ano	Ano	PID	I.	36
9.	Luboš J.	48	SMR	Ano	Ano	PID	-	40
10.	Klára Ž.	25	SMR	Ano	Ano	PID	II.	40
11.	Kateřina H.	25	SMR	-	Ano	PID	-	42
12.	Vít Z.	31	SMR	-	Ano	PID	I.	42
13.	Tomáš J.	24	SMR	-	Ano	PID	I.	42
14.	Jiří P.	26	SMR	Ano	Ano	PID	III.	44
15.	Zuzana Š.	25	SMR	Ano	Ano	PID	II.	50
16.	Hana Ě.	21	SMR	-	Ano	PID	II.	57
17.	Robert V.	31	SMR	-	Ano	PID	III.	57
18.	Jitka K.	21	SMR	-	Ano	PID	II.	58
19.	Miloš Š.	25	SMR	-	Ano	PID	III.	65
20.	Martina B.	24	SMR	-	Ano	PID	II.	65

Poznámky k tab.9:

¹ pořadí v tabulce bylo stanoveno podle dosaženého indexu podpory vzestupně od nejnižšího

² věk respondenta v dubnu 2009

³ LMR – lehká mentální retardace, SMR – středně těžká mentální retardace

⁴ Pracovní poměr, pracovní smlouva v chráněné pracovní dílně Domova sv. Anežky

⁵ Smlouva o poskytování sociálních služeb

⁶ ČID – částečný invalidní důchod, PID – plný invalidní důchod

⁷ stupeň přiznaného příspěvku na péči dle z.č. 108/2006 Sb.

⁸ dosažená výše indexu podpory aplikací 3P

Tab. 10 Rozdělení respondentů výzkumného souboru podle pohlaví, diagnózy, věku a zaměstnání

Ženy	8	40 %	LMR¹	6	30 %
Muži	12	60 %	SMR¹	14	70 %
Celkem	20	100 %	Celkem	20	100 %

19 – 25 let	9	45 %	Prac.poměr	12	60 %
26 – 31 let	9	45 %	Jen soc.sl.	8	40 %
nad 31 let	2	10 %	Celkem	20	100 %
Celkem	20	100 %			

Poznámky k tab.10:

¹ LMR – lehká mentální retardace, SMR – středně těžká mentální retardace

Dále prezentované výsledky výzkumného šetření použití 3P u jednotlivých respondentů výzkumného souboru obsahují:

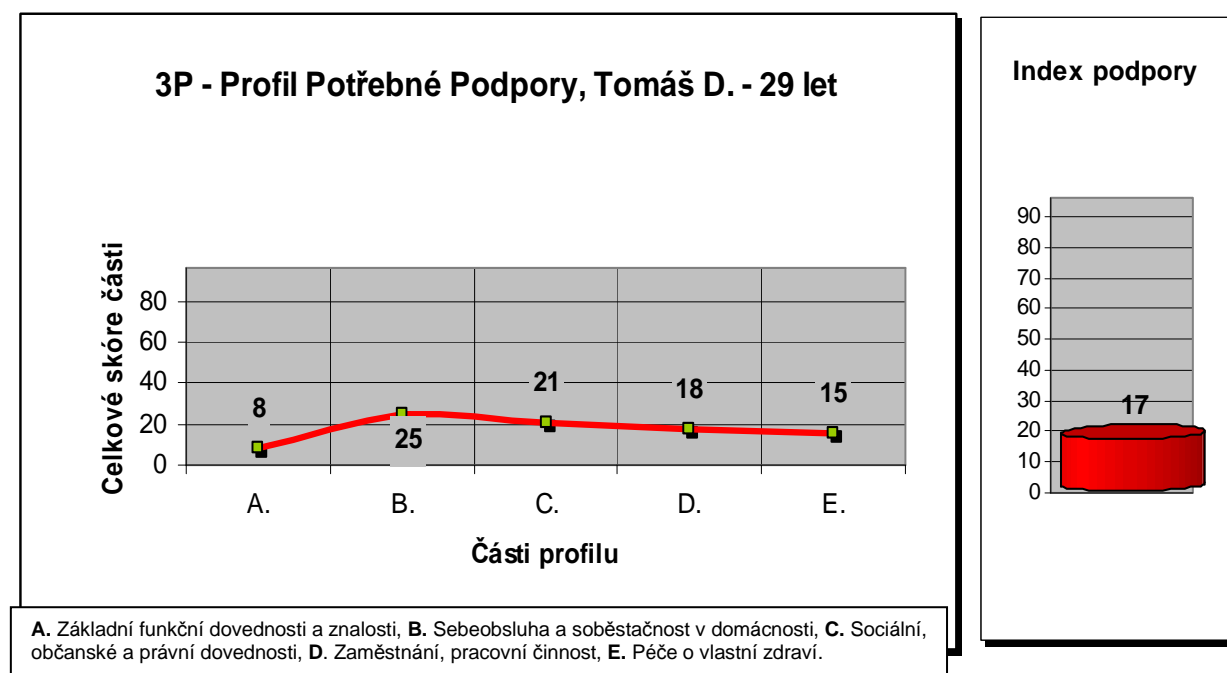
- základní údaje o respondentovi z osobní dokumentace a uvedené v aplikovaném 3P,
- grafické a číselné vyjádření profilu potřebné podpory zjištěné aplikací 3P v jednotlivých částech,
- grafické a číselné vyjádření indexu podpory zjištěné aplikací 3P,
- soupis okruhů s potřebou vyšší a značné míry podpory zjištěné aplikací 3P,
- významné souvislosti uvedené v aplikovaném 3P,
- zkrácený plán sociálního pracovníka uvedený v aplikovaném 3P,
- poskytovanou podporu a příležitosti – kasuistiku respondenta vypracovanou na základě analýzy osobní dokumentace a dlouhodobého zúčastněného pozorování realizátorem výzkumného šetření do dubna 2009.

Respondent 1 - Tomáš D.

Ročník 1980, aktuálně 29 let, vzdělání Praktická škola, Osoba zdravotně znevýhodněná, lehká MR.

Do Domova sv. Anežky přichází v září 2003 s cílem získat práci, být v kontaktu s vrstevníky, mít kamarády. S ohledem na status OZZ (osoba zdravotně znevýhodněná, nemá žádný příjem z ID) a aktuálně volnou kapacitu se stává od 9/2003 zaměstnancem chráněné keramické dílny na 0,875 úvazku. Na uvedeném místě je dosud. Ačkoliv kromě zaměstnání v chráněné dílně nevyužíval oficiálně žádnou sociální službu, přirozeně inklinuje ke skupině osob bydlících v Domově sv. Anežky, hledá mezi nimi kamarádství, činnost.

Obr. 4 3P- profil potřebné podpory a index podpory, Tomáš D.

Značná míra podpory:

-

Vyšší míra podpory:

Plánování výdajů, hospodaření s penězi, péče o vlastní prádlo, příprava stravy, úklid v domácnosti, provoz domácnosti, získávání dostatečných informací pro rozhodování, představy o kamarádství, přátelství, intimních vztazích, podpora ve využívání volného času, podpora při hledání zaměstnání, orientace v pracovně právních vztazích, prevence před zneužitím „party“ a touze být součástí rizikové skupiny.

Významné souvislosti:

Žije v domácnosti s rodiči, společně by rádi do budoucna zajistili jeho samostatný život pod „dohledem“. Tomáš má koníčky (např. modelářství), které dostatečně nerozvíjí. Ve volném čase nenachází dostatek kamarádů mezi vrstevníky, je pro ně „divný, hloupý, nestačí jim“.

Přednosti, mohutnosti: přátelský, tvořivý, ochranný ke slabším. Kamarádský, rád pomáhá druhým, je pečlivý a pracovitý, pokud dostane příležitost a chváli se, je vděčný za skupinové aktivity (zpívání, tanec atd.).

Plán sociálního pracovníka:

Zapojit Tomáše do volnočasových aktivit, podporovat jej v plánování volného času, umožnit jeho účast ve skupinových aktivitách Domova sv. Anežky. Podpořit dovednosti, které by umožnily jeho samostatné bydlení v budoucnu. V dlouhodobé perspektivě hledat možnosti samostatného bydlení.

Podpora a příležitosti:

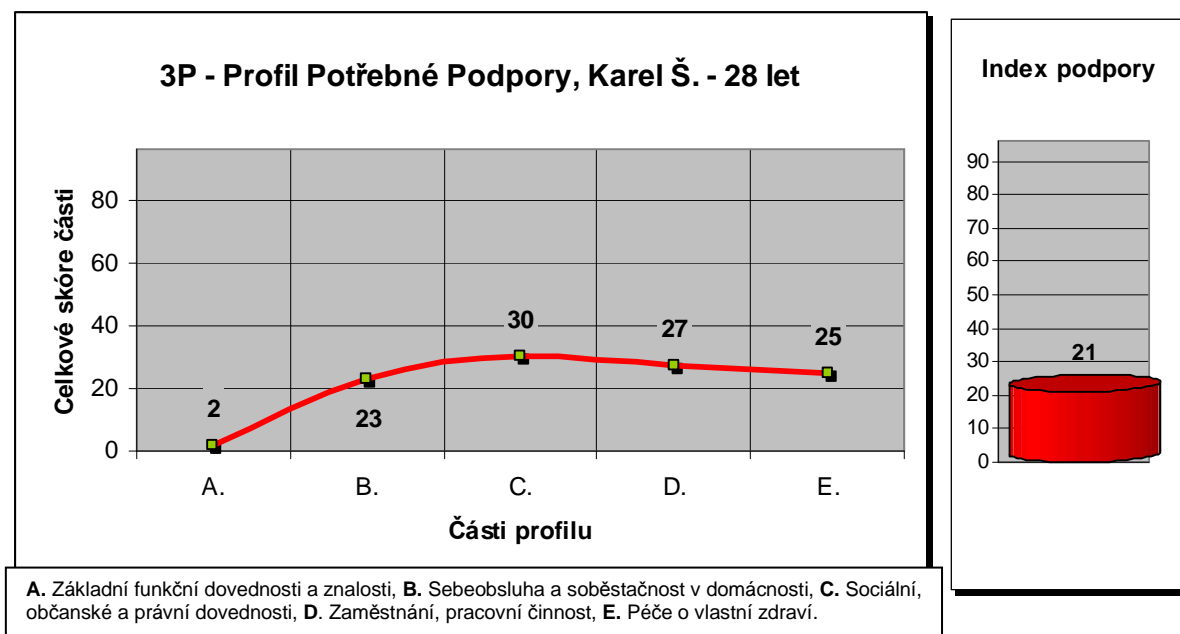
Tomáš se od jara 2008 zapojil do pravidelných zkoušek hudební a taneční skupiny. V Domově sv. Anežky si našel přítelkyni, doprovází ji z práce, společně s ní se účastní aktivit. Od 9/2008 začal využívat službu Podpora samostatného bydlení s cílem získávat dovednosti pro samostatné bydlení a ukázat a předvést tyto dovednosti rodičům jako základ pro společné řešení samostatného bydlení v budoucnu. Tomáš připravuje předvedení svých modelů letadel ostatním.

Respondent 2 - Karel Š.

Ročník 1981, aktuálně 28 let, ČID od 2008, vzdělání OU, lehká MR (hraniční pásmo), další zdravotní problémy (onemocnění jater, kůže atd.).

Do Domova sv. Anežky přichází v září 2002 po několika neúspěšných pokusech o zaměstnání. Hledá práci, kamarády, uplatnění, akceptující prostředí.

Obr.5 3P- profil potřebné podpory a index podpory, Karel Š.

Značná míra podpory: -

Vyšší míra podpory:

Péče o vlastní prádlo, pomoc a podpora při zajištění úklidu v domácnosti, schopnost získávat relevantní informace pro rozhodování, rozhodování se, podpora v kontaktu a spolupráci s běžnou komunitou, podpora při plánování volného času, dodržování pracovního režimu, bezpečný pohyb na pracovišti, dietní strava, péče o kůži – lupenka, podpora zdravé životosprávy, zlepšování tělesné kondice.

Významné souvislosti:

Pohublý, rachitická postava. Až do roku 2008 bez ID, nyní nízký ČID, malé finanční zabezpečení, potřebuje zaměstnání, které mu přinese finanční prostředky. Rodina nepřilíh funkční, tíhne spíše k babičce, tetě. Snaží se sám o začlenění do komunity, ta se k němu většinou chová mírně prezíravě, často ho odhání. Nerealisticky uvažuje o svém profesním

začlenění. V zaměstnání bývá vůči zaměstnavateli vychytralý (pracovní neschopnosti, využívání výhod, přesčasů).

Přednosti, mohutnosti: snaží se být hodně samostatný. Je kamarádský, družný, společenský, kamarádům rád pomáhá.

Plán sociálního pracovníka:

Podpora v samostatnosti a soběstačnosti, rozvoj funkčních, sociálních a společenských dovedností především pro samostatné bydlení.

Umožnit začlenění v rámci akceptujícího prostředí.

Posilování vlastní odpovědnosti vůči zaměstnavateli.

Podporovat ve využívání volnočasových aktivit.

Podpora a příležitosti:

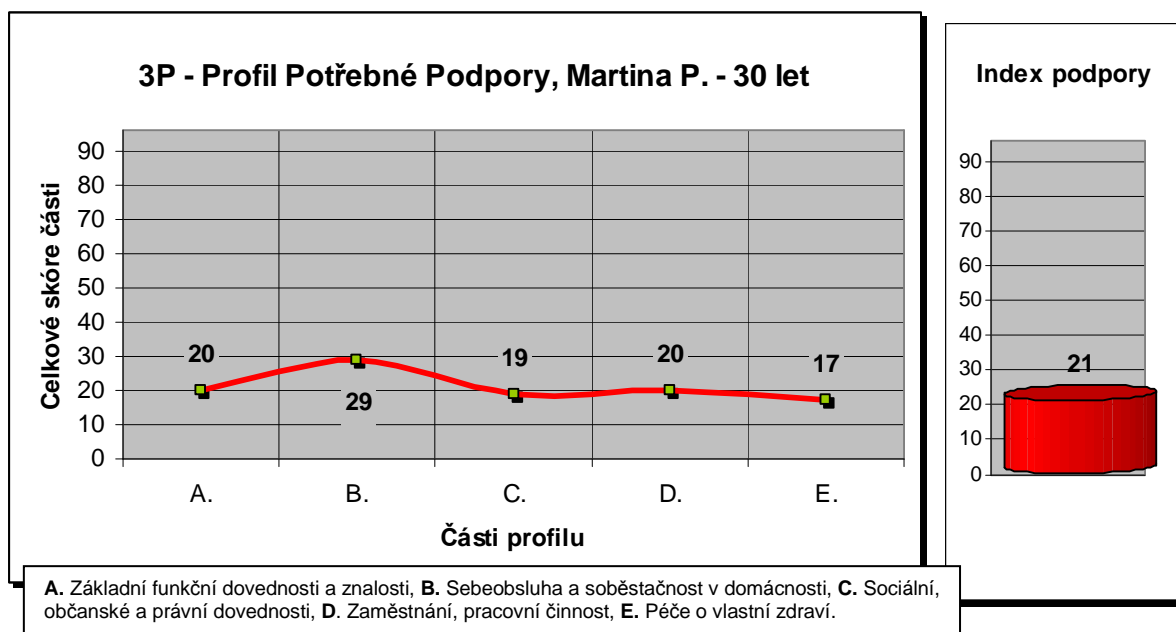
Karel je zaměstnán v rámci chráněného pracoviště Farmáři při údržbě zeleně. Zároveň využívá pobytovou formu Sociální rehabilitace, účastní se volnočasových aktivit. Po 1,5 roce ukončuje pobyt a pracovní poměr a odchází zkoušet jiné zaměstnání. Vrací se zpět po 3 měsících a nastupuje v květnu 2005 na původní místo na 1,0 úvazku a dále využívá sociálních služeb. V průběhu zaměstnání několikrát v dlouhodobé pracovní neschopnosti (3 – 9 měsíců) s podtextem snahy získat invalidní důchod. V květnu 2008 po návratu z 9 měsíční pracovní neschopnosti zařazen do chráněné truhlářské dílny, zde spolehlivý, šikovný, ale znovu mluví o změně zaměstnání a svém počítačovém projektu. V lednu 2009 opět pracovní neschopnost a úvaha o ukončení pracovního poměru. K ostatním ubytovaným lidem v Domově sv. Anežky se chová s přístupem „já mám na víc než vy“. Odmítá se účastnit jakýchkoliv společných aktivit a akcí. Je diskutována možnost hledání příležitostí pro samostatné bydlení. To je ovšem ztíženo nízkým finančním zabezpečením.

Respondent 3 - Martina P.

Ročník 1979, aktuálně 30 let, vzdělání Praktická škola, omezená způsobilost k právním úkonům - hospodaření s finančními prostředky, PID od 8/2005, příspěvek na péči I.stupně, lehká MR.

Do Domova sv. Anežky přichází v dubnu 2005. Chce kamarády vrstevníky, samostatnost, nějakou činnost. Využívá pobytovou formu Sociální rehabilitace a sociálně terapeutické dílny.

Obr. 6 3P- profil potřebné podpory a index podpory Martina P.

Značná míra podpory: -

Vyšší míra podpory:

Počítání, součty, placení penězi, hospodaření, plánování výdajů, péče o vlastní prádlo, příprava stravy – běžná teplá jídla, obsluha domácích elektrospotřebičů, zajištění chodu domácnosti (platby, nákupy), plánování aktivit volného času, smysluplné využití volného času, pochopení a zvládnutí pracovních postupů, nutnost neustálé kontroly jejich dodržování a kvality práce, podpora pohybových aktivit, rehabilitace.

Významné souvislosti:

Vyrůstala v pěstounské péči mezi dalšími „sourozenci“. Matka pěstounka ji naučila mnoha potřebným dovednostem. Přesto nedokázala obstát v běžném zaměstnání s ohledem na kvalitu

a rychlost odvedené práce. Martina trochu „klame tělem“. V běžném kontaktu se jeví jako absolutně samostatná a soběstačná, teprve v konkrétních situacích se ukazují její limity.

Přednosti, mohutnosti: přátelská, se smyslem pro humor a nadsázku, energická a temperamentní. Umí si udělat legraci i sama ze sebe. Ráda pomáhá druhým.

Plán sociálního pracovníka:

Umožnit pravidelnou pracovní činnost a zaměstnání.

Posilovat její samostatnost a soběstačnost a sociální kontakty.

Zapojit do skupinových aktivit volného času.

Podpora a příležitosti:

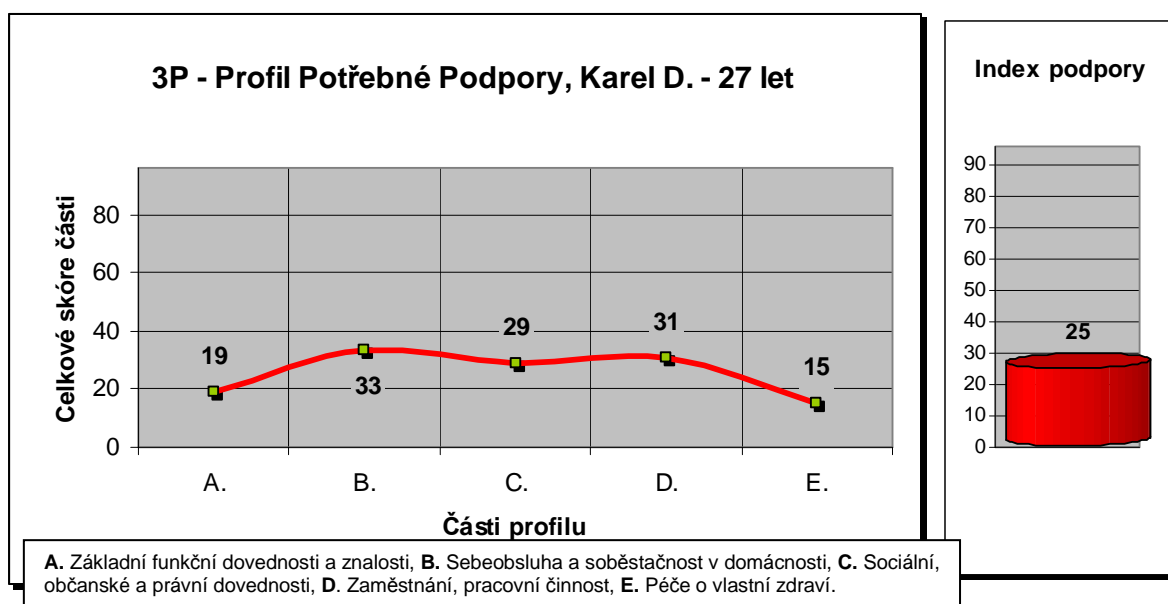
V rámci Sociálně terapeutické dílny se od počátku aktivně zapojuje do pracovních činností. V listopadu 2005 se stává zaměstnancem pro úklid objektu a výdej obědů na 0,5 úvazku. Úvazek je zvýšen na 0,75 v březnu 2007. Pracovní poměr trvá dosud. Martina využívá také rehabilitaci a účastní se společenských aktivit, výletů apod. V červenci 2007 je jí nabídnuta účast v programu pro získání samostatného bydlení. V 10/2007 získává nájemní smlouvu v malometrážním bytě a je jí poskytována služba Podpora samostatného bydlení. Bydlení probíhá bez problémů. Vítanou změnou je nutnost docházet cca 1,5 km do zaměstnání v Domově sv. Anežky, starat se o domácnost. Martina se účastní výuky vaření, s důvěrou se nechává doprovázet a radit při zajištění chodu domácnosti, provádění plateb za nájem, energie, při postupném vybavení bytu. Učí se obsluhovat počítač. Martina si v organizaci sousedící s Domovem sv. Anežky našla chlapce, rozvíjí se hezký vztah. Její chlapec se společně s ní účastní zkoušek taneční skupiny, společně také vstupují na tradičních dožínkách. Martina otěhotní. Těhotenství uvádí jako plánované, společné přání obou partnerů. Všechna vyšetření ukazují fyziologické těhotenství, Martina v květnu 2009 opouští malometrážní byt s podporou samostatného bydlení. Po porodu se chystá v prvním období být doma u své maminky – pěstounky, poté plánují společně s partnerem svatbu a bydlení v jeho rekonstruovaném vesnickém domě. Řešení situace bohužel znesnadňuje neporozumění a rozdílné názory rodičů partnerů. Po ukončení rodičovské dovolené plánuje Martina návrat do zaměstnání v chráněné dílně Domova sv. Anežky.

Respondent 4 - Karel D.

Ročník 1982, aktuálně 27 let, vzdělání zvláštní škola a OU malíř pokojů, , ČID od 2003.

Do Domova sv. Anežky přichází ještě jako žák zvláštní školy v roce 2000 – sám. Účastní se volnočasových aktivit a o prázdninách i pracovních činností. Po ukončení OU a neúspěšném pokusu o zaměstnání ve stavební firmě přichází opět v červenci 2003. Chtěl by kamarády, činnost, peníze, práci.

Obr. 7 3P- profil potřebné podpory a index podpory, Karel D.

Značná míra podpory: -

Vyšší míra podpory:

Plánování výdajů a hospodaření s penězi, péče o vlastní prádlo, příprava stravy, podpora při úklidu a péči o domácnost, korekce pro společensky přijatelné vystupování, méně hlučný verbální projev, nepřiměřené reakce na kritiku a tlak, korekce vymyšlení si, pravidelné opakování pracovních postupů, dohled a kontrola, podpora ve zvládnutí komunikace na pracovišti směrem k vedoucímu, bezpečný pohyb na pracovišti, zvládnutí emočních výbuchů.

Významné souvislosti:

Nefunkční rodina. O Karla se stará teta, děda. Karel je cholerický „samorost, živel“. Realizací svých zálib (diskotéky, rádia, jízda na samolepkami vyzdobeném kole, péče o rybníky) se stává populární a známou postavou v komunitě.

Přednosti, mohutnosti: mnoho koníčků a zálib (pořádání diskoték, navštěvování a propagace regionálních rádií, jízda na kole, starání se o rybníky a rybníčky). Nápady, které dokáže po svém realizovat. Pracovitost. Velmi samostatný. Přátelský. Rád a dobře zpívá.

Plán sociálního pracovníka:

Zvládání emočních výbuchů a udržení si zaměstnání.

Zapojování do volnočasových aktivit, možnost v nich uplatnit své záliby (pořádání diskoték, výlety k jeho rybníkům, propagace jeho činností).

Rozvoj jeho funkčních a sociálních dovedností umožňujících samostatnost, soběstačnost.

Podpora a příležitosti:

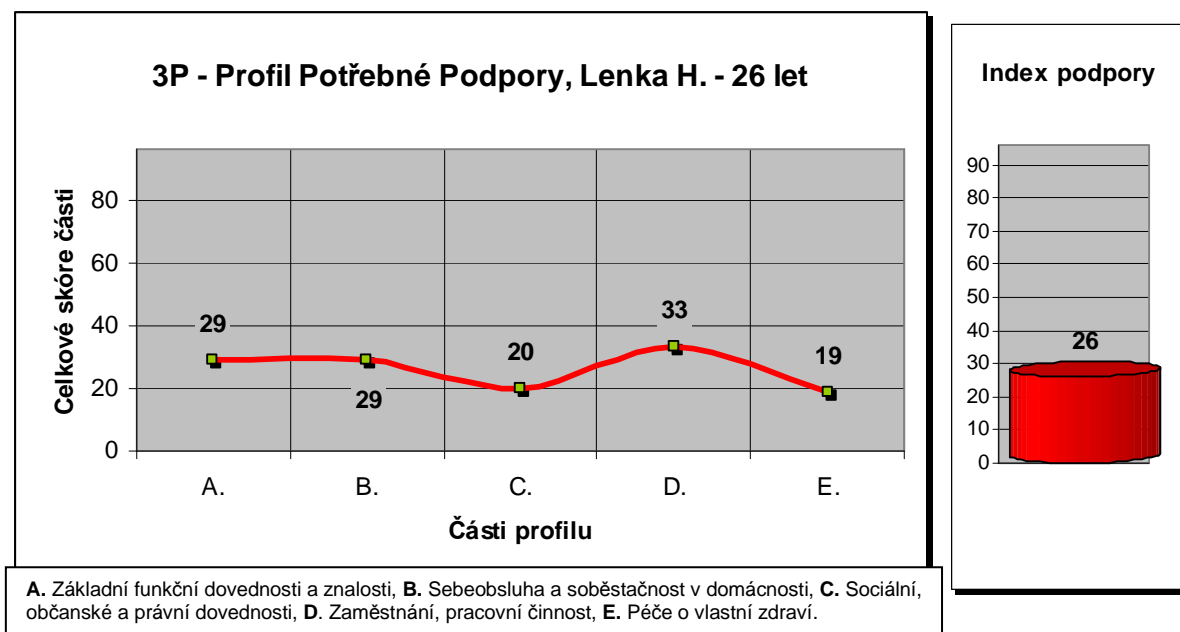
Karel je od roku 2003 zaměstnancem chráněného pracoviště Farmáři pro údržbu zeleně na 1,0 úvazku. Postupně se daří jej zapojovat do dalších aktivit. Pravidelně pořádá diskotéky pro Domov sv. Anežky, ale i v různých restauracích a klubech. Daří se jej v posledních čtyřech letech zapojovat do hudebních a tanečních aktivit. Se skupinou Živelná pohroma se 4 x úspěšně účastní běžných soutěžních amatérských přehlídek, kde uplatňuje své originální pěvecké a „spíkovské“ schopnosti. S úspěchy se identifikuje. Je problematickým, ale nadšeným, účastníkem víceletého projektu Na společné cestě (společné pěší putování), pravidelně se účastní dalších vícedenních výletů a pobytových akcí. Je to parťák, který každým okamžikem hrozí záchvatem vzteku. Daří se jej motivovat i prostřednictvím využívání jeho dalších zálib, návštěv jeho rybníka, kde se zapojují další lidé do úpravy jeho okolí. Velmi obtížně, ale přece jen, se daří „přemlouvat“ jej k dalšímu rozvíjení svých funkčních a sociálních dovedností (např. výuka vaření). Žije samostatně s přítelkyní z Domova sv. Anežky střídavě. S přítelkyní má dlouhý (6 let) subjektivně překvapivě funkční a pěkný partnerský vztah. Společně žijí velmi společenským životem.

Respondent 5 - Lenka H.

Ročník 1982, aktuálně 26 let, vzdělání praktická škola, OU, ČID od 2004, lehká MR.

Do Domova sv. Anežky přichází v srpnu 2003. Chce získat práci, uplatnění, být ve společnosti, najít kamarády. Využívá pobytovou formu Sociální rehabilitace a Sociálně terapeutické dílny, chodí do výtvarné a hudební dílny.

Obr. 8 3P- profil potřebné podpory a index podpory, Lenka H.

Značná míra podpory: -

Vyšší míra podpory:

Podpora při psaném textu, hospodaření s penězi, plánování výdajů, péče o vlastní prádlo, příprava stravy, pomoc při úklidu a péči o domácnost, včetně provozních záležitostí (platby, doplňování potravin, čistících prostředků apod.), motivace k zaměstnání a pracovní činnosti, pochopení a aplikace požadovaných pracovních postupů (kontrola, dohled, korekce), orientace a pochopení pracovních právních vztahů, potřeba rehabilitace, cvičení.

Významné souvislosti:

Velmi dobrá spolupráce s otcem, dává jí velkou důvěru a vede k samostatnosti. Má pouze ČID a tedy poměrně malé hmotné zabezpečení, potřebuje zaměstnání, které jí přinese další finanční prostředky. Žije dlouhodobě společně s partnerem. Rodina partnera ji považuje za nešikovnou a nepraktickou, a tím i nevhodnou partnerku.

Přednosti, mohutnosti: přátelská a společenská, komunikativní, ráda se účastní volnočasových aktivit a společenských akcí, dokáže se přizpůsobit okolí i druhému člověku, je to člověk „do party“.

Plán sociálního pracovníka:

Podporovat získávání sociálních dovedností pro běžný život (vaření, praní, úklid, péče o provoz domácnosti).

Motivovat ke zlepšování pracovního postavení a pracovních výkonů.

Zapojovat do volnočasových aktivit.

Podpora a příležitosti:

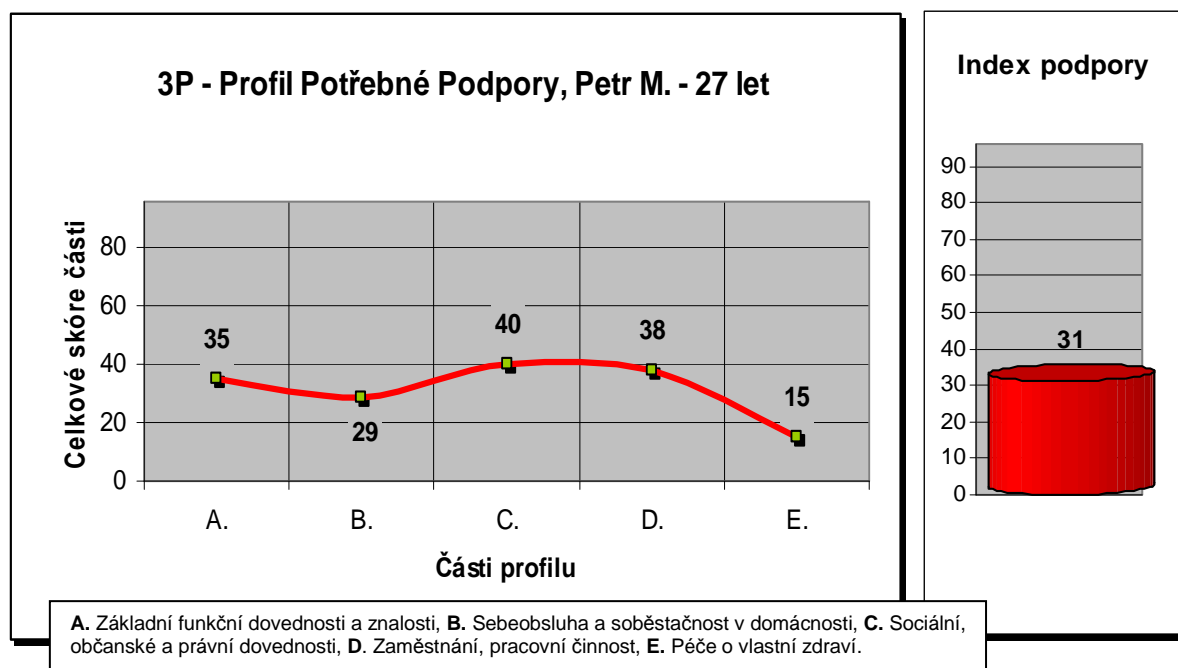
V rámci aktivit Sociálně terapeutické dílny se v období 8-12/2004 připravuje na pracovní zařazení v chráněné tkalcovské dílně. V Domově sv. Anežky navazuje vztah s přítelem. Zaměstnancem se stává od 1/2005 na 0,75 úvazku. Pracovní výkony jsou bohužel velmi malé, nezlepšuje se, práce ji baví, ale není to dostatečná motivace. Od 4/2006 bydlí ve vlastním bytě, který jí zařídil otec. Byt využívá posléze se svým přítelem. V roce 2008 se stěhují do bytu přítele v Týně nad Vltavou, žijí spolu. Od 9/2008 využívá službu Podpora samostatného bydlení, účastní se aktivizačních a vzdělávacích programů (vaření, nakupování, péče o domácnost). Aktivně se zapojuje do volnočasových aktivit, například s hudební skupinou Živelná pohroma se 4 x úspěšně účastní běžných soutěžních amatérských přehlídek, absolvuje pěší putování Na společné cestě. Společná diskuse o adekvátním pracovním uplatnění a vhodné činnosti s možností dalšího rozvoje nakonec vedla k využití možností a přeřazení od 1/2009 do chráněné dílny PO-TISK. Subjektivně spokojená, učí se nové pracovní činnosti.

Respondent 6 - Petr M..

Ročník 1981, aktuálně 27 let, vzdělání ISŠ stavební instalatér, ČID od 2002, příspěvek na péči I.stupně, lehká MR, LMD, částečný mutismus.

Přichází v říjnu 2002 s matkou a otcem s cílem získat práci, kamarády, bydlení, nebýt doma.

Obr. 9 3P- profil potřebné podpory, Petr M.

Značná míra podpory:

Podpora při komunikaci s okolím, sdělením potřeb, telefonování, podpora v kontaktu s úřady a institucemi.

Vyšší míra podpory:

Porozumění obsahu psaného textu, plánování výdajů, péče o vlastní prádlo, pomoc při úklidu a péči o domácnost, včetně provozních záležitostí (platby, doplňování potravin, čistících prostředků apod.), podpora při prosazení se a získávání informací pro rozhodování se, navazování kontaktu se skupinou, spolupráce se skupinou, účast na skupinových aktivitách (samotář, obtížně se zapojuje), podpora při plánování volného času a využívání volnočasových aktivit, schopnost sdělit osobní údaje, schopnost formulovat své představy o pracovním uplatnění, pochopení a aplikace pracovních postupů (průběžný dohled a korekce), schopnost komunikovat na pracovišti, bezpečný pohyb na pracovišti, orientace a pochopení pracovních právních vztahů, dodržování a pochopení léčebného režimu, užívání medikace.

Významné souvislosti:

Vyžaduje stabilní, akceptující a nekonfliktní prostředí. Má poměrně malé hmotné zabezpečení ve formě částečného invalidního důchodu, potřebuje zaměstnání, které by mu přineslo finanční prostředky.

Přednosti, mohutnosti: stabilita ve stabilním prostředí. Nenáročnost, skromnost.

Plán sociálního pracovníka:

Podpořit udržení zaměstnání. Podporovat přiměřenou komunikaci na pracovišti a zlepšování pracovních dovedností.

Podporovat ve využívání volnočasových aktivit.

Podpořit zlepšování funkčních a sociálních dovedností, vaření, péče o domácnost apod.

Podpora a příležitosti:

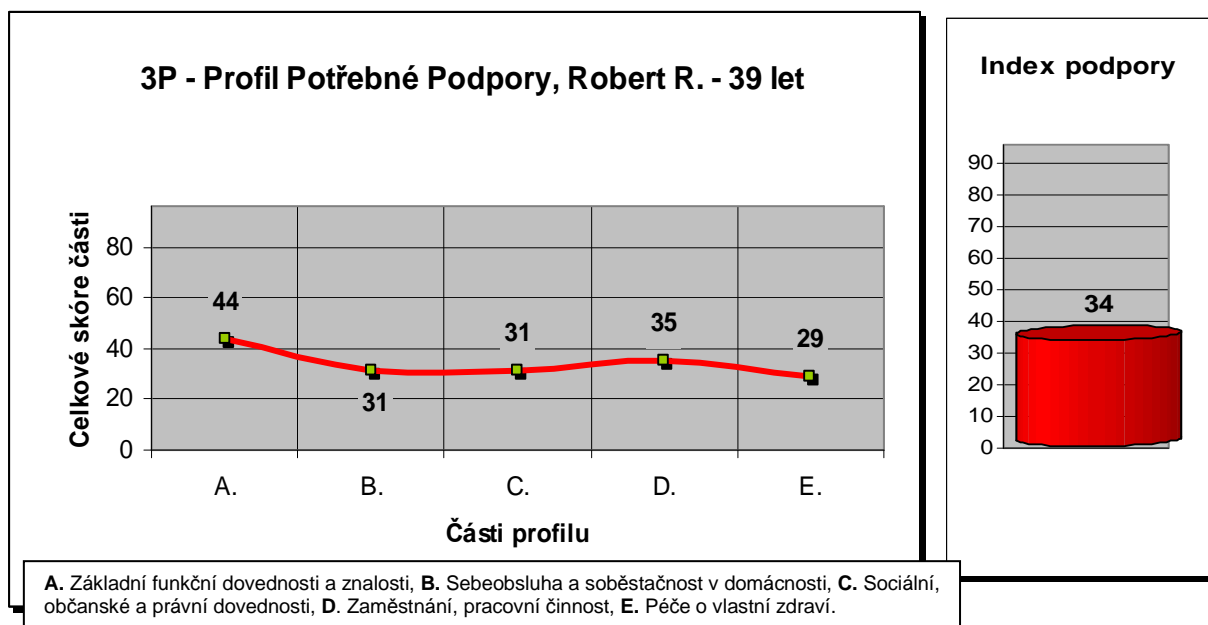
Petr absolvoval od října 2002 do dubna 2003 půlroční speciální rekvalifikační program v Domově sv. Anežky s příslibem podpory agentury podporovaného zaměstnávání na získání pracovního místa v Českých Budějovicích. To se bohužel nepovedlo. Petrovi bylo nabídnuto zařazení do chráněné truhlářské dílny. Od 5/2003 je zaměstnancem na 0,75 úvazek. Zaměstnání trvá dosud. V průběhu zaměstnání došlo k úrazu palce levé ruky. Na začátku roku 2007 byl vytipován jako jeden z možných uchazečů o uvolněný malometrážní byt v Chráněném bydlení U svaté Kateřiny. Po dohodě s rodiči projevil o tento byt zájem, využívá jej od 4/2007 dosud. V rámci Podpory samostatného bydlení se nepravidelně, podle momentální chuti a nálady, účastní aktivizačních a vzdělávacích činností, učí se vařit, chodí na společná setkání. Obtížně formuluje své další představy, další spolupráce s ním probíhá skutečně po malých krůčcích. Při jednoznačné výzvě a nabídce se pasivně účastní dalších společenských a mimopracovních akcí.

Respondent 7 - Robert R.

Ročník 1969, aktuálně 39 let, vzdělání zvláštní škola, PID, lehká až středně těžká MR, lehká mozková dysfunkce.

Do Domova sv. Anežky přichází v dubnu 2007 s otcem. Přistěhovali se do Týna nad Vltavou, předtím měl pracovní uplatnění v rámci provozu kláštera a pekárny. Rád by získal zaměstnání, našel si kamarády a měl využití volného času.

Obr. 10 3P- profil potřebné podpory, Robert R.

Značná míra podpory:

Pomoc se čtením, porozumění psanému textu, pomoc s psaným projevem.

Vyšší míra podpory:

Podpora ve formulování potřeb, pomoc s počítáním položek, součty, využití telefonu, přečtení čísel, placení za zboží, hospodaření s penězi a plánování výdajů, chopení na běžné nákupy, využití služeb – restaurace apod., péče o vlastní prádlo, pomoc při zajištění chodu a provozu domácnosti, podpora při kontaktu s úřady a institucemi, schopnost posoudit reálně pracovní možnosti, Podpora při hledání zaměstnání, dodržování pracovního režimu, pravidelné opakování pracovních postupů, dohled a kontrola, pomoc při využívání zdravotní péče, zvládnutí specifických onemocnění, přivolání pomoci.

Významné souvislosti:

Robert velmi samostatný, hmotně zabezpečený, citlivý a zbožný. Potřeboval by více kontaktů s vrstevníky, více zkušenosti se zapojením do skupiny, spolupráce.

Přednosti, mohutnosti: velká ochota, spolehlivost, vděčnost, mírnost. Radost ze života a zbožný život ve víře. Stabilita. Skromnost.

Plán sociálního pracovníka:

Podpořit v získání pracovního uplatnění.

Zapojovat do skupiny.

Motivovat k využívání volnočasových aktivit a účasti na mimopracovních akcích.

Podpora a příležitosti:

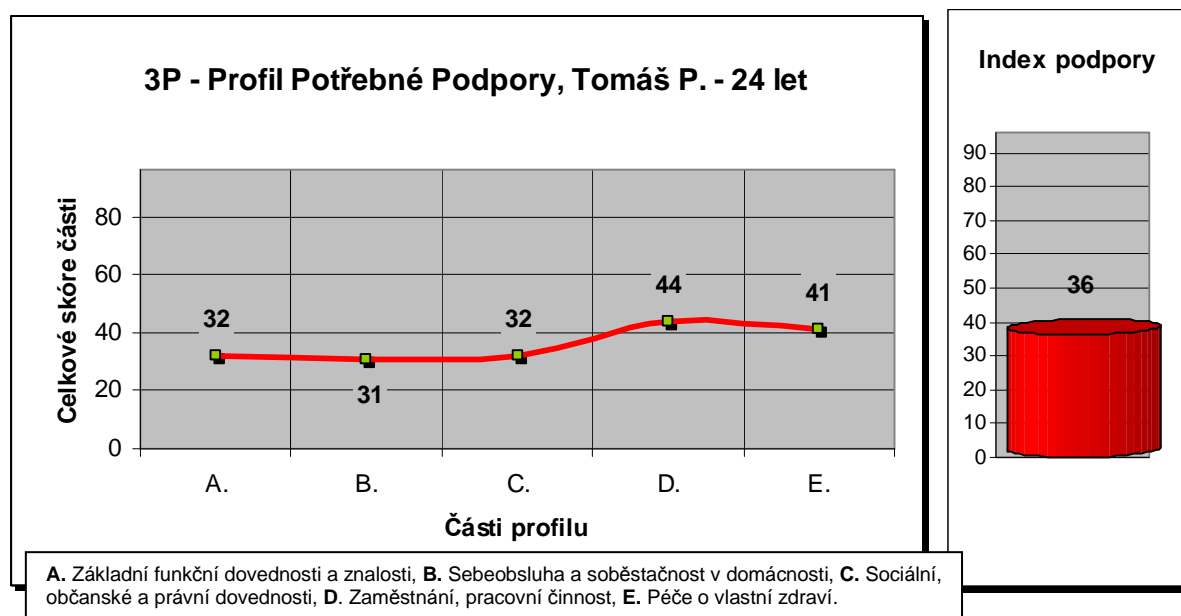
Robert využíval službu Sociálně terapeutické dílny. V květnu 2007 je na základě své žádosti v rámci služby zařazen do programu Ze stacionáře do práce zaměřeného na možnost uplatnění v rámci nově vznikající chráněné dílny PO-TISK. Spolu s ním se účastní dalších sedm osob. Pracovní činnosti v rámci dílny se ukazují pro Roberta jako problematické. Pro jeho pracovitost a spolehlivost je mu však nabídnuto vytvoření nového pracovního místa ve středisku u svaté Kateřiny – úklid objektu, pomocné práce v keramické dílně a dílně PO-TISK. V říjnu 2007 se stává zaměstnancem na 0,75 úvazku, zaměstnání trvá dosud. Robert je poměrně nejistý v kontaktu s vrstevníky, ostýchá se účastnit společných aktivit, pomalu však získává důvěru a kamarády. Se skupinou se sžívá i v rámci projektu Na společné cestě – společné pěší vícedenní putování. Uvažuje o účasti na hudebních a tanečních aktivitách v Domově sv. Anežky. V práci je přátelský, pracovitý a pečlivý.

Respondent 8 - Tomáš P.

Ročník 1985, aktuálně 24 let, vzdělání Zvláštní škola, OU a Praktická škola Černovice (malíř), omezená způsobilost k právním úkonům - hospodaření s finančními prostředky, PID od 10/2006, příspěvek na péči I.stupně, lehká – středně těžká mentální retardace na podkladě organického postižení mozku.

Do Domova sv. Anežky přichází v listopadu 2007. Jeho přáním pracovat v truhlářské dílně. Využívá pobytovou formu Sociální rehabilitace a Sociálně terapeutické dílny.

Obr. 11 3P- profil potřebné podpory a index podpory, Tomáš P.

Značná míra podpory:

Pasivita při hledání práce, nereálné představy o svém pracovním uplatnění.

Vyšší míra podpory:

Psaný text, dopis, žádost, plánování výdajů, hospodaření s penězi, péče o vlastní prádlo, dohled a pomoc při úklidu a péči o domácnost, včetně provozních záležitostí (platby, doplňování potravin, čistících prostředků apod.), předcházení nepořádku, podpora v komunikaci o vztazích s druhým pohlavím, intimním životě, podpora při kontaktu s úřady a institucemi, motivace k zaměstnání a pracovní činnosti (vyhledává jen tu, která ho baví), rychlost a kvalita pracovního výkonu (vyhledává časté přestávky a povídání), orientace v pracovně právních pojmech, zvládnutí návštěvy lékaře, dodržení předepsaného léčebného režimu a užívání medikace, schopnost řešit specifické situace – zranění, přivolání pomoci,

bezpečná manipulace s předměty (nůž, elektrické spotřebiče), předcházení výbuchům vzteku, jejich zvládnutí, potřeba pravidelné rehabilitace, cvičení.

Významné souvislosti:

Pasivita, není motivován ke zlepšování svých znalostí a dovedností. Rady a pobídky od rodinných příslušníků i sociálního pracovníka přijímá s úsměvem, ale neřídí se jimi. Rodina podporuje každou jeho aktivizaci.

Přednosti, mohutnosti: má velký zájem o práci mezi spolupracovníky v truhlářské výrobě.

Plán sociálního pracovníka:

Využít zájmu o práci v truhlářské dílně, umožnit jeho zapojení do provozu dílny a zlepšování dovedností v truhlářské výrobě.

Motivovat ke zlepšování funkčních dovedností (vaření, úklid) a zapojení do těchto aktivit.

Osvěta o přátelství, kamarádství, intimních vztazích.

Podpora a příležitosti:

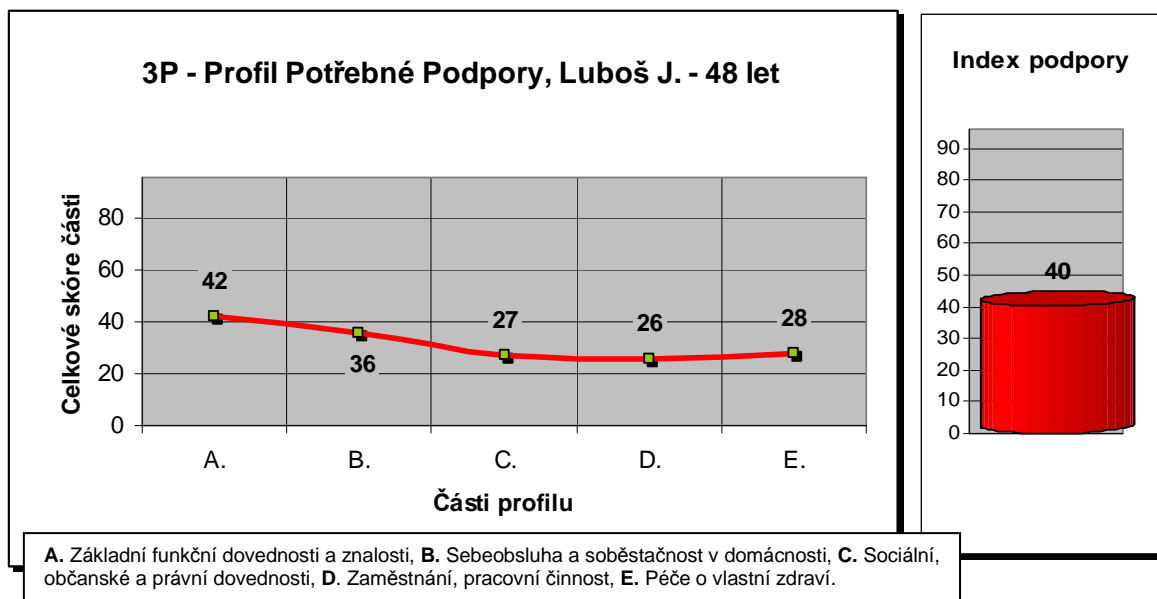
Od května 2008 v rámci Sociálně terapeutické dílny umožněno pravidelné zapojování do provozu truhlářské dílny. Tomáš se věnuje činností při lisování dřevěných briquet. Tuto činnost po 2 měsících zvládne. Po dohodě s rodinou a vedoucím dílny se zapojuje do výroby dřevěných kolíků včetně hrotování na pile. Pravidelnost mu svědčí, práci postupně zvládá. Od 10/2008 zaměstnancem chráněné truhlářské dílny na 0,75 úvazku, pracovní poměr trvá dosud. Díky vztahu s dívkou z Domova sv. Anežky občas projevuje zájem společně s ní se účastnit dalších aktivit, připouští nutnost učit se například vaření, účastní se zkoušek taneční a hudební skupiny, dokonce vystupuje na tanečním vystoupení. Vše je ale víceméně spojeno s účastí jeho dívky. Na doporučení využívá pravidelně rehabilitaci. Mimo práci a doma přetrvává pasivita a „lenost“. Jako „zaměstnanec“ se cítí být součástí komunity pracovníků, každý den obchází po pracovní době kanceláře a povídá s s nimi („jak jde život ?, co nového ?).

Respondent 9 - Luboš J.

Ročník 1961, aktuálně 48 let, vzdělání: zvláštní škola, PID od 2004, lehká MR.

Do Domova sv. Anežky přichází v dubnu 2005 společně se sestrou a matkou. Jeho přáním je získat práci, být ve společnosti. Od počátku využívá Sociálně terapeutické dílny a Sociální rehabilitaci, 1 x za měsíc podpůrnou logopedii.

Obr. 12 3P- profil potřebné podpory a index podpory, Luboš J.

Značná míra podpory:

Schopnost plánování výdajů a tvořit finanční rezervu, sebeovládání při nadužívání alkoholických nápojů, dostatek náhradních činností, nadužívání alkoholických nápojů ve volném čase a s tím spojené rizikové situace, záchvaty vzteku, neschopnost se domluvit.

Vyšší míra podpory:

Čtení a porozumění obsahu textu, počítání ceny, použití telefonu (přehazuje na ostatní, nechce to sám zkusit, bojí se), vyzvednutí doporučené pošty, zásilky, péče o vlastní prádlo, dovednosti připravit si složitější jídlo, volba jídelníčku, péče o úklid v domácnosti, zajištění plateb za energie v domácnosti, schopnost získávat dostatek informací k problému, rád se zúčastňuje společenských akcí a volnočasových aktivit, potřebuje ale dostatek motivace a „přemlouvání“ a společný plán, předvedení požadovaného pracovního úkonu, častý dohled, v případě nemoci podpora využití zdravotní péče a optimálního léčebného režimu, podpora při zdravém životním stylu – pohyb, méně alkoholu, apod.

Významné souvislosti:

Neshody v soužití doma, vyslovená potřeba osamostatnění se, velká vzdálenost pro denní dojíždění a tím i nemožnost účastnit se volnočasových aktivit, rozvíjet sociální kontakty s kolegy, mít větší pracovní úvazek.

Přednosti, mohutnosti: kamarádský, rád pomáhá druhým, je pečlivý a pracovitý, pokud dostane příležitost a chválí se, je vděčný za skupinové aktivity (zpívání, tanec atd.).

Plán sociálního pracovníka:

Podpořit jeho pracovitost a pečlivost, dát příležitost k zaměstnání, vyzdvihovat jeho pracovitost mezi ostatními, v místě jeho bydliště, v rodině apod.

Podporovat v plánování a využívání volnočasových aktivit jako smysluplné a alkoholu prosté využití volného času. Podporovat a iniciovat jeho „kamarádské výpomoci“ jiným, schopnost nadchnout se pro společnou práci.

Umožnit samostatné bydlení, nabídnout zlepšování dovedností, které by to umožnily.

Podpora a příležitosti:

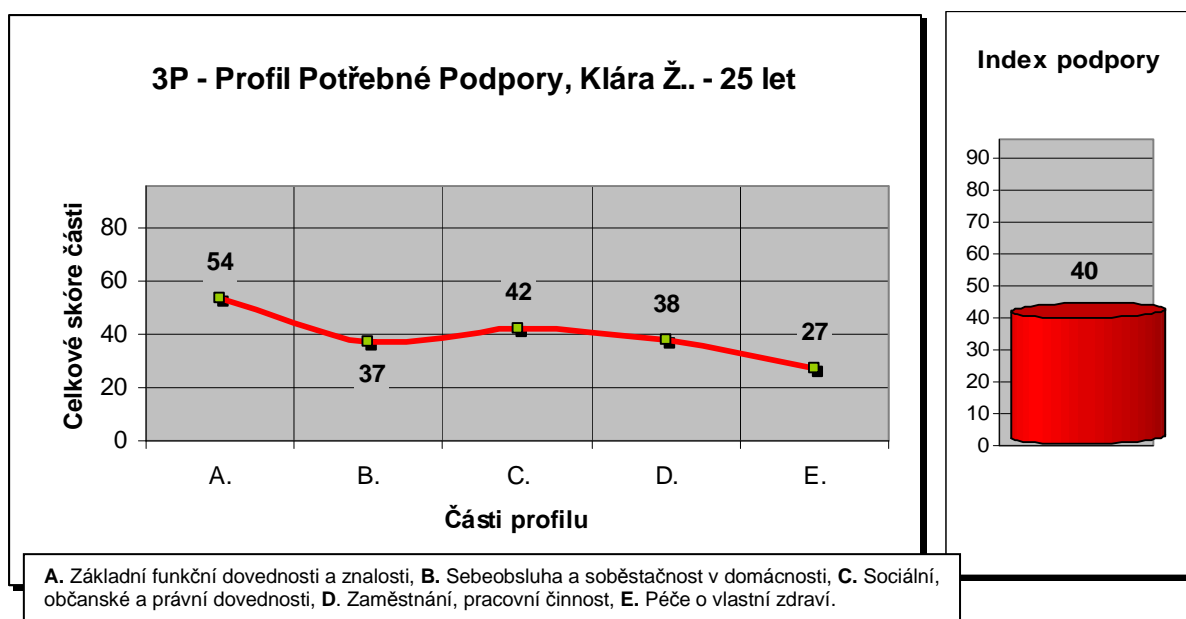
Je pracovitý a společenský, inklinuje k mužské práci a „partě“. V rámci Sociálně terapeutické dílny umožněno zapojit se do provozu chráněné truhlářské dílny v rámci tzv. programu Ze stacionáře do práce. Od 8/2005 zaměstnancem chráněné truhlářské dílny, 0,5 úvazek. Od 3/2007 zvýšen úvazek na 0,75. V květnu 2008 po dohodě odchází z truhlářské dílny a přechází do pracovní skupiny pro údržbu zeleně, kde je dosud. Důvodem bylo jeho kamarádství a porozumění s kolegou z této pracovní skupiny a přání být více venku, zapojit se do sečení trávy. Od 5/2008 bylo umožněno ubytování v rámci pobytové formy Sociální rehabilitace od pondělí do pátku. V průběhu očekávané problémy s nadužíváním alkoholu ve volném čase a nerespektování ubytovacího řádu. Tyto problémy se projevují také při volnočasových a dalších společenských aktivitách, kterých se účastní. Vždy mimo pracovní činnost. Postupně podpora v myšlence žít samostatně, v rámci svého bytu. Od 1/2009 zahájeno poskytování služby Podpora samostatného bydlení, vyhledávání možností, podpora dovedností pro samostatné bydlení. Od 4/2009 ve spolupráci s rodinou vlastní nájemní malometrážní byt. Pokračuje asistence – podpora samostatného bydlení. Luboš J. spokojen se samostatností ve volném čase. Přesto se dále účastní společenských a volnočasových aktivit podle svého uvážení. Odstraněn problém s dodržováním pravidel ubytovacího řádu, zůstává problém s případnou progresí problémů spojených s užíváním alkoholu.

Respondent 10 - Klára Ž.

Ročník 1983, aktuálně 25 let, vzdělání Spec.škola pro sluchově postižené Vodňany – Praktická škola 2 roky, PID od 10/2001, příspěvek na péči II.stupně, DMO, středně těžká MR.

Do Domova sv. Anežky přichází v červenci 2003 společně s matkou. Přeje si být mezi kamarády, mít nějakou činnost. Využívá sociální služby s ubytováním, dochází na rehabilitaci a výtvarnou dílnu.

Obr. 13 3P- profil potřebné podpory a index podpory, Klára Ž.

Značná míra podpory:

Počítání, součty, čísla, placení penězi, hospodaření s penězi a plánování výdajů, zajištění chodu domácnosti (např. platby nájem a energie), znalost, použití a ochrana osobních údajů, kontakt s institucemi a úřady, předcházení zneužití jinými lidmi – důvěřivost.

Vyšší míra podpory:

Smysluplné sdělení potřeby okolí, porozumění psanému textu, čtení, poznávání hodin a plánování času, orientace v měsících, využití telefonu, schopnost dopravit se na požadované místo, vyzvednutí pošty, využití restaurace, nákup v obchodě, schopnost samostatné přípravy stravy, obsluha domácích elektrospotřebičů, zabezpečení domácnosti a bezpečné opuštění bytu, vymyšlení si a sdělování nepřesných informací, schopnost najít si dostatek informací pro rozhodování, plánování aktivit volného času a jeho smysluplné využití, formulování představ o pracovní budoucnosti o pracovním uplatnění, hledání zaměstnání, pochopení a

dodržování pracovních postupů, bezpečný pohyb na pracovišti, orientace v pracovně právních vztazích.

Významné souvislosti:

Matka samoživitelka, bydlí ve vzdálené vesnici.

Přednosti, mohutnosti: velmi přátelská, povídavá, optimistická, ochotná učit se novým věcem, účastnit se společné práce. Ráda pomáhá druhým. Je stabilní, snaživá a vděčná.

Plán sociálního pracovníka:

Zapojit ji do pracovních činností a udržovat pravidelný denní řád a režim. Pokusit se o zařazení v rámci chráněné dílny.

Podporovat ve volnočasových aktivitách.

Rozvíjet funkční, sociální a společenské dovednosti, basální vědomosti (čtení, psaní, počítání, hodiny apod.).

Podpora a příležitosti:

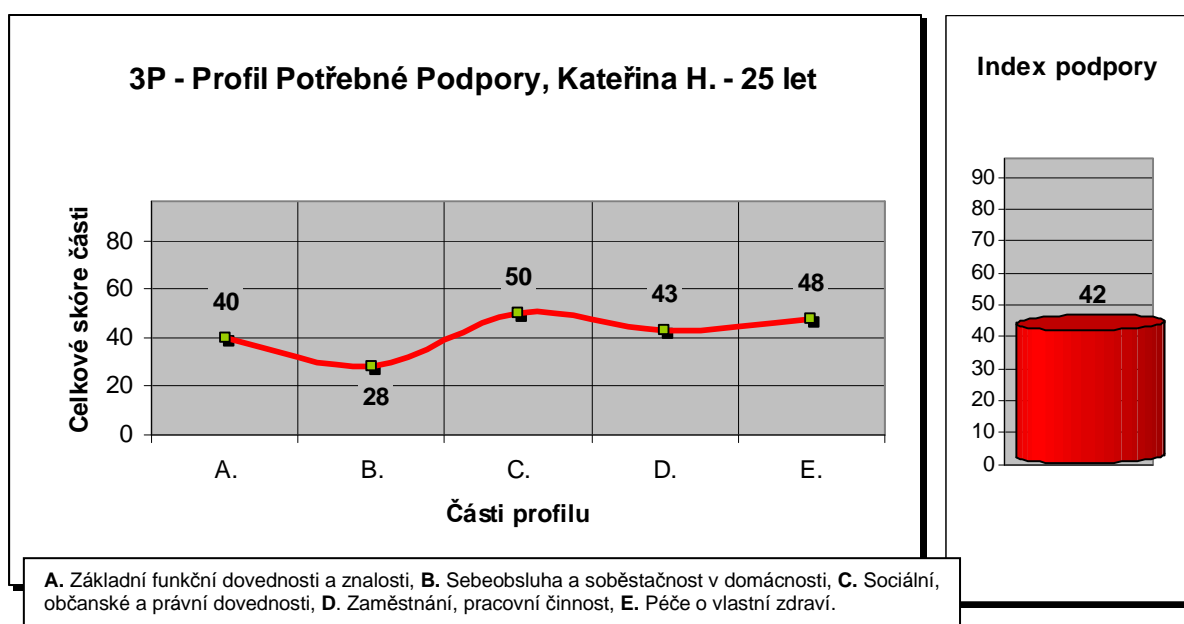
Klára se od počátku aktivně zapojuje do společných pracovních činností. Je zvědavá a chce se učit nové věci. Ve skupině bezproblémová, oživuje ji svým optimismem. V rámci sociálně terapeutické dílny absolvuje v únoru 2005 cílený program Ze stacionáře do práce, jehož cílem je umožnit zařazení a zaměstnání v chráněné keramické dílně. Od dubna 2005 se stává zaměstnancem této dílny na 0,75 úvazku, toto zaměstnání trvá dosud. S ohledem na své pracovní schopnosti vykonává v dílně tu nejjednodušší práci, ale stává se platným a stabilním pracovníkem dílny. Vedoucí dílny se snažili zaučit Kláru i na dalších pozicích v rámci dílny. To však naráží na chybějící nebo omezené funkční dovednosti. Například lití do forem je podmíněno dobrou znalostí hodin, schopností počítat jednotlivé položky a formy a odměřováním množství hmoty na stupnici. Každý den dochází do zaměstnání cca 1,5 km. V dílně si nachází chlapce, mají spolu dlouhotrvající pěkný přátelský vztah. Velkou část volného času tráví spolu, nebo společně s ostatními při volnočasových aktivitách, kterých se ráda zúčastňuje (výlety, hudební a taneční skupina). Účastní se aktivit výuky vaření, péče o sebe a svůj vzhled. Sama si nakupuje. Postupně velká proměna, kdy se stále více osamostatňuje a vyžaduje méně podpory. Ve městě pozitivní ohlasy – mají hezký vztah, pěkně se k sobě chovají, chodí do práce, to je dobře atd. V současné době společně s matkou diskutována možnost samostatného bydlení, zatím s otazníkem – obava matky z malého dohledu. Klára k tomu přistupuje pasivně, je jí to v zásadě jedno.

Respondent 11 - Kateřina H.

Ročník 1983, aktuálně 25 let, vzdělání zvláštní škola, OU kuchařské práce, PID od 9/2003, středně těžká MR, adaptační porucha s afektivní labilitou, předchozí zaměstnání neúspěšně 1 měsíc.

Do Domova sv. Anežky přichází v únoru 2004 s otcem a matkou. Její přání je najít kamarády, něco užitečného dělat, pracovat, osamostatnit se, mít náplň volného času. Začíná využívat denní centrum, pracovní terapii, ubytování, rehabilitaci.

Obr. 14 3P- profil potřebné podpory a index podpory, Kateřina H.

Značná míra podpory:

Hospodaření s penězi, placení za zboží, plánování výdajů, nereálné posouzení vlastních schopností, nepřiměřená reakce na kritiku – agrese, sebelítost, rozhodování se – nejistota, přebíhání, smlouvání, nutná prevence a ochrana před využitím jinými osobami, podpora při předcházení a zvládnání emočních výbuchů, záchvatů vzteku, prudkých změn nálad.

Vyšší míra podpory:

Chudá komunikace, schopnost dobře porozumět psanému textu, počítání nad 20, péče o vlastní oblečení, příprava stravy, pomoc při úklidu a péči o domácnost, včetně provozních záležitostí (platby, doplňování potravin, čistících prostředků apod.), bezpečné opuštění bytu, podpora při přizpůsobení se skupině a schopnosti spolupracovat s ostatními (ochrana toho druhého), vyjasňování kamarádstvím přátelství, intimního vztahu – nereálné vztahy,

imaginární přítel, chudé volnočasové aktivity a zájmy, samotářství, podpora při kontaktu s úřady a institucemi, nerealistické (pozitivně i negativně) posouzení vlastních pracovních možností (ode zdi ke zdi), potřebná podpora při hledání zaměstnání, dohled při aplikaci naučených pracovních postupů, problém při spolupráci s někým dalším, konfliktní, bezpečný pohyb na pracovišti, orientace v pracovně právních vztazích, nutnost podpory pro tělesné a duševní zdraví, pozitivní přeladění, dobrá nálada, pravidelná rehabilitace.

Významné souvislosti:

Velmi samotářská s prudkými výkyvy nálad a emočními změnami. Mění své cíle a přání, nemá ráda změny nebo nejistotu, obavu. V poslední době udává strach z jízdy autobusem jako důvod pro neúčast na výletech atd.

Přednosti, mohutnosti: pokud je v dobrém rozpoložení, je kamarádká, zvědavá a ochotná na sobě dál pracovat. Je ráda, když se jí daří a je pochválená. Má radost z překonání překážky.

Plán sociálního pracovníka:

Společně posilovat její sebevědomí a schopnost se rozhodovat.

Nabízet možnosti pracovního zapojení a získávání konkrétních pracovních dovedností.

Chválit a připomínat dosažené úspěchy a překonané problémy.

Nabízet možnosti zapojení do skupinových aktivit.

Hledat vhodnou pravidelnou činnost a také vhodné spolupracovníky, kteří jí „sedí“, se kterým nedochází ke konfliktním situacím.

„Netlačit na pilu“, ale dávat dostatek informací a možnosti konkrétní volby.

Podpora a příležitosti:

Kateřina se přiměřeně zapojuje do pracovních činností v rámci Sociálně terapeutické dílny. Nejraději pracuje sama. V rámci sociálně terapeutické dílny využívá nabídky a absolvuje v únoru 2005 cílený program Ze stacionáře do práce, jehož cílem je umožnit zařazení a zaměstnání v chráněné keramické dílně. Účast v programu, na který se těšila, ukončuje po dvou dnech při změně nálady, do programu už se nevrací. I přes tuto zkušenost je v květnu 2007 na základě vlastního rozhodnutí v rámci Sociálně terapeutické dílny zařazena do programu Ze stacionáře do práce zaměřeného na možnost uplatnění v rámci nově vznikající chráněné dílny PO-TISK. Spolu s ní se účastní dalších sedm osob. Kateřina překvapivě absolvuje celý dvouměsíční program. Ukazuje se jako pracovitá, pečlivá, schopná manuálně zvládnout potřebné pracovní postupy. Je jí nabídnuta možnost zaměstnání v dílně, tuto

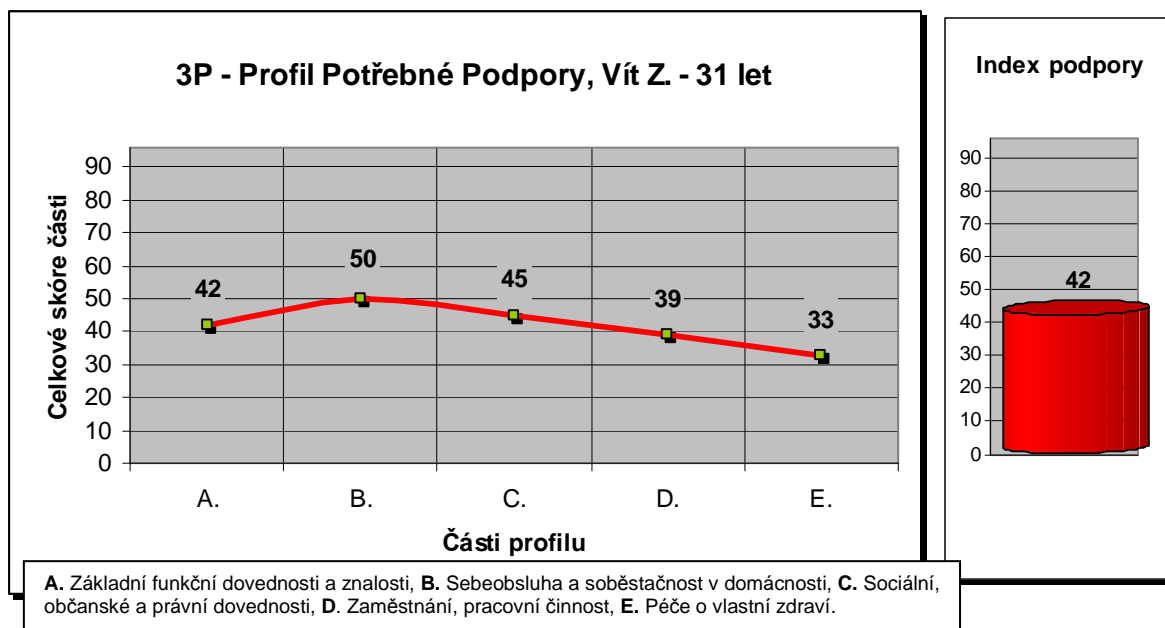
možnost nakonec přijímá. Do zaměstnání v dílně nastupuje v 10/2007 na 0,75 úvazku. V průběhu zaměstnání zvládá každodenní docházení do dílny cca 1,5 km, pracovní režim, jednotlivé pracovní úkoly. Nad očekávání pracovníků Domova sv. Anežky i rodičů setrvává v pracovním poměru úspěšně až do 12/2008. V červnu 2008 je po společné diskusi s Kateřinou i rodiči zvažována možnost zajištění samostatného bydlení ve vlastním bytě mimo internátní ubytování. Kateřina s nadšením přijímá a postupně se připravuje na novou možnost. Je zařizován byt v domě s pečovatelskou službou, v září 2008 však Kateřina program odmítne. Od té doby postupně projevuje přání najít si zaměstnání v Prachaticích v místě svého bydliště. Častěji uvádí jako problém jízdu autobusem, která je prý pro to důvodem. Otec ji v pondělí do Týna nad Vltavou vozí autem, v pátek zpět. Střídají se nálady i vyslovená přání ukončit zaměstnání. Od ledna do března 2009 se daří Kateřinu ještě zaujmout změnou pracovní pozice v rámci chráněné tkalcovské dílny. Přesto chce ukončit zaměstnání i využití služeb na konci března, což je jí umožněno. Po dvou týdnech se na vlastní žádost vrací do Domova sv. Anežky a zařazuje se do skupiny uživatelů sociální služby Sociálně terapeutické dílny. Po jednom týdnu opět přerušuje využívání Domova sv. Anežky s tím, že se možná ozve. Po třech týdnech se vrací. Rodiče nechávají situaci volný průběh, nedaří se jim Kateřinu přesvědčovat a motivovat. Přesto všichni považují poslední pracovní zkušenost Kateřiny jako velmi nadějnou a nezvykle dlouhou. V Prachaticích žádné uplatnění zatím k dispozici není.

Respondent 12 - Vít Z.

Ročník 1978, aktuálně 31 let, vzdělání Pomocná škola, PID od 1996, příspěvek na péči I.stupně, omezená způsobilost k právním úkonům - hospodaření s finančními prostředky, DMO, středně těžká MR, spasticita.

Do Domova sv. Anežky přichází v září 2002. Využívá denních aktivit, rehabilitace a pracovní terapie. Jeho cílem je pracovat v keramické dílně. Mít kamarády a nebyť pořád doma sám.

Obr. 15 3P- profil potřebné podpory a index podpory, Vít Z.

Značná míra podpory:

Psaní, písemný projev, porozumění psanému textu, dopisu, letáku, hospodaření s penězi, plánování výdajů, příprava stravy, společensky přijatelný kontakt, nenarušování intimní zóny ostatních, přizpůsobení se skupině, schopnost upozadit vlastní názor a řešení konfliktů ve vztazích.

Vyšší míra podpory:

Počítání, součet čísel, vyzvednutí zásilky, balíku, udržování hygieny, péče o vlastní prádlo, obsluha elektrospotřebičů, dohled a pomoc při úklidu a péči o domácnost, včetně provozních záležitostí (platby, doplňování potravin, čistících prostředků apod.), předcházení nepořádku, bezpečné opuštění bytu, schopnost získávat dostatek informací pro rozhodování se, znalost, použití a ochrana osobních údajů, kontakt s úřady a institucemi, motivace k pracovní činnosti

(nejde-li o tu, která ho baví), reálné posouzení vlastních schopností (s ohledem na spasmus rukou obtížné začlenění v provozu keramické dílny), pochopení a opakování pracovních postupů, orientace v pracovně právních vztazích, předcházení nebezpečným situacím – úrazům, potřeba pravidelné rehabilitace.

Významné souvislosti:

Velmi obtížná podpora a motivace k činnostem, které ho nebaví nebo je považuje za zbytečné. Pokud už něco dělá, rozhodně si nenechá poradit a dělá si vše podle svého. Svě okolí využívá ke svým cílům (vytiskni mi ten obrázek, pojedeme autobusem, pozvi tu dechovku sem, ty jedeš do města - kup mi bagetu atd.)

Přednosti, mohutnosti: má rád dechovky, zná všechny v okolí. Zbožňuje kombajny, autobusy, nákladáky, jejich historii. Sbírá jejich obrázky, maluje je.

Plán sociálního pracovníka:

Dát prostor jeho zálibám a využít je k jeho dalšímu rozvoji a pochopení nutnosti zlepšování dalších dovedností.

Podporovat zapojení do pravidelných pracovních činností, mít odpovědnost za určitou část společné práce.

Důsledné dodržování sjednaných pravidel (např. pokud chceš vytisknout obrázek z internetu, pojď naučím tě, jak se hledá, jak se pak vytiskne).

Podpora a příležitosti:

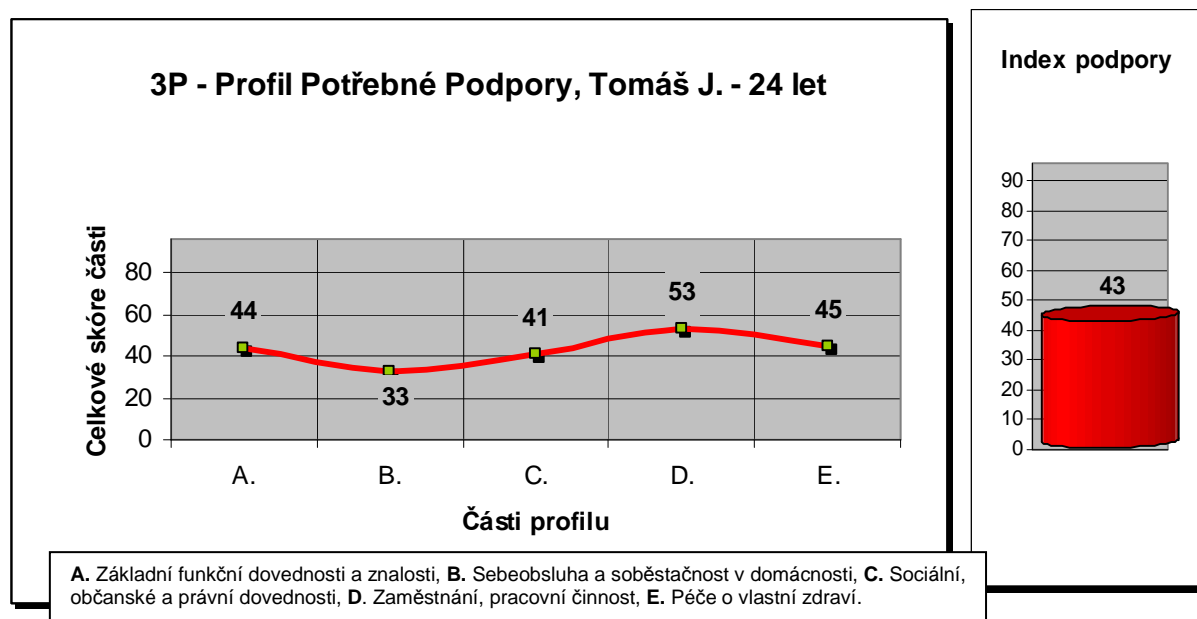
Vít vždy krátké období dostává na starosti části společných aktivit (vynášení košů, mytí nádobí, úklid denní místnosti atd.). Stabilně se zapojuje do pracovních činností, ale odbíhá od nich, nerad „příliš pracuje“. Dostal příležitost připravit a zorganizovat výstavu svým obrázků a modelů kombajnů, nákladáků a autobusů. Nadchl se. Musel připravit vystavované exponáty, připravit termín, pozvánky, pozvat účastníky, zajistit občerstvení, hudbu, úvodní řeč atd. Vše úspěšně řešil. Vernisáž se všem líbila. Psalo se o ní v informačním občasníku Domova sv. Anežky. Výstavu zopakoval v jiném středisku. Realizovaná výstava ho přivedla k účasti ve Výtvarné dílně. Větší zapojení ho přivedlo znovu ke zopakování požadavku na zapojení při výrobě keramiky. Je vytvořena příležitost pro naučení se aplikace kresby autobusu jako škrabaný dekor na keramický hrnek.

Respondent 13 - Tomáš J.

Ročník 1984, aktuálně 24 let, vzdělání praktická škola, PID od 2002, příspěvek na péči I.stupně, DMO, středně těžká MR, autistické rysy, infantilita.

Do Domova sv. Anežky přichází v září 2003 s matkou. SR a STD. Chce práci, kamarády, koně.

Obr. 16 3P- profil potřebné podpory a index podpory, Tomáš J.

Značná míra podpory:

Komunikace s okolím, sdělení potřeby, názoru, využití telefonu, telefonování, předvídání důsledků svého chování, nereálné posouzení vlastního právního postavení, schopnost se rozhodovat na základě dostatečných informací, podpora v kontaktu s úřady a institucemi, pomoc při hledání zaměstnání, bezpečný pohyb na pracovišti, orientace v pracovně právních vztazích, prevence až patologické závislosti na jiné osobě, nedobré vzory, napodobování, sklon patřit k „partě“.

Vyšší míra podpory:

Pochopení psaného textu, podpora v písemném projevu, placení penězi, hospodaření s penězi a plánování výdajů, využití služeb (například restaurace), péče o vlastní prádlo, příprava stravy, podpora při zajištění chodu, provozu domácnosti, bezpečná manipulace se spotřebiči a opuštění bytu, korekce přijatelného vystupování směrem k děvčatům, narušuje intimní zónu,

motivace k zaměstnání, práci, posouzení vlastních pracovních schopností a schopnost formulovat své představy o pracovním uplatnění, dodržování pracovního režimu, schopnost spolupráce při pracovní činnosti (ne se všemi, ale jen s vybranými), pochopení a aplikace pracovních postupů, podpora při využívání zdravotní péče a dodržování léčebného režimu, schopnost přivolat si pomoc v případě úrazu, ochrana před zneužitím ze strany jiných osob, infantilní (legrační) agrese vůči jiným.

Významné souvislosti:

V dokumentaci se objevuje šikanování ve škole. Tomáš vyhledává „silnější“ oporu, bývá až patologicky závislý na jiné osobě, slepě ji následuje, problém nastává, pokud nejde o pozitivní vzor. Snadno vymění kamaráda za nového, pokud se ukazuje „silnější“. Rodina velmi dobře spolupracuje a Tomáše podporuje. Je hmotně zabezpečen invalidním důchodem a příspěvkem na péči.

Přednosti, mohutnosti: společenský, kamarádský, rád se účastní volnočasových aktivit, cítí sounáležitost s Domovem sv. Anežky a ostatními ve skupině. Rád se směje i pracuje. Nekonfliktní. Originální výtvarný projev. Pečlivý.

Plán sociálního pracovníka:

Získávání a rozvoj pracovních návyků a konkrétních pracovních dovedností, podpora v pravidelné pracovní činnosti.

Rozvoj funkčních, sociálních a společenských dovedností, korekce v interakci a vystupování.

Podpora účasti ve výtvarné dílně.

Podpora účasti při volnočasových a skupinových aktivitách.

Podpora a příležitosti:

Tomáš se v rámci aktivit Sociálně terapeutické dílny začlenil do skupiny, která pravidelně 2 – 3 x týdně pečuje o koně. Říkají si „koňáci“ a velmi se s touto rolí identifikovali. Tomáš bere péči o koně nesmírně vážně, je pro něho i důvodem odmítat jakékoliv pokusy o jeho začlenění jinam. Tomáš se se stejným nadšením věnuje také práci v rámci Výtvarné dílny (1x týdně). Od roku 2004 se zlepšuje v technice kresby. Vhodným vedením se daří využít specifického výtvarného projevu. Pod dohledem vykonává částečně samostatnou výtvarnou práci. Výtvarná díla jsou vystavována v rámci výstav, jsou používána v informačních a propagačních materiálech společnosti, tvoří úspěšnou nabídku originálních motivů pro novoročenky, velikonoční pohlednice a další zakázkové pohlednice chráněné dílny PO-TISK.

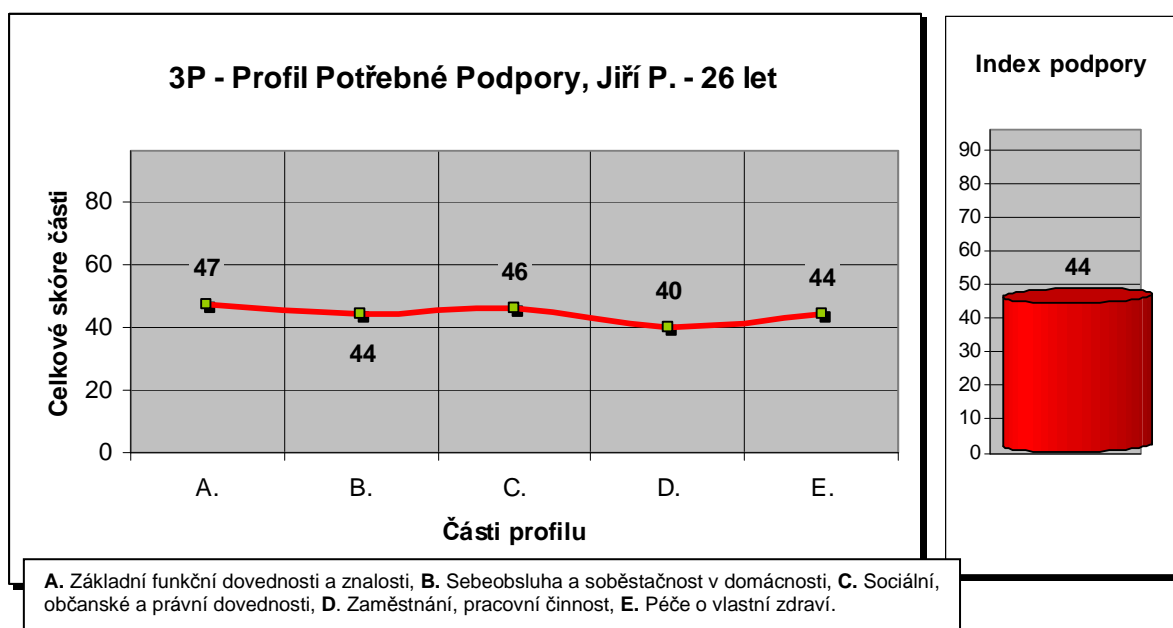
Má obrazy v kanceláři starosty Hluboké nad Vltavou, který je jeho stálý „fanoušek“ a podporovatel. V květnu 2007 je v rámci Sociálně terapeutické dílny zařazen do programu Ze stacionáře do práce zaměřeného na možnost uplatnění v rámci nově vznikající chráněné dílny PO-TISK. Spolu s ním se účastní dalších sedm osob. Tomáš je se svým působením v tomto programu velmi spokojen. Pokud se nechá přemluvit ke klidu, rozvážnosti a trpělivosti, vykonává pracovní postupy v přiměřené kvalitě a rychlosti. Je jedním z možných adeptů na zaměstnání v dílně. „Vítězí“ však koně, kterých by se musel vzdát. Není do nové dílny vybrán. Pokračuje v aktivitách v rámci sociálních služeb. S hudební skupinou Živelná pohroma se 4 x úspěšně účastní běžných soutěžních amatérských přehlídek, kde nachází především možnost společných zážitků. V březnu 2009 se účastní programu „Jdeme to zkusit v tkalcovně“, jehož cílem je umožnit uplatnění v rámci tkalcovské dílny. Tato činnost se ukazuje pro Tomáše jako nevhodná, není schopen přiměřeného pracovního výkonu. Je rád, že není vybrán, musel by omezit péči o koně. Tomáš se zapojuje i do dalších společných aktivit, například v rámci víceletého projektu Na společné cestě (společné pěší putování).

Respondent 14 - Jiří P.

Ročník 1983, aktuálně 26 let, vzdělání Pomocná škola, PID od 2002, příspěvek na péči III.stupně, DMO, středně těžká MR, kvadruspasticita, porucha řeči.

Do Domova sv. Anežky přichází v únoru 2000 ještě jako žák pomocné školy v rámci programu pro žáky posledních ročníků. Po ukončení PŠ v červnu 2000 využívá denní aktivity a pracovní terapii. Chce kamarády, pracovat, co největší samostatnost. V roce 2001 je účastníkem půlročního speciálního rekvalifikačního kurzu Domova sv. Anežky. Od září 2001 zaměstnancem chráněného pracoviště Farmáři (údržba zeleně). V rámci výkonu práce se projevují problémy v chování ve městě. V roce 2005 operace a 1 rok rekonvalescence. V srpnu 2006 přichází zpět do Domova sv. Anežky.

Obr. 17 3P- profil potřebné podpory a index podpory, Jiří P.

Značná míra podpory:

Komunikace s okolím, sdělení svých potřeb, názoru, příprava stravy, sestavení jídelníčku, zdravá strava, schopnost získávat dostatek informací k problému a rozhodování, dodržování bezpečnosti na pracovišti, dodržování režimu užívání léků,

Vyšší míra podpory:

Psaní, písemný projev, plánování aktivit s ohledem na čas, dny a měsíce, telefonování – verbální projev, hospodaření s penězi, plánování výdajů, vyzvednutí doporučené pošty,

zásilky, dohled na pravidelnou hygienu, péče o vlastní prádlo, dohled při používání elektrospotřebičů, vody (baterie), kontrola zamykání, otevírání a zavírání oken, dohled a pomoc při úklidu a péči o domácnost, včetně provozních záležitostí (platby, doplňování potravin, čistících prostředků apod.), bezpečné opuštění bytu, nácvik společensky přijatelného vystupování – upozorňování na nevhodné projevy, respektování intimní zóny, infantilní zakrývání provinění – vymýšlení si, předcházení drobným krádežím (infantilní projev chci mít to, co jiný), plánovat volný čas, využívání volnočasových aktivit, znalost, schopnost sdělení a ochrana osobních údajů, podpora v kontaktu s úřady, schopnost posoudit a formulovat své pracovní možnosti, dodržovat pracovní režim, pochopení pracovních postupů a jejich dodržování, orientace v pracovně právních vztazích, schopnost reakce při specifických onemocněních (např. epilepsie), předcházení zneužívání jinými osobami (například ke krádežím), předcházení nebezpečným projevům vnějšímu prostředí (žhářství), podpora ve zdravém životním stylu, předcházení problematickému chování (užívání plen, ukazování se, záměrně pomočování), pravidelná rehabilitace, fyzioterapie.

Významné souvislosti:

Předchozí zapojení v rámci údržby zeleně umožňovalo problematické projevy chování ve městě. Jiří má dostatečné finanční zabezpečení, často ale nadměrně utrácí finanční prostředky. V minulosti se často nechal ve volném času využívat pro drobné krádeže, chtěl být členem party, chyběl mu rozumný kontakt s vrstevníky. Stav po operaci neumožňuje zařazení zpět k údržbě zeleně.

Přednosti, mohutnosti: soutěživý, chce se zlepšovat, je rád, když je jeho zlepšení vidět, předvádí se.

Plán sociálního pracovníka:

Umožnit zaměstnání v chráněné dílně s klidným pracovním režimem a získat Jiřího pro tuto práci, aby ji necítil jako příkoří.

Působit na Jiřího, aby byl motivován ke zlepšování dovedností v sebeobsluze, soběstačnosti, udržení a prohlubování basálních dovedností psaní, čtení, počítání.

Umožnit logopedickou a rehabilitační podporu.

Zapojit Jiřího do volnočasových aktivit, podporovat jej v plánování volného času, umožnit jeho účast ve skupinových aktivitách Domova sv. Anežky.

Podpora a příležitosti:

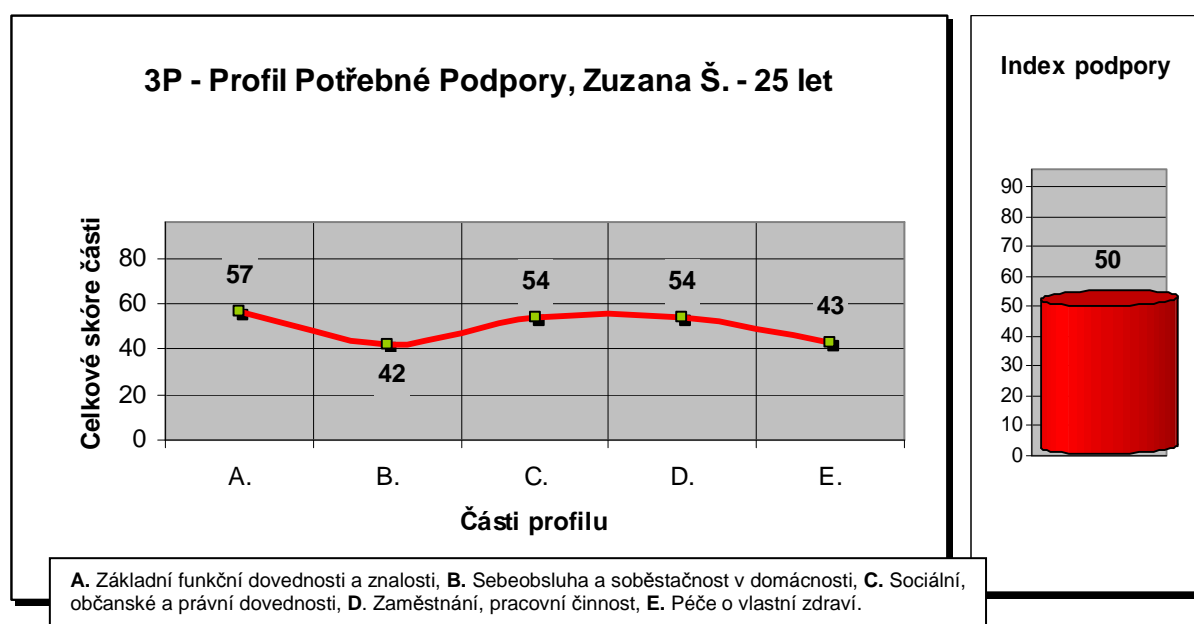
Od 9/2006 zapojen do chráněné tkalcovské dílny. Přes počáteční určitý odpor a nechuť k této práci dochází k postupnému celkovému zklidnění, Jiří nachází v tkaní radost, dobře komunikuje v rámci dílny i celého domova, podílí se na společných aktivitách. Změna má celkově pozitivní vliv. Průběžná motivace, zájem o jeho práci a chvála jej podporuje ve zlepšování pracovního výkonu. Stává se nejlepším tkalcem s průměrným výkonem 1 m utkaného pásu za pracovní den. Jako nejlepší tkadlec je také prezentován navenek. Snaží o zlepšování tohoto výkonu. Našel si v Domově sv. Anežky přítelkyni. Prakticky vymizely problematické projevy v jeho chování směrem navenek. Ty dříve velmi ovlivňovaly jeho sociální roli a status. Je přátelský, komunikativní, pomáhá druhým. Lépe se motivuje k dalším potřebným aktivitám, začíná využívat podpůrnou rehabilitaci a logopedii. Volnočasové aktivity mu zatím znemožňuje větší vzdálenost do místa bydliště.

Respondent 15 - Zuzana Š.

Ročník 1985, aktuálně 25 let, vzdělání Spec.škola pro sluchově postižené Vodňany – Praktická škola 2 roky, PID od 3/2003, příspěvek na péči II.stupně, chromozomální vada, středně těžká MR.

Do Domova sv. Anežky přichází v prosinci 2003 společně s matkou. Přeje si být mezi kamarády, mít nějakou činnost. Využívá denní stacionář s ubytováním, dochází na rehabilitaci a výtvarnou dílnu.

Obr. 18 3P- profil potřebné podpory a index podpory, Zuzana Š.

Značná míra podpory:

Schopnost porozumět psanému textu, hospodaření s penězi, schopnost zaplatit, plánovat výdaje, běžné nákupy a využití služeb (např. restaurace), schopnost reálně vidět vlastní sociální situaci, schopnost získávat dostatek informací pro rozhodování se, pravidelná korekce představy o intimních vztazích, přátelství, lásce (významná až patologická snaha mít kluka, obtěžování a „vysávání“ vyhlídnutého chlapce), smysluplné využívání volného času, kontakt s úřady a institucemi, reálně posouzení vlastních pracovních schopností (na co stačím, co zvládnu ?), schopnost hledat zaměstnání, schopnost pochopit a provádět pracovní postupy (nutnost stálé korekce a spolupráce).

Vyšší míra podpory:

Schopnost sdělit smysluplně své potřeby, schopnost porozumět psanému textu, součty položek, počítání položek, orientace v čase, měsících, využití telefonu, příprava stravy, obsluha domácích elektrospotřebičů, dohled a pomoc při úklidu a péči o domácnost, včetně provozních záležitostí (platby, doplňování potravin, čistících prostředků apod.), bezpečné opuštění bytu, přirozený kontakt s ostatními ve skupině, znalost, sdělení a ochrana osobních údajů, přirozená motivace k zaměstnání, udržování hygieny v průběhu pracovního dne, vhodná komunikace při pracovní činnosti, schopnost se ptát, když nevím, bezpečný pohyb na pracovišti, orientace a pochopení pracovně právních vztahů, využití lékařské péče a dodržení léčebného režimu, užívání medikace, schopnost zvládnout specifickou zdravotní situaci – úraz – přivolat si pomoc, korekce nepřiměřeného (až patologického) chování k chlapcům, podpora udržování kondice a tělesného zdraví.

Významné souvislosti:

Pasivní stabilita, je aktivní, pokud se „popostrčí“.

Přednosti, mohutnosti: stabilita, nenáročnost, vděčnost za pozornost a spolupráci, oceňování všech aktivit a akcí.

Plán sociálního pracovníka:

Co nejvíce zapojovat do různých pracovních činností.

Korigovat její sociální vztahy, mluvit s ní o nich, „bránit“ chlapce před jejím pojetím chození.

Zlepšovat její funkční, sociální a společenské dovednosti.

Společně pracovat na nacházení koníčků, zálib, smysluplného trávení volného času.

Podpora a příležitosti:

Zuzana je zapojována do všech činností v rámci denních aktivit. Je pasivní, vždy ta druhá, to ale neplatí při kontaktu s chlapci, které svou pozorností „zatěžuje“. Ráda se učí novým věcem, ale často bez jakéhokoliv efektu. Většinou neumí pochopit a aplikovat pracovní postupy. Potřebuje podporu při udržování hygieny a zajištění stravy. Využívá rehabilitaci, účastní se Výtvarné dílny, výletů, společenských akcí apod. V květnu 2007 je v rámci Sociálně terapeutické dílny zařazena do programu Ze stacionáře do práce zaměřeného na možnost uplatnění v rámci nově vznikající chráněné dílny PO-TISK. Spolu s ní se účastní dalších sedm osob. Pracovníci mají od Zuzany prakticky nulová očekávání. Zuzana ale nakonec všechny přesvědčuje svou stabilitou, snahou přesně naplnit pracovní postupy, její tempo je velmi

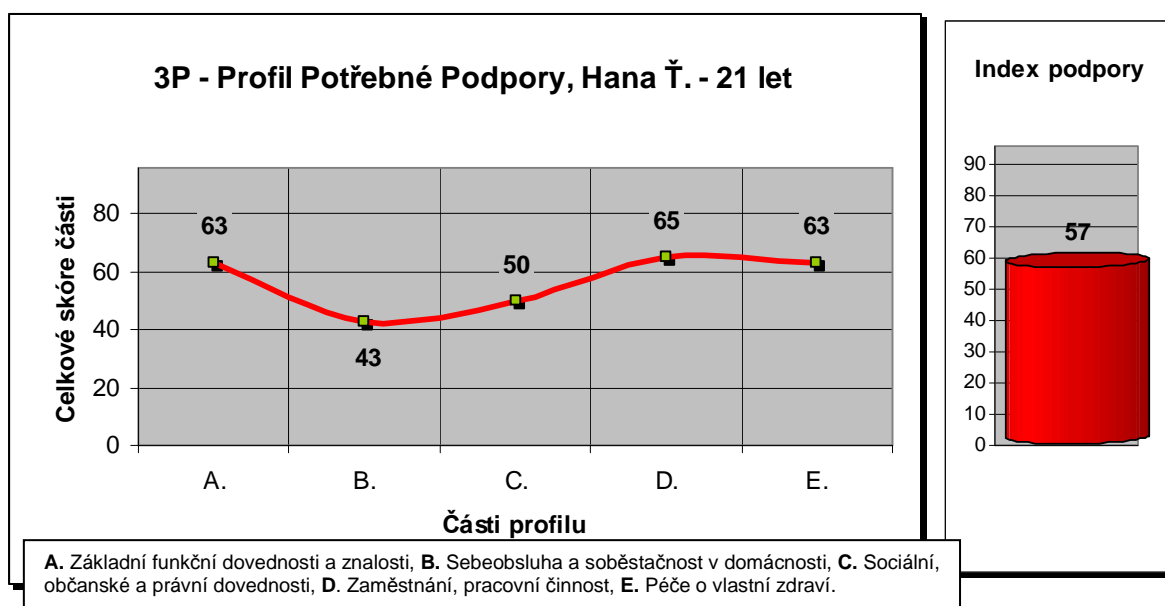
pomalé, zvládá jen malou část požadovaných pracovních dovedností, přesto vhodně doplňuje složení dílny, může se zaměřit na jednodušší práce. Projevuje vděčnost za poskytnutou příležitost. Od 10/2007 se stává zaměstnancem chráněné dílny Po-tisk na 0,75 úvazku, zaměstnání trvá dosud. Velmi pomalu, ale přece jen se zlepšuje v pracovních dovednostech, velmi prožívá sounáležitost k dílně. Je ochotná k dalším podpůrným aktivitám, výuka vaření, basální vědomosti, chodí na zkoušky taneční skupiny. Její vztah k chlapcům se daří korigovat spíše vhodnou spoluprací s chlapci.

Respondent 16 - Hana Ť.

Ročník 1988, aktuálně 21 let, vzdělání praktická škola, ČID od 2006, PID od 2007, příspěvek na péči II.stupně, lehká až středně těžká MR.

Do Domova sv. Anežky přichází v září 2006 s matkou. Chce mít nějakou činnost místo školy, zkusit práci, najít kamarády, zpívat a malovat. Využívá Sociální rehabilitaci a Sociálně terapeutické dílny, dochází do Výtvarné a hudební dílny.

Obr. 19 3P- profil potřebné podpory a index podpory, Hana Ť.

Značná míra podpory:

Nezodpovědné nakládání s finančními prostředky, plánování výdajů, pochopení hodnoty peněz a hospodaření s nimi, orientace v neznámém prostředí, nesamostatnost v nakupování a využívání služeb, potřebuje být s někým a je závislá na schválení ze strany rodičů, pokud nakupuje drobnosti, jen bez přemýšlení, podle jasných instrukcí, zajištění chodu, provozu domácnosti, zabezpečení domácnosti, bezpečné opuštění bytu, nerozhoduje se sama, je závislá na rozhodnutí rodičů, zatím jí ani nenapadlo dívat se na problém svými očima, podpora při kontaktu s úřady a institucemi, nereálné posouzení vlastních pracovních schopností, pustí se do všeho, ale je „nešikovná“, neposlouchá rady, není schopná reflektovat svůj špatný pracovní výkon, není schopná dobře pochopit a aplikovat pracovní postupy, vykonává vše většinou jinak, protože nepochopila zadání, podpora při případném hledání zaměstnání, bezpečný pohyb na pracovišti, orientace a pochopení pracovně právních vztahů,

nutnost podpory při využívání lékařské péče a dodržování léčebného režimu, užívání medikace, není schopna zvládnout specifickou situaci, například úraz – přivolání pomoci.

Vyšší míra podpory:

Podpora při dostatečném porozumění sdělované zprávy, porozumění psanému textu a jeho obsahu, podpora při písemném projevu, vyplňování formulářů apod., počítání v praxi, součty, počítání položek, péče o vlastní prádlo, bezpečná obsluha elektrospotřebičů s dohledem, pomoc při úklidu a péči o domácnost, nevyvážené sebepojetí, vysoké nerealistické sebevědomí, je přesvědčená, že je skvělá a neomylná, neumí diskutovat, nepřiměřená infantilní reakce na kritiku, neschopnost reflektovat neúspěch a bavit se o jeho příčinách, je ráda ve skupině, která akceptuje její chování, zkreslené představy o intimních vztazích, chození, rodiče jí vždy „lustrují“ vybraného partnera, tím se potom řídí, využívání volného času, ochrana osobních údajů, motivace k práci, stojí o ní, ale nechápe souvislost s životem, finančním zabezpečením, nutná ochrana před zneužíváním od jiných osob, potřebuje více a direktivněji inspirovat ke koníčkům, péči o tělesné zdraví.

Významné souvislosti:

Velká závislost na rozhodování matky, praktická nesamostatnost, ke které je dlouhodobě vedena, není schopná si utvářet na věc vlastní názor, neumí se rozhodovat, má jen velmi malé praktické zkušenosti s čímkoliv. Na druhou stranu velké sebevědomí a nedostatek sebereflexe svých nedostatků. Hmotné zabezpečení z invalidního důchodu a příspěvku na péči.

Přednosti, mohutnosti: chuť uplatnit své dobré pěvecké schopnosti, nezdolná odvaha zkoušet pracovní činnost, účastnit se Výtvarné dílny. Sounáležitost s Domovem sv. Anežky.

Plán sociálního pracovníka:

Posilování schopnosti se rozhodovat podle svého přání, potřeb a názoru.

Podpora v samostatnosti.

Společná reflexe neúspěchů, chyb, poznání možností, limitů.

Podpora v uplatnění zpívání. Umožnění účasti ve Výtvarné dílně.

Rozvoj funkčních a sociálních dovedností.

Podpora a příležitosti:

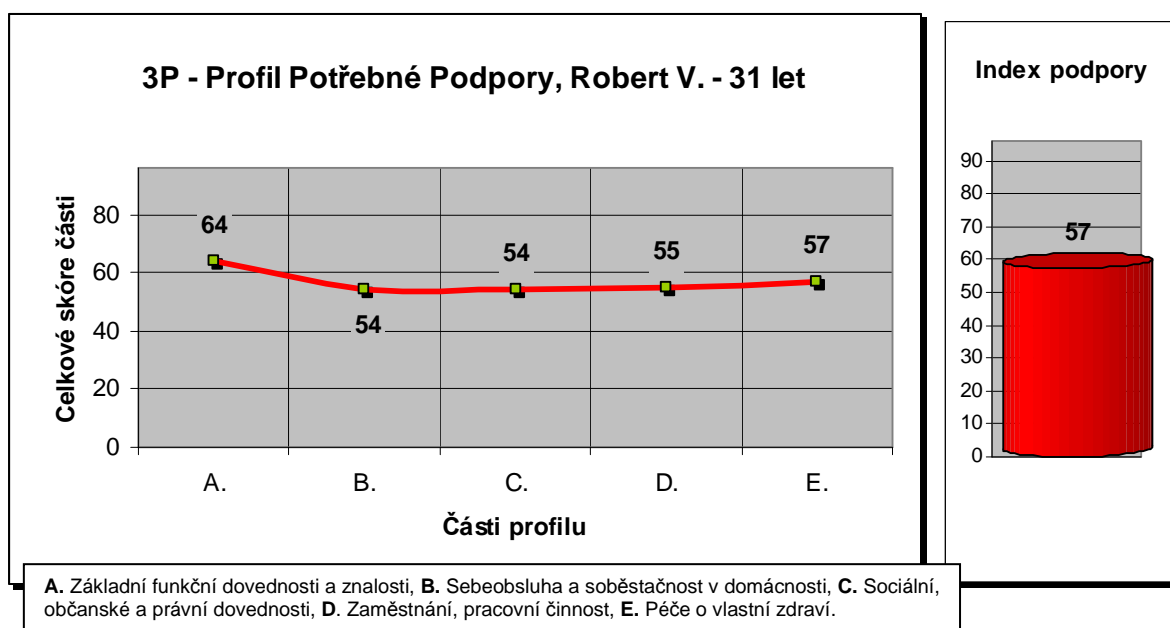
Zapojuje se do pracovních činností v rámci Sociálně terapeutické dílny. Využívá rehabilitaci, chodí do Výtvarné dílny. Vhodným vedením se daří využít specifického výtvarného projevu. Výtvarná díla Hany Ť. jsou vystavována v rámci výstav, jsou používána v informačních a propagačních materiálech společnosti, tvoří úspěšnou nabídku originálních motivů pro novoročenky, velikonoční pohlednice a další zakázkové pohlednice chráněné dílny PO-TISK. Hana se identifikuje se skupinou výtvarníků a má z výtvarné práce velkou radost. Dokonce překvapuje pod vedením vedoucí výtvarné dílny pro ni nezvyklou mírou dodržování pracovních postupů a reflexe. V květnu 2007 je v rámci Sociálně terapeutické dílny zařazena do programu Ze stacionáře do práce zaměřeného na možnost uplatnění v rámci nově vznikající chráněné dílny PO-TISK. Spolu s ní se účastní dalších sedm osob. Hana je se svým působením v tomto programu velmi spokojená. Realita je však odlišná, Hana nezvládá žádné pracovní postupy, nenechá si poradit, není schopná poučit se z chyb, vyrábí hlavně „zmetky“. Není do nové dílny vybrána. Pokračuje v aktivitách v rámci sociálních služeb. Podílí se zejména na úklidové práci v objektu. Tato činnost se ukazuje jako realitně vhodná při stálém trpělivém vedení, korekci a kontrole. Hana se účastní tanečních i pěveckých zkoušek ve volném čase. S hudební skupinou Živelná pohroma se 4 x úspěšně účastní běžných soutěžních amatérských přehlídek, kde uplatňuje své zpívání, velmi ji to baví a uspokojuje. Sociální pracovník subjektivně hodnotí její vývoj k samostatnosti a schopnosti nahlížet na věc svými očima. Uvádí situace, kdy si doma u rodičů prosazuje svůj názor, který je nakonec několikrát realizován „navzdory“. V březnu 3/2009 se účastní programu „Jdeme to zkusit v tkalcovně“, jehož cílem je umožnit uplatnění v rámci tkalcovské dílny. Tato činnost se ukazuje pro ni nevhodná, není schopna přiměřeného pracovního výkonu. Přesto poprvé je schopná hovořit po několika dnech zpětně o tom, že jí to nešlo, získává náhled, je ochotná diskutovat.

Respondent 17 - Robert V.

Ročník 1978, aktuálně 31 let, vzdělání pomocná škola, PID od 9/2003, příspěvek na péči III.stupně, DMO, středně těžká MR, spastická porucha řeči.

Do Domova sv. Anežky přichází v lednu 2000 s matkou. Očekává využití volného času, akceptující prostředí, kamarády, zapojení do pracovní činnosti. Využívá denní centrum, pracovní terapii, rehabilitaci, logopedii. Poději zapojen do výtvarné dílny a hudební dílny.

Obr. 20 3P- profil potřebné podpory a index podpory, Robert V.

Značná míra podpory:

Pomoc při komunikaci s okolím, obtížně sděluje své potřeby, názor, požadavek, pomoc s přečtením a pochopením spaného textu, pomoc s písemným projevem, počítání položek, součty, podpora při orientaci v čase v průběhu dne, týdne, měsíce, podpora při využití telefonu, rozpoznání ceny předmětu, placení, hospodaření s penězi, plánování výdajů, příprava stravy, neschopnost dostatečně si uvědomovat své právní postavení, nepřiměřená reakce na kritiku, nutná pomoc při kontaktu s úřady a institucemi, hledání práce, zaměstnání, pochopení a aplikace pracovních postupů (vyžaduje stálou spolupráci a dohled), bezpečný pohyb na pracovišti, orientace v pracovních právních vztazích, pomoc při využívání zdravotní péče a dodržování léčebného režimu, užívání medikace, schopnost zvládnout specifické situace – přivolání pomoci.

Vyšší míra podpory:

Podpora při potřebě být na určeném místě, pomoc při běžných nákupech, využití služeb, udržování pravidelné hygieny, péče o vlastní prádlo, pomoc při úklidu a péči o domácnost, včetně provozních záležitostí (platby, doplňování potravin, čistících prostředků apod.), bezpečné opuštění bytu, podpora při interakci s jinými lidmi, prevence nepřiměřených doteků a nepříjemného obtěžování (plyne z problému sdělovat svůj názor, potřebu), neschopnost získávat informace pro rozhodování se, nutná podpora při navazování kontaktů a práci ve skupině s ostatními (obtížně se přizpůsobuje potřebám skupiny), znalost, použití a ochrana osobních údajů, podpora při plánování volného času a jeho smysluplného využití, odhad pracovních možností, obtížné dodržování pracovního režimu (časté odbíhání, nevydrží na místě), komunikace na pracovišti, předcházení možnému zneužití jinými osobami, bezpečné zacházení s běžnými předměty, předcházení záchvatům vzteku, agrese k jiným lidem (kteří ho naštvou), podpora udržování tělesné kondice a emočního přeladění – dobré nálady, potřeba pravidelné logopedie, rehabilitace.

Významné souvislosti:

Robert celkově velmi netrpělivý a nervózní, těžce nese jakoukoliv improvizaci, změnu. Svým „italským“ vzhledem, špatnou komunikací, spastickými projevy, vyžadováním pozornosti - doteky a zamračeným obličejem se v místě bydliště stává „postrachem“, panuje nejistota, co od něho čekat. Násobí se to „vyrušováním“ při akcích ve městě, v divadle, hlučným projevem při nakupování atd. V komunitě postava bez pozitivních souvislostí.

Přednosti, mohutnosti: pokud si na něco zvykne, vykonává to se „zarputilou“ pravidelností. Je pro něho významná sounáležitost se skupinou (s Domovem sv. Anežky, s pracovní skupinou pro určitou oblast, v rámci výtvarné dílny, hudební dílny). Má specifický výtvarný projev v závislosti na pečlivém vedení. Rád komunikuje a je kamarádský, pokud získá důvěru.

Plán sociálního pracovníka:

Umožnit Robertovi pravidelné vykonávání pracovní činnosti, která ho bude bavit.

Podpořit jeho pravidelnou práci ve Výtvarné dílně.

Umožňovat mu pravidelné plnění úkolů (Robert vždy řekne, kolikátého je, kolik je hodin apod.), samostatného plánování, rozhodování za skupinu.

Zlepšovat sociální a funkční dovednosti.

Podpora a příležitosti:

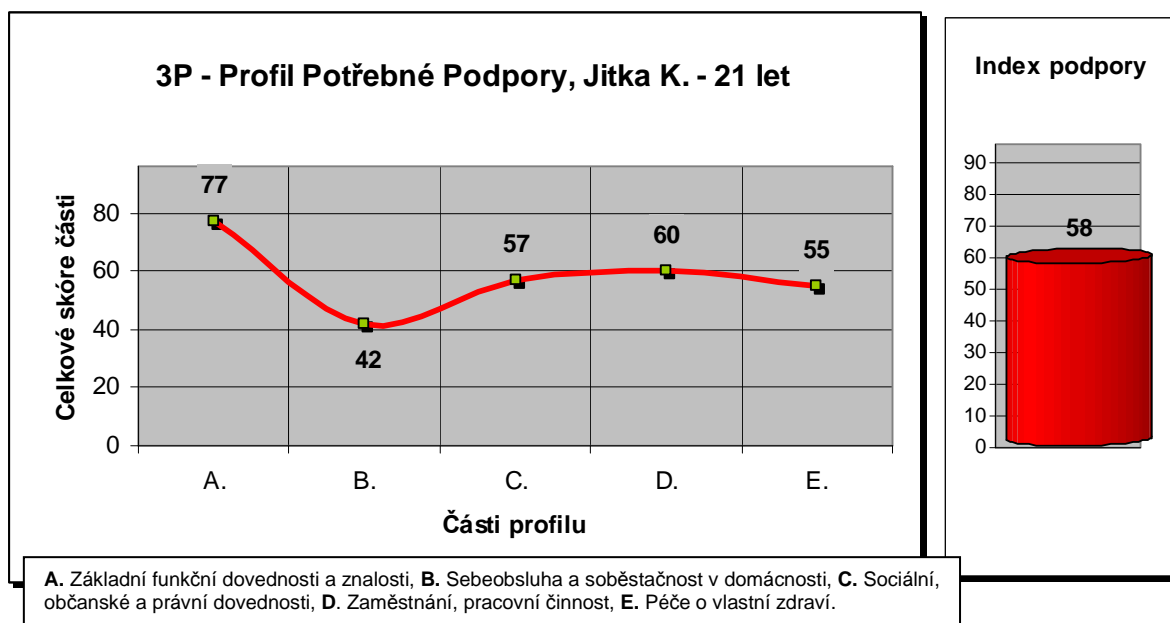
Roberta se postupně podařilo v rámci Sociálně terapeutických dílen začlenit do skupiny, která pravidelně 2 – 3 x týdně pečuje o koně. Říkají si „koňáci“ a velmi se s touto rolí identifikovali. Roberta nejvíce oslovuje jeho zapojení v rámci Výtvarné dílny (1x týdně). Vhodným vedením se daří využít specifického výtvarného projevu. Výtvarná díla Roberta jsou vystavována v rámci výstav, jsou používána v informačních a propagačních materiálech společnosti, tvoří úspěšnou nabídku originálních motivů pro novoročenky, velikonoční pohlednice a další zakázkové pohlednice chráněné dílny PO-TISK. Například v rámci prestižní výstavy více než 80 umělců (běžných, zdravých, uznávaných) z celé ČR Vltavotýnské výtvarné dvorky se Robertovo dílo „Madona mia“ umístilo na 7.místě návštěvnické ankety o nejkrásnější obraz. Robert získává jako autor „věhlas“, daří se naplňovat motto Výtvarné dílny „Zažij obdiv, potěš ostatní“. Jeho obrazy se líbí. Lidé na výstavách i ve městě jej při kontaktu chválí, navazují s ním hovor, mají důvod s ním komunikovat v pozitivních souvislostech. To umožňuje Robertovi povídat i o dalších pro něho důležitých věcech, líčení jeho práce u koní, výletů apod. Robert také dochází na podpůrnou logopedii a rehabilitaci.

Respondent 18 - Jitka K.

Ročník 1988, aktuálně 21 let, vzdělání pomocná škola, PID od 2006, příspěvek na péči II.stupně, omezená způsobilost k právním úkonům - hospodaření s finančními prostředky, Downův syndrom, středně těžká MR, porucha řeči.

Do Domova sv. Anežky přichází v září 2006. Chce kamarády, pracovní činnost, samostatnost. Využívá pobytovou formu Sociální rehabilitace a Sociálně terapeutické dílny.

Obr. 21 3P- profil potřebné podpory a index podpory, Jitka K.

Značná míra podpory:

Podpora v komunikaci a sdělení potřeby, názoru okolí, podpora v porozumění mluveného slova, pochopení psaného textu, pomoc s písemným projevem, počítání položek, součty, tvary, znalost hodin, orientace v čase, týdnech, měsících, časový plán dne, využití telefonu, placení za zboží, hospodaření s penězi, plánování výdajů, orientace v prostředí, využití dopravních prostředků, využití služeb (restaurace), nakupování, pomoc se zajištěním chodu domácnosti, schopnost získávat informace a rozhodovat se, podpora v kontaktu s úřady a institucemi, nereálné posouzení pracovních schopností, případné hledání zaměstnání, pochopení a aplikace pracovních postupů, orientace v pracovně právních vztazích, schopnost přivolat si pomoc,

Vyšší míra podpory:

Péče o vlastní prádlo, příprava stravy, podpora při úklidu v domácnosti, bezpečné opuštění bytu, podpora ve společensky přijatelném vystupování a kontaktu, reálné sebehodnocení, těžce snáší kritiku, neúspěch, chce být středem pozornosti, na úkor skupiny, nevyjde rozhodně s každým, mluví o zamilovanosti, ale není schopná rozlišit přátelství, kamarádství, vztah, podpora ve smysluplném využívání volného času (lenivá, sedí u TV), sdělování a ochrana osobních údajů, motivace k pracovní činnosti – proč, co jí to přinese, když jí to nebaví, komunikace se spolupracovnicí při práci – tvrdohlavost, nedá si poradit, bezpečný pohyb na pracovišti, podpora při využívání lékařské péče a dodržování léčebného režimu, užívání medikace, je důvěřivá a zneužitelná, časté škrábání na obličeji, korekce nepřiměřených doteků, podpora v emočním přeladění a vytrhávání z lenivosti, pravidelná rehabilitace a tělesný pohyb, logopedická podpora.

Významné souvislosti:

Má pouze otce, velmi pěkný vztah zaměřený na samostatnost. Je hmotně zabezpečená a zapojuje se ve svém bydlišti do aktivit otce (sport).

Přednosti, mohutnosti: akční, je pro každou zajímavou akci. Je rázná a dokáže si zjednat pořádek. Ráda zpívá a tancuje. K činnostem přistupuje s velkou vážností a odpovědností. Přátelská, kamarádská, usměvavá, vděčná za činnost, kamarádství, spolupráci. Velmi dobře plave, dříve i soutěžně.

Plán sociálního pracovníka:

Rozvíjet dovednosti pro samostatnost, soběstačnost.

Umožnit účast na hudebních a výtvarných aktivitách.

Umožnit rehabilitaci a logopedickou podporu.

Korigovat způsoby spolupráce se skupinou.

Zapojovat do pracovních činností.

Podpora a příležitosti:

Jitka se v průběhu dne aktivně zapojuje do všech činností. Velmi ráda pomáhá s úklidem, mytím nádobí, dochází uklízet i do sousední firmy společně se zaměstnanci chráněného pracoviště, tam ji chválí. Jitka se občas zapojuje do práce skupiny, která pravidelně 2 – 3 x týdně pečuje o koně. Říkají si „koňáci“. Většinou záleží na její chuti nebo zda se předtím třeba nepohádala se zbytkem skupiny. Ráda se ale zúčastňuje příležitostného ježdění na koni. Ačkoliv nikdy příliš nevynikala ve výtvarném projevu, chce se zapojit do práce Výtvarné

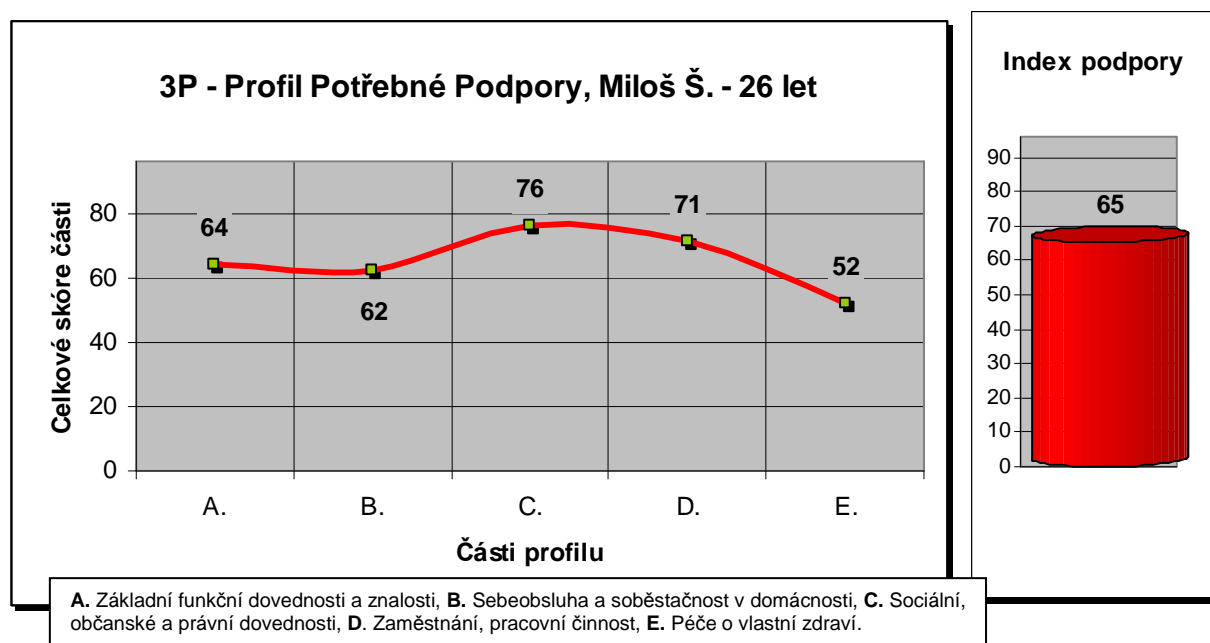
dílny. To se jí daří. Stále se zlepšuje v technice kresby, stává se z ní poměrně samostatná malířka. Vhodným vedením se daří využít specifického výtvarného projevu. Výtvarná díla jsou vystavována v rámci výstav, jsou používána v informačních a propagačních materiálech společnosti, tvoří úspěšnou nabídku originálních motivů pro novoročenky, velikonoční pohlednice a další zakázkové pohlednice chráněné dílny PO-TISK. Účastní se také hudebních a tanečních aktivit. Přistupuje k nim se vši vážností. S hudební skupinou Živelná pohroma se 3 x úspěšně účastní běžných soutěžních amatérských přehlídek, kde nachází především možnost společných zážitků. Ráda zpívá (bohužel „falešně“), ale přijímá i roli taneční sekce a písničky doprovází originálními tanečními kreacemi přijímanými publikem velmi vděčně. Vystupuje i při tradičních dožínkách jako tanečnice v páru. V březnu 2009 se účastní programu „Jdeme to zkusit v tkalcovně“, jehož cílem je umožnit uplatnění v rámci tkalcovské dílny. Tato činnost se ukazuje pro Jitku jako velmi problematická. Průběžně využívá rehabilitaci i logopedickou podporu. Aktivně se účastní společenských akcí i mimo Domov sv. Anežky.

Respondent 19 - Miloš Š.

Ročník 1983, aktuálně 26 let, vzdělání pomocná škola, PID od 2001, příspěvek na péči I.stupně, středně těžká MR v dolním pásmu.

Přichází v říjnu 2000 s dědou. Jeho přáním je trávit smysluplně volný čas, pomáhat s pracemi, být v kolektivu, účastnit se společenských akcí.

Obr. 22 3P- profil potřebné podpory a index podpory, Miloš Š.

Značná míra podpory:

S okolím komunikuje dobře, ale neposlouchá druhého, pomoc s přečtením a pochopením psaného textu, pomoc s písemným projevem, počítání položek, součty, poznávání tvarů, barev, podpora při využití telefonu, rozpoznání ceny předmětu, placení, hospodaření s penězi, plánování výdajů, podpora při potřebě být na určeném místě, trefit tam, pomoc s nakupováním a využíváním služeb (umí si nestandardně poradit sám – obtěžováním, využíváním své role), pomoc při udržování osobní hygieny, péče o vlastní prádlo, příprava stravy, obsluha domácích elektrospotřebičů, pomoc při úklidu a péči o domácnost, včetně provozních záležitostí (platby, doplňování potravin, čistících prostředků apod.), bezpečné opuštění bytu, korekce společensky přijatelného kontaktu (obtěžuje, nestandardní nepříjemné až silné doteky), neschopnost dostatečně si uvědomovat své právní postavení, získávání informací pro rozhodování se (informace získává dobře, ale neumí je třídit a používat), korekce a podpora pro smysluplné využívání volného času, znalost, použití a ochrana

osobních údajů, kontakt s úřady a institucemi, neumí posoudit své pracovní možnosti, ani nechce, zaměstnání a jeho hledání není možné, velký problém s dodržováním byť přizpůsobeného pracovního režimu a řádu – často odbíhá, schovává se, hledá náhradní alternativy jen aby nemusel pracovat, pracovní postupy vykonává se stálým dohledem a jen ve spolupráci, bezpečný pohyb na pracovišti, neschopnost pochopit pracovně právní problematiku, pomoc při dodržování léčebného režimu, užívání medikace, schopnost zvládnout specifické situace – přivolání pomoci, potřebuje vedení ke zdravému životnímu stylu, zlepšování kondice, zlepšování tělesné konstituce, nutná korekce jeho pohybu po městě, obtěžování.

Vyšší míra podpory:

Podpora při orientaci v čase v průběhu dne, týdne, měsíce, plánování času, nutná podpora při navazování kontaktů a práci ve skupině s ostatními (obtížně se přizpůsobuje potřebám skupiny, je to neřízená střela), podpora při plánování volného času a jeho smysluplného využití, motivace k pracovní činnosti- bere to jako zábavu, kterou nechce, je lenivý, chce si hrát podle svého, pomoc při předcházení možnému zneužití jinými osobami, bezpečné zacházení s běžnými předměty,

Významné souvislosti:

Nespoutaný živel, samorost, který si navykl využívat svoji roli. Má nezdravý životní styl (mnoho jídla, kola, hranolky apod.), málo pohybu, což se podepisuje na jeho postavě, má nadměrnou váhu. Nechce se podřizovat jakémukoliv řádu, rodina částečně rezignovala v jeho neprospěch. V komunitě jde o známou a nepříliš pozitivně vnímanou postavu – navštěvuje obchody, úřady, obtěžuje, žádá jídlo, letáky, je neodbytný, kontroluje dění ve městě. Problémy spojené s hygienou a udržováním tělesné čistoty, to násobí jeho problematické vnímání okolí. Prarodiče, kteří se o něho starají, jsou již staří, v rodině panuje obava, co bude s Milošem v budoucnu.

Přednosti, mohutnosti: výrazná záliba v přípravě a realizaci společenských akcí, slavností, dalších událostí. Má ohromnou radost ze života, rád se směje, má specifický humor. Miluje dechovky. Strašně rád „sbírá“ informace o dění okolo sebe. Kamarádky, bezprostřední.

Plán sociálního pracovníka:

Co nejvíce motivovat k pravidelnému a dlouhodobému kontaktu v Domově sv. Anežky, dodržování řádu a režimu. Co nejvíce pohybu a zdravější způsob stravování.

Posilovat jeho sociální, funkční a společenské dovednosti – základní sebeobsluhu a soběstačnost.

Motivovat k pracovní činnosti a práci ve skupině.

Zapojovat do volnočasových hudebních a jiných aktivit.

Podporovat skrze činnosti jeho lepší obraz v místní komunitě.

Podpora a příležitosti:

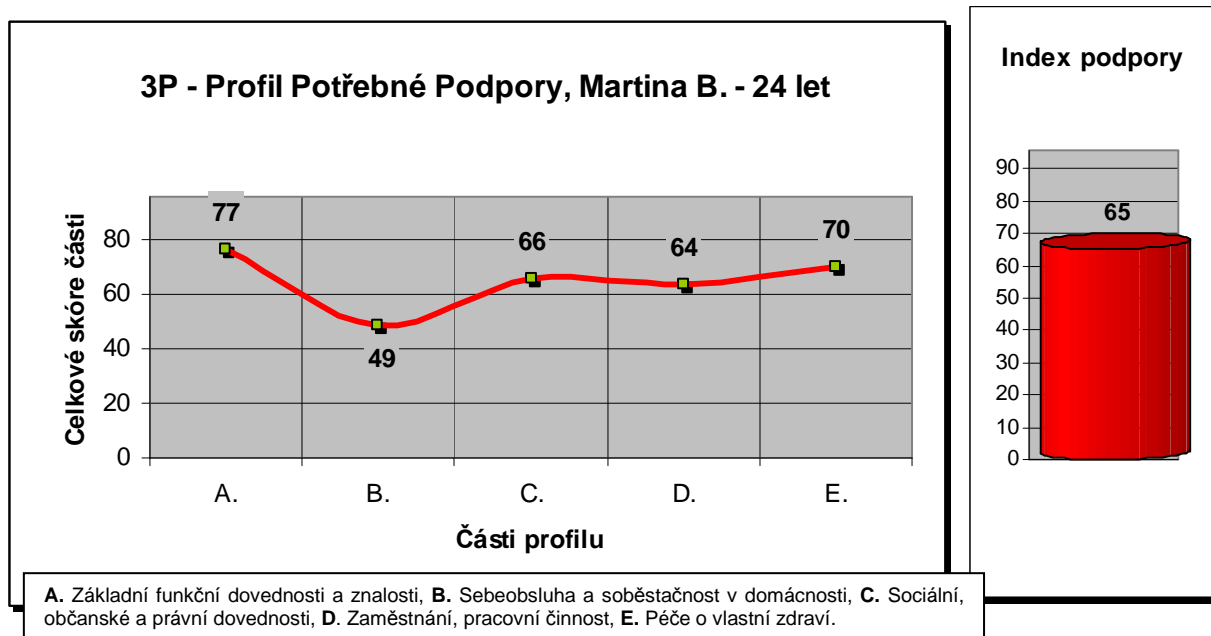
Jako absolvent pomocné školy a evidovaný uchazeč o zaměstnání se účastní speciálního půlročního rekvalifikačního kurzu. Po jeho skončení se zapojuje do denních aktivit, využívá sociální služby, pracovní terapii, společenské a volnočasové aktivity. Pokud dlouhodobě dochází do Domova sv. Anežky, dochází vždy k objektivnímu zlepšování schopnosti přizpůsobit se režimu a řádu, práce ve skupině i v pracovní činnosti. Problémem je spolupráce s prarodiči. Ti často rezignují na důslednost v přístupu k Milošovi a nechávají Miloše svému osudu. To má za následek především další zhoršování jeho obrazu v místní komunitě, zvyšující se intenzita obtěžování, a tím i odhánění, zcela nevhodný způsob stravování, nedostatek pohybu, obezita, vysoké riziko dalších vážných onemocnění. Období se poměrně pravidelně střídají. Pokud přichází Miloš po období „volnosti“, vše začíná v podstatě od začátku. Motivací je pro něho účast na společenských akcích a volnočasových „hravých“ aktivitách. Vše ostatní je však podřízeno společnému důslednému postupu prarodičů a Domova sv. Anežky. Subjektivně vnímáno jako velká škoda pro Miloše, který při pravidelném důsledném vedení je schopen téměř neočekávaně dobré soběstačnosti a sebeobsluhy a fungování v komunitě.

Respondent 20 - Martina B.

Ročník 1984, aktuálně 24 let, vzdělání pomocná škola, PID od 2002, příspěvek na péči II.stupně, omezená způsobilost k právním úkonům - hospodaření s finančními prostředky, středně těžká MR.

Do Domova sv. Anežky přichází v září 2003 s matkou. Chce se něco učit, udržovat vědomosti, využít smysluplně volný čas, najít kamarády, deklaruje chtěnou samostatnost. Využívá pobytovou formu Sociální rehabilitace a pracovní činnosti v rámci Sociálně terapeutické dílny.

Obr. 23 3P- profil potřebné podpory a index podpory, Martina B.

Značná míra podpory:

Porozumění významu a obsahu psaného textu, podpora při písemném projevu, počítání položek, součty, poznávání tvarů, znalost hodin, plánování času, orientace dny, měsíce, využití telefonu, placení penězi, hospodaření s penězi a plánování výdajů, orientace v prostředí a využití dopravních prostředků, využití služeb (restaurace), nakupování, podpora při zajištění chodu domácnosti, schopnost získat a využít informace, rozhodování se, přátelství, kamarádství, láska, intimní vztahy (neříká jí to nic), pasivita při využívání volného času, chudé koníčky omezené na puzzle a panenky, kontakt s úřady a institucemi, motivace k zaměstnání, pracovní činnosti, představa o svém pracovním uplatnění, posouzení pracovních schopností, hledání zaměstnání, pochopení požadovaných pracovních postupů a jejich uskutečňování, bezpečný pohyb na pracovišti, orientace v pracovně právních vztazích,

podpora při využívání zdravotní péče a při dodržení léčebného režimu, užívání medikace (např. antikoncepce), schopnost přivolat si pomoc v nouzi, nepředvídá nebezpečí, je zneužitelná, zvládání stresových situací, potřeba rehabilitace, udržování kondice a tělesné pohody.

Vyšší míra podpory:

Porozumění významu a obsahu mluvené řeči, podpora v běžné hygieně, péče o vlastní prádlo, příprava stravy, úklid v domácnosti, bezpečné opuštění bytu, udržení pozornosti v rozhovoru, schopnost poslouchat druhého, nepřiměřené, teatrální reakce na kritiku, neúspěch, pasivní spolupráce ve skupině, nechá se táhnout, znalost a použití a ochrana osobních údajů, dodržování pracovního režimu, orientace na pracovišti a efektivní komunikace při práci.

Významné souvislosti:

Pobyt v Domově sv. Anežky má prostřednictvím matky stále prezentován „tak trochu jako ve škole“. Dělal si dlouhé prázdniny, rodiče nemají na Domov sv. Anežky a rozvoj Martiny žádné nároky a požadavky. Případná samostatnost je jim subjektivně spíše na obtíž. Martina má specifický pohybový projev – kachní chůze, v pohybu pomalá a nejistá, postava zavalitá a sklon k tloušťce. Hmotné zabezpečení z ID a příspěvku na péči.

Přednosti, mohutnosti: kamarádká, hravá. Trpělivá v činnosti a vděčná za přítomnost a komunikaci s někým jiným. Ráda skládá puzzle a čte.

Plán sociálního pracovníka:

Posilovat samostatné rozhodování, svěřovat dílčí samostatné úkoly.

Rozvíjet funkční, sociální a společenské dovednosti – soběstačnost, sebeobsluhu, orientace v čase, dnech, měsících.

Zapojit do pracovních činností.

Podporovat v pohybu a umožnit rehabilitaci.

Podpora a příležitosti:

Martina se přiměřeně zapojuje do pracovních i mimopracovních činností. Navštěvuje Výtvarnou dílnu. Vhodným vedením se daří využít specifického výtvarného projevu. Pod dohledem vykonává částečně samostatnou výtvarnou práci. Výtvarná díla jsou vystavována v rámci výstav, jsou používána v informačních a propagačních materiálech společnosti, tvoří úspěšnou nabídku originálních motivů pro novoročenky, velikonoční pohlednice a další

zakázkové pohlednice chráněné dílny PO-TISK. Využívá možnosti rehabilitace. V rámci možností se pohybuje, například docházení na nákupy (cca 3 km celkem). Občas se účastní skupinových pobytových akcí a výletů, ovšem jen pokud není zrovna „na prázdninách“. Stále existuje velká disproporce mezi přístupem rodičů doma a v Domově sv. Anežky, kde je kladen důraz na posilování samostatnosti. Od rodiny není za postupné rozvíjení svých schopností nijak chválena, naopak bývají její schopnosti zpochybňovány. Problematická je spolupráce s Martinou po delším období doma. Vše, čeho bylo v oblasti soběstačnosti a sebeobsluhy předtím dosaženo, náhle mizí a vrací se na začátek. Jen velmi pozvolna se daří měnit pohled Martiny na vlastní odpovědnost a názor. Stále převládá „mamka říkala, že to nemám dělat, mamka by mi to asi nedovolila“. Chybějící motivace k jakémukoliv rozvoji. Nevyužívání příležitostí. Podpora bez poptávky a zpětné vazby.

4.3 Cíl 3

Vyhodnocení získaných výsledků realizovaného výzkumného šetření – použití vytvořeného nástroje „3P“ k určení míry potřebné podpory respondentům Domova sv. Anežky, o.p.s. k jejich pracovnímu a společenskému začlenění a posouzení aplikovatelnosti nástroje „3P“.

Naplněním cíle 3. je kapitola 5. Diskuze.

5. DISKUSE

Nástroj 3P byl koncipován pro sociální práci s lidmi s lehkou až středně těžkou mentální retardací, uživateli sociální služby, primárně v období adolescence a časně dospělosti. Z tohoto pohledu byl vybrán vhodný výzkumný soubor respondentů. Jedinci s lehkou mentální retardací tvořili 30 % výzkumného souboru, jedinci se středně těžkou mentální retardací pak 70 % výzkumného souboru, 60 % tvořili muži a 40 % ženy. Na začátku výzkumného šetření bylo věkové rozmezí respondentů 19 – 46 let, přičemž jen 2 jedinci (10 %) byli starší 30 let. S ohledem na realizovanou strategii kvalitativního výzkumu a „členitost“ výzkumného souboru lze pro pilotní použití nástroje 3P považovat za dostatečný také počet respondentů (20 osob).

Výsledky výzkumného šetření ukázaly, že využití nástroje 3P v reálném prostředí přináší konkrétní individuální poznatky a informace o člověku s mentálním postižením, kterému je poskytována sociální služba, v konkrétních reálných či modelových situacích. Použití nástroje 3P zohledňuje individuální rozdílnosti a jedinečnosti osob, jejichž profil je pomocí 3P sestavován. Každý číselně i graficky vyjádřený profil potřebné podpory je jiný, každý poukazuje na jiné problematické oblasti života daného jedince, které potřebují rozdílnou míru (i formu) podpory ze strany sociálního pracovníka a sociální služby. Využití 3P tak například napomáhá naplňování základních zásad sociálních služeb vycházejících z individuálně určených potřeb uživatele (viz zákon o soc.sloužbách).⁽³⁷⁾

Struktura výsledků použití nástroje 3P svojí šíří, formou a obsahem podporují koncept třístupňového periodického působení sociálního pracovníka Poznání – podpora – příležitost v procesu začleňování jedince s mentálním postižením. Poznání je zde vymezeno především zjištěnými okruhy s potřebou vyšší nebo značné míry podpory s konkrétními charakteristikami a upřesněními těchto okruhů, dále významnými souvislostmi, které mapují rodinné zázemí, finanční zabezpečení, pracovní historii, sdělená přání a ambice jedince (profil tak identifikuje významná znevýhodnění jedince), ale také jeho přednosti (mohutnosti) jako významný aspekt v procesu začleňování. Uvedená struktura výsledků sestaveného profilu umožňuje kvalifikovanému sociálnímu pracovníku navrhnout cílený Plán – podporu jedinci s mentálním postižením. Ten slouží zejména jako podklad sociálního pracovníka při vyjednávání o osobním individuálním cíli uživatele služby.⁽³⁶⁾ Ve spolupráci a ve shodě

s jedincem umožňuje následně jeho realizaci – příležitosti, jejichž průběh je využitím zúčastněného pozorování ve výsledcích výzkumného šetření také prezentován.

Výsledky nástroje 3P poskytují ve své šíři a konkrétních charakteristikách dostatek informací a podkladů sociálnímu pracovníkovi pro kvalifikovanou realizaci individuálního plánování průběhu sociální služby (odst. b, a c, Příloha č. 2 k vyhlášce 505/2008 Sb.) s uživatelem služby. Soupis jednotlivých okruhů s potřebou vyšší nebo značné míry podpory umožňuje v rámci procesu společného plánování služby, ale především při samotné realizaci plánu, neopomínat důležité funkční nebo sociální dovednosti, jejichž získání, či udržení je z pohledu jedince s postižením žádoucí. Naopak je důležitým podkladem pro cílené zaměření úsilí sociálního pracovníka i samotného jedince s postižením. Jsou-li například pro respondenta 10 (Klára Ž.) překážkou pro získávání dalších pracovních dovedností v chráněné pracovní dílně omezené nebo chybějící funkční dovednosti (znalost hodin, počítání položek, zapisování výsledků práce), může se sociální pracovník ve své podpoře – plánu pro další zacílení sociální rehabilitace zaměřit právě na tyto konkrétní dovednosti. Identifikoval -li sociální pracovník aplikací 3P u respondentky 16 (Hana Ť.) jako významné znevýhodnění chybějící schopnost samostatného rozhodování a utváření vlastního názoru, může své úsilí a plán zaměřit na postupné ovlivňování této důležité vlastnosti respondentky. Ukazují-li výsledky 3P respondenta 17 (Robert V.) na jeho negativně hodnocenou sociální roli v místní komunitě, plánuje sociální pracovník využít předností respondenta, v tomto případě jeho zájmu o práci ve výtvarné dílně a specifického výtvarného projevu, k jejich prezentaci v komunitě a ovlivnění pohledu komunity na daného jedince, případně vytváření příležitostí pro přirozenou komunikaci členů komunity s jedincem s postižením. Ukazují-li výsledky 3P respondenta 8 (Tomáš P.) dlouhodobou pasivitu a „pohodlnost“ společně s konkrétně vyjádřeným přáním a ambicí zařadit se mezi pracovníky v truhlářské výrobě, využije sociální pracovník této ojedinělé motivace a zacílí společně s jedincem a dalšími pracovníky úsilí na postupné získávání a zlepšování pracovních dovedností, které by takové začlenění umožnily. Podobnou situaci přináší také 3P respondenta 12 (Vít Z.), který svou aktivitu spojuje výhradně se svými zálibami a tím, co ho baví, ačkoliv schopnosti a dovednosti by umožňovaly větší míru zapojení do volnočasových nebo pracovních aktivit. Plán sociálního pracovníka je postaven na využití zájmu o autobusy a přání pracovat v keramické dílně, a to postupnými kroky i netradičními způsoby při jeho realizaci (výstava, malování autobusů na keramický hrnek). Výsledky 3P respondentky 5 (Lenka H.) ukazují dlouhodobé soužití v jedné domácnosti s partnerem, ale také zpochybňování role partnerky ze strany rodiny partnera s ohledem na malé nebo chybějící dovednosti při vaření, úklidu, zajištění nákupů

apod. Sociální pracovník zaměřuje plán podpory Lence H. do této oblasti prostřednictvím sociální služby Podpora samostatného bydlení. Rozporuplně lze interpretovat výsledky 3P u respondenta 9 (Luboš J.). Plán, podpora i příležitosti jsou i přes využití předností jedince a úmyslu podporovat především získávání funkčních a sociálních dovedností významně ovlivněny problémy spojenými s nadužíváním alkoholu. Z předložených výsledků je patrné, že úsilí sociálního pracovníka je zaměřeno hlavně na řešení důsledků tohoto významného znevýhodnění s cílem pokud možno prodlužovat aktivní a smysluplný pracovní a společenský život Luboše J. S určitým rozparem lze hodnotit také vývoj podpory u respondentky 11 (Kateřina H.). 3P ukazuje problémy ve přizpůsobení se změnám, sníženou schopnost se rozhodovat, samotářství, zvýšenou afektivitu a labilitu. Plán sociálního pracovníka je mimo jiné zaměřen na posilování sebevědomí a schopnosti se rozhodovat, na reflexi dosažených úspěchů a překonaných překážek. Plán výslovně používá laický termín „netlačit na pilu“. Záznam podpory a příležitostí získaný zúčastněným pozorováním z dalšího období však ukazuje kromě subjektivně vnímaného úspěšného dlouhodobého pracovního začlenění také na určitý „bod zlomu“ v podobě nabídky a postupných kroků k realizaci velké změny ve formě samostatného bydlení. Následný vývoj kasuistiky je možné částečně interpretovat jako nepřilíživě vhodné zacílení podpory, příliš rychlý sled změn, nedostatečně promyšlené kroky sociálního pracovníka „zaslepeného“ relativní úspěšností předchozí podpory bez ohledu na výsledky 3P a pravděpodobně správně stanovený plán. Tato zkušenost na druhou stranu potvrzuje důležitost, funkčnost a využitelnost nástroje 3P sociálním pracovníkem v procesu volby vhodné podoby sociální služby.

Sestavení 3P jedince s postižením (i samotná realizace výzkumného šetření) vyžaduje využívání více metod a zdrojů (viz kap. 3.1.1). Jejich volba a míra použití je závislá na postupu pracovníka, který 3P sestavuje. Množství metod a zdrojů je ale dobrým předpokladem pro realistické, ne jednostranné, posouzení potřebné podpory i významných souvislostí jedince a minimalizaci chybných úsudků sociálního pracovníka a značné subjektivní zátěže sestaveného 3P. Subjektivní posuzování sociálním pracovníkem však nemusí být nutně chápáno jako nevýhoda a omezení vytvořeného nástroje. 3P je totiž vytvořen právě jako podklad a nástroj subjektu – sociálního pracovníka, který dále jako subjekt – sociální pracovník plánuje podporu a zacílení služby jedinci s postižením, společně s uživatelem sestavuje individuální plán a nakonec jej ve spolupráci s jedincem s postižením realizuje a následně i vyhodnocuje. Má-li to být nástroj a pomocník tohoto subjektu – sociálního pracovníka, je naopak jistá míra subjektivního vhledu a ovlivnění žádoucí.

V souvislosti s problematikou subjektivního ovlivnění sestavení profilu 3P si můžeme položit otázku týkající se věrohodnosti, validity, užitečnosti a praktické funkce tzv. indexu podpory, který je jako grafický prvek s číselným vyjádřením součástí celkového přehledu 3P. Index podpory byl uměle navržen a ustanoven jako aritmetický průměr hodnot celkového skóre částí A-E na stupnici 0 – 96. Podle navržené základní metodiky 3P slouží pro vizuální základní orientaci při práci s profilem, při jeho porovnávání s jiným profilem nebo novým profilem sestaveným po určité době za účelem vyhodnocení účelnosti poskytované služby. Výše indexu byla při utřídění a prezentaci výsledků výzkumného šetření použita pro seřazení respondentů výzkumného souboru (od nejnižší hodnoty po nejvyšší). Pokud analyzujeme hodnoty indexu podpory získané výzkumným šetřením s dalšími údaji o respondentech v tab. 9 a 10 (viz kap. 4.2) a porovnáme je vzájemně s ostatními respondenty, konkrétními výsledky 3P a kasuistikami respondentů v částech Podpora a příležitosti, docházíme k závěru, že hodnoty indexu podpory jednotlivých respondentů odrážejí v rámci celého výzkumného souboru poměrně věrně a realisticky jejich celkovou míru potřebné podpory. Ukazateli podporujících toto tvrzení jsou například diagnostikovaná lehká nebo středně těžká mentální retardace a uznání částečné nebo plné invalidity. Respondenti s lehkou mentální retardací a přiznanou částečnou invaliditou (s výjimkou respondenta 1 se statusem osoba zdravotně znevýhodněná a respondentky 3) jsou na pozicích 1-6 s hodnotami indexu podpory 17 – 31. Jedinci se středně těžkou mentální retardací a přiznanou plnou invaliditou jsou v přehledu respondentů na pozicích 7-20 s hodnotami indexu podpory 34 – 65. Jako další hodnotící vodítko můžeme využít přiznaný stupeň příspěvku na péči. Obecně lze říci, že čím vyšší hodnota indexu podpory, tím vyšší stupeň příspěvku na péči s tím, že výjimky jsou pravděpodobně způsobeny místně i profesně rozdílným individuálním posuzováním v rámci řízení o přiznání příspěvku na péči, charakteristikou případného přidruženého tělesného postižení apod. Zajímavým podporujícím poznatkem je také fakt, že respondenti na pozicích 1-10 jsou začleněni jako zaměstnanci v pracovním poměru v některé z chráněných pracovních dílen společnosti, tedy o pomyslný stupeň výše než ostatní respondenti s vyššími hodnotami indexu podpory (výjimku tvoří respondenti 14 a 15). Věrohodnost indexu podpory může být podpořena i zjištěním, že respondentům na pozicích 1, 3, 4, 5, 6 a 9 je poskytována sociální služba Podpora samostatného bydlení (respondent na pozici 2 právě prochází fází společné přípravy využívání této služby). Ta je v podmínkách Domova sv. Anežky využívána především jedinci s relativně dobrou soběstačností, sebeobsluhou, a základními dovednostmi, jejichž míra pracovního a společenského začlenění je vyšší než u ostatních uživatelů. Index podpory tak není pouhou samoučelnou umělou hodnotou, ale v rámci provedeného

výzkumného šetření orientačním údajem, který naplňuje navrženou funkci. Případné pokračování výzkumné práce zaměřené na využití vytvořeného profilu 3P by mělo toto tvrzení dále ověřovat v reálném prostředí. Pro úplnost je však potřeba zmínit i potencionální nevýhodu a nebezpečí používání indexu podpory. Ten může při rychlém, povrchním a zběžném seznámení neprofesionála s profilem přispívat k „zaškatulkování“ a stigmatizaci jedince s postižením a vytvářet tak prostor pro předsudky a negativní hodnocení ze strany sociálního pracovníka. Taková situace by mohla nastat například při změně osoby sociálního (klíčového) pracovníka, který realizuje podporu danému člověku s postižením.

Výzkumné šetření ukazuje, že využití 3P je velmi náročné na čas. Nejprve ve smyslu delšího časového úseku kontaktu a spolupráce s jedincem s mentálním postižením, jehož profil je sestavován. Značné množství času vyžaduje i samotné zpracování 3P a jeho vyhodnocení. Má-li však být zvolená forma podpory individuálně cílená, je důležité, aby ze strany sociálního pracovníka skutečně došlo k poznání jedince s mentálním postižením (viz kap. 2.5 a 2.6). Dostatečný čas je toho základním předpokladem. Je třeba říci, že každá chvíle, jakýkoliv čas, který věnuje sociální pracovník kontaktu s člověkem s mentálním postižením, hodnocením jeho potřebné podpory, či přemýšlením o nejvhodnějších možnostech podpory, je cenný, důležitý a v důsledku oboustranně prospěšný a podporující správnou cestu ke společně zvolenému cíli.

Plán sociálního pracovníka a záznamy zúčastněného pozorování (podpora – příležitosti) v jednotlivých kasuistikách ukazují, že výsledky sestavených 3P byly v rámci výzkumného šetření využívány v praxi v průběhu času, v reálném prostředí sociální práce s lidmi s mentálním postižením. Jednotlivé 3P jsou součástí osobních spisů respondentů – uživatelů služby, jsou k dispozici sociálnímu pracovníkovi a dalším pracovníkům v přímé péči Domova sv. Anežky. Jsou využívány jako podklad pro individuální plánování sociální služby s jednotlivými uživateli. Od ledna 2009 bylo sestavení profilu potřebné podpory vytvořeného v rámci výzkumného šetření vnitřní směrnici Domova sv. Anežky, o.p.s. (VS-SK 2/09 – Poskytované sociální služby, postupy, metody a pravidla společnosti při jejich poskytování) zařazeno jako jeden ze tří doporučených úkonů v rámci tzv. adaptačního období uživatele sociálních služeb po zahájení využívání sociálních služeb Domova sv. Anežky. Adaptační období zahrnuje také tzv. adaptační rozhovor a vyplnění anamnestického dotazníku a tzv. kolečko činností a aktivit. Adaptační období předchází procesu sestavení „Plánu dosažení individuálního cíle uživatele“. Nástroj 3P se tedy stal systémovým a praktickým podkladem a nástrojem sociálního pracovníka při vyjednávání a sestavování „Plánu dosažení individuálního cíle uživatele“.

Na základě vyhodnocení výsledků výzkumu při aplikaci posuzovací škály, diagnostického nástroje „3P – Profil potřebné podpory“ lze na závěr vyslovit následující **hypotézu:**

„3P – Profil potřebné podpory“ je vhodným nástrojem napomáhajícím sociálnímu pracovníku identifikovat závažná znevýhodnění (i přednosti) jedinců s lehkou a středně těžkou mentální retardací při jejich sociálním a pracovním začleňování a zvolit cílenou, individuální a účinnou formu podpory při překonávání, minimalizaci či dokonce odstraňování překážek bránících jejich začlenění.

Potvrzení hypotézy a verifikace vytvořeného nástroje „3P – Profil potřebné podpory“ bude předmětem pokračování výzkumné práce a koncipování nových výzkumných úkolů a cílů. Přínosné by bylo zejména ověření nástroje u početnějších souborů respondentů u poskytovatelů týchž sociálních služeb lidem s mentálním postižením.

Cestu k verifikaci lze spatřovat i v longitudinálním sledování identického výzkumného souboru a opětovné použití „3P“ pro hodnocení vlivu a významu poskytované podpory.

V uvedené výzkumné práci bych rád pokračoval v dalších letech.

6. Závěr

V kapitole 2.5 jsem uvedl, že má-li sociální služba nebo jiný nástroj plnit svůj cíl, pokud má být cílená, efektivní, úspěšná a individuální, musí reagovat na konkrétní potřebu jedince s mentálním postižením. Je třeba, aby se člověk s mentálním postižením nemusel přizpůsobovat dostupné sociální službě, ale naopak se přizpůsobila poskytovaná podpora a příležitosti individuálně zjištěným potřebám jedince s mentálním postižením. Od této teze se odvíjely i cíle výzkumné práce, jejichž hlavním motivem bylo pokusit se vytvořit a použít takový nástroj, který by při poskytování sociální služby lidem s mentálním postižením napomáhal sociálnímu pracovníkovi jako skutečnému poskytovateli podpory.

Lze konstatovat, že stanovených cílů disertační práce bylo dosaženo:

Byl navržen a vytvořen nástroj „3P – Profil potřebné podpory“ včetně metodiky pro posuzování míry potřebné podpory, kterou potřebují jedinci s lehkou a středně těžkou mentální retardací v období adolescence a časně dospělosti pro úspěšné zvládnutí konkrétních činností v jednotlivých oblastech života.

Diagnostický nástroj „3P-Profil potřebné podpory“ byl aplikován v reálném prostředí Domova sv. Anežky, o.p.s u 20 respondentů s lehkou a středně těžkou mentální retardací ve věku 19 – 46 let.

Výsledky výzkumu byly analyzovány a detailně vyhodnoceny. Na základě výsledků byla formulována hypotéza:

„3P – Profil potřebné podpory“ je vhodným nástrojem napomáhajícím sociálnímu pracovníku identifikovat závažná znevýhodnění (i přednosti) jedinců s lehkou a středně těžkou mentální retardací při jejich sociálním a pracovním začleňování a zvolit cílenou, individuální a účinnou formu podpory při překonávání, minimalizaci či dokonce odstraňování překážek bránících jejich začlenění.

Tuto hypotézu lze chápat jako směřování a východisko pro pokračování výzkumné práce.

7. Doporučení pro praxi

Výzkumné šetření probíhalo v reálném prostředí poskytování sociálních služeb lidem s lehkou a středně těžkou mentální retardací v Domově sv. Anežky, o.p.s. v Týně nad Vltavou.

Výsledky výzkumného šetření jsou k dispozici odborným pracovníkům a využitelné v praxi při poskytování sociálních služeb lidem s mentálním postižením. Jednotlivé 3P jsou součástí osobních spisů respondentů – uživatelů služby a slouží jako podklad a nástroj pro individuální plánování sociální služby s jednotlivými uživateli. Od ledna 2009 bylo sestavení profilu potřebné podpory vytvořeného v rámci výzkumného šetření vnitřní směrnici Domova sv. Anežky, o.p.s. (VS-SK 2/09 – Poskytované sociální služby, postupy, metody a pravidla společnosti při jejich poskytování) zařazeno jako jeden ze tří doporučených úkonů v rámci tzv. adaptačního období uživatele sociálních služeb po zahájení využívání sociálních služeb Domova sv. Anežky. Adaptační období zahrnuje rovněž tzv. adaptační rozhovor a vyplnění anamnestického dotazníku a tzv. kolečko činností a aktivit. Adaptační období předchází procesu sestavení „Plánu dosažení individuálního cíle uživatele“.

Nástroj „3P“ se jeví jako vhodný a systémový, nápomocný k naplnění kritérií individuálního plánování průběhu sociální služby (odst. 5 b, a c, Přílohy č. 2 k vyhlášce 505/2008 Sb.) a k vyhodnocení dopadu poskytované služby. Sestavený 3P společně s individuálními plány služby a pečlivě vedenou osobní dokumentací uživatele sociální služby může sloužit zároveň pro přenos důležitých poznatků a informací o uživateli sociální služby mezi sociálními pracovníky v případě přechodu uživatele k jinému poskytovateli nebo při změně osoby sociálního pracovníka.

Existence nástroje „3P“ přináší sociálním pracovníkům důležitou systémovou alternativu pro jejich praktickou práci. 3P je vhodný zejména pro ambulantní a pobytové formy sociálních služeb, které umožňují pravidelný kontakt a spolupráci s jedincem s mentálním postižením, jemuž je služba poskytována.

Seznam použitých zdrojů

1. American Association on Mental Retardation, Dostupné z: <<http://www.aamr.org>>.
2. BAŠTECKÁ, B. A KOL. *Klinická psychologie v praxi*. 1.vyd. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-735-3.
3. BAUMGART, E. *Bildungsclub. Erwachsenenbildung für Menschen mit geistiger Behinderung an einer Zürcher Modelleinrichtung*. Luzern: 1985.
4. BRUTHANSOVÁ D. – ČERVENKOVÁ, A. – KOLÁŘOVÁ, M. *Vývoj invalidity v České republice a ve vybraných zemích EU*. Praha: VÚPSV, prosinec 2002.
5. BUCHTOVÁ, B. A KOL. *Nezaměstnanost, psychologický, ekonomický a sociální problém*. 1.vyd. Praha: Grada, 2002. ISBN 80-247-9006-8.
6. BUNDSCHUH, K. *Přechod ze školy do profesního života – výzva pro osoby s mentálním postižením*. In Sborník z mezinárodní konference Znevýhodněné osoby na trhu práce v kontextu národní a evropské spolupráce pořádané k Evropskému roku zdravotně postižených osob. Brno: MU PF, 2003, str.114-125, ISBN 80-86633-31-4.
7. ČERVENKOVÁ A. – KOTÍKOVÁ, J. *Odborná příprava zdravotně postižené mládeže a její uplatnění na trhu práce*. Praha: VÚPSV, prosinec 2001.
8. GOFFMAN, E. *Über die soziale Situation psychiatrischer Patienten und anderer Insassen*. Frankfurt/Main: 1973.
9. HANUŠ, P. *Kdo je sociální pracovník a proč by měl být vzdělaný*. In Sociální práce. Brno: ASVSP, ročník 2007, číslo 1, s. 5-6. ISSN 1213-6204.
10. HORT, V., HRDLIČKA, M. KOCOURKOVÁ, J., MALÁ E. A KOL. *Dětská a adolescentní psychiatrie*. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-472-9.
11. JANEBOVÁ, R., MUSIL, L. *Mýty o roli sociálních pracovníků a pracovníc*. In Sociální práce. Brno: ASVSP, ročník 2007, číslo 1, s. 50-60. ISSN 1213-6204.
12. JANKOVSKÝ, J. *Ucelená rehabilitace dětí s tělesným a kombinovaným postižením*. 1.vyd. Praha: Triton, 2001. ISBN 80-7245-192-7.
13. *Laborem exercens, Encyklika Jana Pavla II. O LIDSKÉ PRÁCI, ze 14.zář, 1981*. 1.vyd. Praha: Zvon, 1991. ISBN 80-7113-007-9.
14. LANGMEIER, J. *Vývojová psychologie pro dětské lékaře*. 1.vyd. Praha: Avicenum, 1991.
15. LEČBYCH, M. *Modely mentální retardace*. In Psychologie dnes. Praha: Portál, červen 2005, roč. XI, č. 6, s. 33-34. ISSN 1212-9607
16. MATOUŠEK, O. A KOL. *Základy sociální práce*. 1.vyd. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-473-7.

17. MPSV ČR, *Statistiky nezaměstnanosti*. (cit. 2009-4-28). Dostupné z: <http://portal.mpsv.cz/sz/stat/nz/qrt>.
18. MUSIL, L. *Posouzení životní situace klienta – jak na to!*. In Sociální práce. Brno : ASVSP, 1/2004, 1, od s. 53-74, 22 s. ISSN 1213-624. 2004.
19. NAVRÁTIL, P., MUSIL, L. *Posouzení životní situace klienta – jak na to!*. In Sociální práce. Brno: ASVSP, ročník 2007, číslo 1, s. 117-121. ISSN 1213-6204.
20. ONDRACEK, P. *Rehabilitation heute: Möglichkeiten und Grenzen der Integration in eine fraktale Welt. Betrachtet aus der Sicht der Betroffenen*. In Bandgesellschaft: Tagungsband vom Symposion „Rehabilitation heute: „Möglichkeiten und Grenzen der Integration in eine fraktale Welt“. Sien: 1999.
21. *Pracovat není samozřejmé*. Rolníčka Diakonie ČCE, Soběslav. (cit. 2007-7-20). Dostupné z: <http://www.rolnicka.cz/cz/CoDelame/ChraneneDilny.html>
22. RYCHTÁŘ, K. *Sociální ekonomie – od proklamací k praktické podpoře vzniku a rozvoje sociálních družstev a podniků v ČR*. In sborník z konference Rehabilitace a pracovní a sociální integrace osob se zdravotním postižením, Praha: Společnost pro ucelenou rehabilitaci postižených, 2005, , ISBN 80-239-4360-X, str.9-12
23. ŘÍČAN, P. *Cesta životem*. Vyd.2., přeprac., V Portálu 1. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-829-5.
24. SCHMID, T. *Integrace nebo segregace?* In Sborník z mezinárodní konference Znevýhodněné osoby na trhu práce v kontextu národní a evropské spolupráce pořádané k Evropskému roku zdravotně postižených osob. Brno: MU PF, 2003, str.102-113, ISBN 80-86633-31-4.
25. SOBEK, J. *Osobní cíl v individuálním plánování*. In Sociální služby. Tábor: APSS ČR, ročník XI., leden 2009, s. 8-9. ISSN 1802-0046.
26. *Souhrnná metodika podporovaného zaměstnávání*, Praha:Rytmus,2005, ISBN 80-903598-0-9.
27. *Supports Intensity Scale*, American Association on Mental Retardation, dostupné z: <http://www.siswebsite.org>.
28. ŠESTÁK, J. *Identifikace potřeby podpory poskytované člověku s mentálním postižením v období časné dospělosti*. In Kontakt. České Budějovice: ZSF JU, 2005, ročník 7., číslo 3.-4., str.273-279. ISSN-1212-4117.
29. ŠESTÁK, J. *Chráněná dílna – nástroj k pracovnímu uplatnění a začlenění lidí se zdravotním postižením*. Týn nad Vltavou: Domov sv. Anežky, o.p.s., 2007. ISBN 978-80-254-0108-8.

30. **ŠESTÁK, J.** *Začlenění lidí s mentálním postižením do života obce a komunity.* In Volný čas osob se zdravotním postižením. 1.vyd. České Budějovice: Statutární město České Budějovice a Teologická fakulta Jihočeské univerzity, 2007. ISBN 978-80-7040-954-1.
31. **ŠIŠKA, J.** *Model podporované zaměstnávání – historie a principy.* In Sborník z mezinárodní konference Znevýhodněné osoby na trhu práce v kontextu národní a evropské spolupráce pořádané k Evropskému roku zdravotně postižených osob. Brno: MU PF, 2003, str.126-129, ISBN 80-86633-31-4.
32. **ŠVARCOVÁ, I.** *Mentální retardace.* 1.vyd. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-506-7.
33. **ŠVARCOVÁ, I.** *Základní otázky psychopedie.* 1.vyd. (text pro osobní asistenty mentálně postižených) Pelhřimov: SPMP Pelhřimov se sídlem v Černovicích, 1997.
34. **VÁGNEROVÁ, M.** *Psychopatologie pro pomáhající profese.* 2.vyd. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-496-6.
35. **VÁGNEROVÁ, M. – HADJ -MOUSSOVÁ, Z. – ŠTĚCH, S.** *Psychologie handicapu,* 1.vyd. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 1999. ISBN 80-7184-929-4.
36. *Vyhláška 505/2008 Sb. , kterou se provádějí některá ustanovení zákona o sociálních službách.* (cit. 2009-3-27). Dostupné z: <http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/sbirka/2006/sb164-06.pdf>.
37. *Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách.* (cit. 2009-3-27). Dostupné z: <http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/sbirka/2006/sb037-06.pdf>.
38. *Zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti.* (cit. 2009-3-27). Dostupné z: <http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/sbirka/2004/sb143-04.pdf>.

SEZNAM TABULEK, OBRÁZKŮ

Tabulky:

1. Podíl uchazečů o zaměstnání se zdravotním postižením na celkovém počtu uchazečů o zaměstnání k 31.3.2005, 31.3.2007 a 31.3.2009.
2. Výsledky otázky „Co považujete za hlavní problém vašich absolventů ?“
3. Výsledky otázky „Co bude podle Vás Vašeho/Vaší syna/dceru v dalším životě vzhledem k jeho/jejímu postižení nejvíce znevýhodňovat a omezovat?“
4. Výsledky otázky „Co bude Váš/Vaše syn/dcera po absolvování školy potřebovat?“
5. Výsledky otázky „Myslíte si, že tato možnost bude pro Vašeho/Vaší syna/dceru dostupná ?“
6. Četnost podpory:
7. Časový rozsah podpory
8. Typ podpory
9. Přehled a základní charakteristika respondentů výzkumného souboru
10. Rozdělení respondentů výzkumného souboru podle pohlaví, diagnózy, věku a zaměstnání.

Obrázky:

1. Orientační schéma sociálních služeb a nástrojů politiky zaměstnanosti
2. Schéma třístupňového periodického působení sociálního pracovníka
3. Příklad grafického znázornění profilu potřebné podpory a indexu podpory
4. 3P- profil potřebné podpory a index podpory, Tomáš D.
5. 3P- profil potřebné podpory a index podpory, Karel Š.
6. 3P- profil potřebné podpory a index podpory, Martina P.
7. 3P- profil potřebné podpory a index podpory, Karel D.
8. 3P- profil potřebné podpory a index podpory, Lenka H.
9. 3P- profil potřebné podpory a index podpory, Petr M.
10. 3P- profil potřebné podpory a index podpory, Robert R.
11. 3P- profil potřebné podpory a index podpory, Tomáš P.
12. 3P- profil potřebné podpory a index podpory, Luboš J.
13. 3P- profil potřebné podpory a index podpory, Klára Ž.
14. 3P- profil potřebné podpory a index podpory, Kateřina H.

15. 3P- profil potřebné podpory a index podpory, Vít Z.
16. 3P- profil potřebné podpory a index podpory, Tomáš J.
17. 3P- profil potřebné podpory a index podpory, Jiří P.
18. 3P- profil potřebné podpory a index podpory, Zuzana Š.
19. 3P- profil potřebné podpory a index podpory, Hana Ť.
20. 3P- profil potřebné podpory a index podpory, Robert V.
21. 3P- profil potřebné podpory a index podpory, Jitka K.
22. 3P- profil potřebné podpory a index podpory, Miloš Š.
23. 3P- profil potřebné podpory a index podpory, Martina B.

KLÍČOVÁ SLOVA

Člověk s mentálním postižením

Individuální plán

Podpora

Sociální služba

Sociální pracovník

Začlenění

PŘÍLOHA 1:

„3P – Profil potřebné podpory“ - nástroj sociálního pracovníka pro sestavení profilu potřebné podpory uživateli sociální služby s lehkým a středně těžkým mentálním postižením.

3P – PROFIL POTŘEBNÉ PODPORY

Nástroj sociálního pracovníka pro sestavení profilu potřebné podpory uživateli sociální služby s lehkým a středně těžkým mentálním postižením

Uživatel služby			
Jméno:	Příjmení:	Adresa:	Období sestavení profilu:
Rok narození:	Věk:	Pohlaví:	Kontakt :
Další důležité údaje o uživateli služby:			
Osoby nebo organizace poskytující uživateli základní podporu a služby:			
Jméno:	Vztah:	Kontakt:	
Další relevantní údaje o uživateli může poskytnout:			
Jméno:	Vztah:	Poznámka :	
Údaje o sociálním pracovníkovi, který sestavuje profil			
Jméno a příjmení:	Organizace:	Funkce :	Telefon:
	Adresa:	Email:	Podpis:
Spolupracovali:			
Jméno a příjmení:	Organizace:	Funkce:	Kontakt:

Část A. Základní funkční dovednosti a znalosti	četnost					časový rozsah denní podpory					typ podpory					řádkové skóre
	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4	
1. Komunikace s okolím	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4	
Schopnost srozumitelně a smysluplně komunikovat s okolím (slovní, písemná, verbální), sdělit informaci, názor, potřebu, odpovědět na dotaz, vznést dotaz. Pochopení významu a obsahu přijímaných a sdělovaných zpráv a informací.	Charakteristika - upřesnění:															
2. Čtení, psaní	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4	
Přečtení a porozumění obsahu textu (nápisy, instrukce, dopis, výzva), sestavení jednoduchého písemného textu (dopis, seznam, odpověď atd.), vyplnění složenky, jednoduchého dotazníku, formuláře.	Charakteristika - upřesnění:															
3. Počty, barvy, tvary	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4	
Rozpoznávání potřebných čísel (MHD, telefonní číslo, cena apod.), matematická a prostorová představivost (hodně-málo, těžký – lehký, nahore-dole), spočítání položek, předmětů, počítání ceny, rozpoznání barev a tvarů (např. semafor).	Charakteristika - upřesnění:															
4. Práce s časem	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4	
Znalost hodin, rozlišení denní doby, dodržování denního a nočního režimu, plánování a uspořádání osobních aktivit během dne a během týdne, použití hodinek a budíku, odhad času na určitou činnost, schopnost dostavit se v určitý čas na určité místo (využití dopravy), dny v týdnu, měsíce, rok.	Charakteristika - upřesnění:															
5. Telefonování, PC gramotnost	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4	
Schopnost použití telefonu, vytočení čísla, volání a ukončení hovoru, posílání sms zprávy, její vyzvednutí a přečtení. Základní obsluha počítače, počítačových aplikací (email, word) využití internetu, vtištění stránky.	Charakteristika - upřesnění:															
6. Manipulace a hospodař. s penězi	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4	
Porozumění a rozpoznání hodnoty peněz, rozlišení vzhledu bankovek a mincí, rozpoznání české a cizí měny, manipulace s penězi, jejich ukládání. Placení v hotovosti, kartou, zaplacení složenky. Znalost cen, schopnost sestavit si rozpočet hospodaření, plánování výdajů, schopnost tvořit finanční rezervu, reakce na finanční nouzi.	Charakteristika - upřesnění:															
7. Pohyb, orientace a doprava	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4	
Schopnost fyzicky a bezpečně se dostat na stanovené místo, využívání zavazadel, bezpečné využití kola, orientace v okolí bydliště, zaměstnání, v sídlech institucí, nebo schopnost je najít, využití dopravních prostředků a orientace v jízdních řádech, nástup, výstup na správné zastávce, přestup, zakoupení jízdenky, použití průkazky ZTP, pohyb v dopravním prostředku.	Charakteristika - upřesnění:															
8. Chození na nákupy, obstarání si zboží a služeb	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4	
Schopnost realizovat drobné každodenní nákupy, návštěva restaurace, návštěva obchodního domu, nákup oblečení ve správné velikosti, sjednání prací v domácnosti, posílání dopisu, balíků, vyzvednutí dopisu nebo balíku na poště	Charakteristika - upřesnění:															
Celkové skóre																

Část B. Sebeobsluha a soběstačnost v domácnosti	četnost					časový rozsah denní podpory					typ podpory					řádkové skóre
	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4	
1. WC a osobní hygiena	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4	
Plánované použití WC včetně očištění, mytí těla, provedení celkové hygieny včetně vlasů, použití fénu, pravidelné čištění zubů, česání vlasů, holení, čištění a stříhání nehtů, odhad potřeby se umýt.	Charakteristika - upřesnění:															
2. Oblékání, péče o oblečení	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4	
Přiměřený výběr obutí a oblečení ve vztahu k počasí a události, oblékání jednotlivých kusů, pravá a levá bota, zavázání tkaniček. Třídění prádla na čisté a špinavé, rozpoznání znečištění a poškození, ukládání prádla na vyhrazené místo, přišíť si knoflík, přeprat oblečení v ruce, sušení prádla, žehlení, obsluha pračky. Čistota a úprava zevnějšku.	Charakteristika - upřesnění:															
3. Příprava a příjem stravy	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4	
Vhodné uložení potravin, rozpoznání zkaženého a prošlého jídla. Schopnost naplánování a přípravy jednoduché stravy a nápoje (snídaně, svačina, večeře), ukrojit a namazat chleba, uvařit čaj, kávu. Dlouhodobé plánování jídelníčku a potřeby surovin. Příprava jídla s malým počtem surovin, zpracování a dávkování surovin a přísad. Schopnost vhodné a bezpečné konzumace stravy a nápojů, čistotné, přiměřenou rychlostí, v přiměřeném množství a ve vhodnou dobu.	Charakteristika - upřesnění:															
4. Obsluha a manipulace	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4	
Zapnutí, vypnutí běžných domácích spotřebičů, například rozhlasu, televize, ledničky, varné konvice, mikrovlnné trouby, rozlišení kohoutů a vypínačů a manipulace s nimi, zamykání a odemykání dveří, ovládání klik, otevíracích a zavíracích mechanismů u oken, obsluha topení.	Charakteristika - upřesnění:															
5. Úklid v domácnosti	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4	
Uvědomění si a předcházení nepořádku, umytí, utření a úklid nádobí, utírat prach, setřít podlahu, vynést odpadky, vyluxovat, zamést, umýt vanu, umyvadlo, toaletu, použití úklidových prostředků, výměna lůžkovin, upravenost lůžka, pravidelnost úklidu, schopnost vhodně využít úklidové čisticí prostředky.	Charakteristika - upřesnění:															
6. Mobilita v domácnosti	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4	
Vstávání, přesuny v domácnosti, přenášení předmětů, orientace v domácnosti, pohyb v rámci domu, využití výtahu, opuštění domácnosti, opětovný návrat do domácnosti, schopnost reagovat na zavonění, návštěvu.	Charakteristika - upřesnění:															
7. Chod domácnosti	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4	
Schopnost rozpoznat, co je třeba doplnit, v jakém množství a kde, schopnost zajištění plateb za energie a nájem, schopnost sbalit potřebné věci při odchodu s sebou (doklady, peníze, svačina, taška, deštník, seznam atd.), vyzvednutí pošty, drobné opravy v domácnosti nebo jejich zajištění.	Charakteristika - upřesnění:															
8. Zabezpečení	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4	
Schopnost zabezpečit domácnost proti cizím osobám proti požáru, potopě apod., schopnost přivolat si pomoc, rozpoznat nebezpečí a zorientovat se v nebezpečné situaci. Bezpečná manipulace s cennostmi (peněženka, doklady, telefon), bezpečné opuštění bytu (zamčení, vypnutí elektrospotřebičů, zavření oken, klíč, voda, oheň, cigareta) nebo pracoviště.	Charakteristika - upřesnění:															

Celkové skóre

--

Část C. Sociální, občanské a právní dovednosti	četnost					časový rozsah denní podpory					typ podpory					řádkové skóre
	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4	
1. Vystupování a interakce	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4	
Společensky přijatelné vystupování, přiměřené chování a konvence v kontaktu s lidmi, adekvátní verbální projev a reakce, podání ruky, rozlišení vykání, tykání. Zahájení rozhovoru, pozdrav, podání ruky, představení se, respektování intimní zóny, identifikace a pamatování si osob podle jména a tváře, běžná témata rozhovoru, udržení pozornosti.	Charakteristika - upřesnění:															
2. Sebepojetí, sebekontrola	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4	
Odhad vlastních schopností a možností, mít k sobě pozitivní vztah, přijímat se, předvídat důsledky svého jednání a chování, riziko užívání návykových látek, dochvilnost, plnění daných slibů, lež a výmysly, adekvátní reakce na kritiku, pochvalu, zvládnutí nezdaru. Realnost posouzení vlastního právního postavení (dluhy, správní řízení, zbavení způsobilosti, vyživovací povinnost, vyživovaný, rodič atd.).	Charakteristika - upřesnění:															
3. Informování, rozhodování a prosazení	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4	
Schopnost získávat informace a rozhodovat se na jejich základě, dávat informovaný souhlas, schopnost vybrat si mezi možnostmi. Schopnost prosadit se v rozhovoru se svým názorem a potřebami, vyjednávání, vyjednávání dovolení, jednání s úředníky, změna termínů, odmítnutí zadaných úkolů.	Charakteristika - upřesnění:															
4. Kontakty a spolupráce	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4	
Schopnost navazovat kontakty, udržet je, kontakt s přáteli, řešení mezilidských konfliktů a sporů. Přizpůsobení se odlišným podmínkám, přizpůsobení skupině, práce ve skupině a ve spolupráci, hraní role, pomáhání druhým, slabším, tolerance, rozpoznání příkoří páchané na druhých, i na sobě, atd.	Charakteristika - upřesnění:															
5. Intimní vztahy	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4	
Představa o vztahu s blízkou osobou, její realizace, hluboké přátelství a jeho hodnoty, láska, tělesný kontakt s blízkou osobou, rovnováha mezi citovým a tělesným vztahem.	Charakteristika - upřesnění:															
6. Aktivita, využití volného času	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4	
Schopnost naplánovat a realizovat volnočasové a sociální aktivity, motivace k nim, zapojení se do sociálních aktivit odpovídajících věku, účast na společenských a volnočasových aktivitách, pohyb ve větším počtu lidí.	Charakteristika - upřesnění:															
7. Osobní údaje	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4	
Znalost osobních údajů (věk, rodné číslo, datum narození, bydliště, vzdělání, omezení k právním úkonům) a schopnost jejich sdělení a ochrany.	Charakteristika - upřesnění:															
8. Úřady, instituce a vybavenost	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4	
Obeznamení s běžnými úřady, občanské průkazy, pasy, volba správního úřadu (SSP, zaměstnání, zdravotní péče), volba lékaře, používání systému úředních a ordinačních hodin. Využití bankomatu, nádraží, pošta. Povinnosti vůči ÚP, zaměstnavateli, úřadu, institucím soc.zabezpečení, finančnímu úřadu, policii, znalost způsobu podávání a vyřizování stížností, jak a komu si stěžovat.	Charakteristika - upřesnění:															
Celkové skóre																

Část D. Zaměstnání, pracovní činnost	četnost					časový rozsah denní podpory					typ podpory					řádkové skóre
	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4	
1. Motivace k práci	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4	
Porozumění významu práce, výhodám a nevýhodám chození do práce, co znamená pro mě „mít práci“ (pracovat), zodpovědnost, zájem a iniciativa, finanční motivace.	Charakteristika - upřesnění:															
2. Posouzení vlastních schopností a možností	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4	
Schopnost posoudit své dovednosti a předpoklady k práci, nedostatky, možnosti s ohledem na zkušenost, vzdělání, praxi, koníčky, uvědomění si zdravotních a sociálních omezení, schopnost formulovat své představy o pracovním uplatnění, o cíli, úvazku, typu práce, lokalitě	Charakteristika - upřesnění:															
3. Hledání práce	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4	
Orientace na pracovním trhu, orientace v pracovních pozicích, v zaměstnavatelích, kde se zeptat, návštěva a využití úřadu práce, znalost důležitých postupů pro vyhledání práce (úp, internet, noviny, známí, telefonování, životopis).	Charakteristika - upřesnění:															
4. Pracovní režim	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4	
Přijít včas do zaměstnání, převléci se do pracovního oblečení, dodržovat a využívat pracovní dobu, udržovat hygienu v průběhu a po práci.	Charakteristika - upřesnění:															
5. Pracovní úkony	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4	
Pochopení pracovních úkonů, požadovaná obratnost, zručnost, koordinace, používání nástrojů a nářadí, odhad fyzických možností. Plnění úkolů v požadované kvalitě a rychlosti, schopnost reagovat na změnu zadání.	Charakteristika - upřesnění:															
6. Orientace a interakce na pracovišti	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4	
Porozumění a znalost funkcí a hierarchie na pracovišti, odevzdávání práce, řešení problémů, stížností. Schopnost komunikace při pracovní činnosti, vlastní rozhodování, schopnost se ptát a předávat informace, schopnost předvést dovednosti, spolupráce s kolegy, atmosféra a vztahy s kolegy.	Charakteristika - upřesnění:															
7. Bezpečnost na pracovišti	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4	
Pochopení a dodržování zásad bezpečnosti práce a požární ochrany, předcházení úrazům.	Charakteristika - upřesnění:															
8. Pracovní právní pojmy	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4	
Znalost pojmů a jejich obsahu (pracovní smlouva, IČ, jednotlivá ujednání smlouvy) práva a povinnosti zaměstnance a zaměstnavatele, zdravotní a sociální pojištění, výplatní páska, ELDP, souběh důchodu a mzdy.	Charakteristika - upřesnění:															
Celkové skóre																

Část E. Péče o vlastní zdraví	četnost					časový rozsah denní podpory					typ podpory					řádkové skóre
	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4	
1. Využití zdravotní péče	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4	
Rozeznání potřeby jít k lékaři, zvládnutí návštěvy lékaře, sdělení příznaků a projevů nemoci (praktický lékař, stomatolog, ženský lékař, kožní atd.), potřeba preventivních prohlídek.	Charakteristika - upřesnění:															
2. Léčebný režim	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4	
Pochopení a dodržení léčebného režimu, schopnost užívání předepsaných léků, dojít si včas pro nové, použití běžně dostupné léky (oční a nosní kapky, paralen apod.), změřit si teplotu, provedení jednoduchého ošetření.	Charakteristika - upřesnění:															
3. Specifická onemocnění	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4	
Zvládnutí a znalost adekvátních postupů při řešení specifických onemocnění (epileptický záchvat, relaps duševního onemocnění atd.), schopnost přivolat záchrannou službu, znalost a provedení dietních postupů.	Charakteristika - upřesnění:															
4. Sebeochrana	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4	
Předcházení zneužití cizími lidmi, půjčování věcí, narušování intimní zóny, rozpoznání obtěžování, sexuální zneužití. Rozpoznání nebezpečí, bezpečné zacházení s běžnými předměty (nůž, nůžky, el.proud) zamezení sebepoškození, schopnost takové chování zvládnout, chování s rozmyslem. Předcházení sebepoškození, předcházení chorobné chuti (spolknutí nejedlých substancí), předcházení sebevražděným pokusům.	Charakteristika - upřesnění:															
5. Vnější agrese	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4	
Předcházení útokům nebo zranění směřujících na ostatní, předcházení ničení majetku (např. žhářství, rozbíjení nábytku), předcházení krádežím, sexuální agresi, nepřiměřenému chování (odhalování se, exhibicionismus, nepřiměřené doteky a gesta).	Charakteristika - upřesnění:															
6. Tělesné a emoční zdraví	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4	
Schopnost pečovat o tělesné zdraví, kondici, a emoční pohodu, procházky, pozitivní přeladění, zvládání stresových a vypjatých situací, vlastní koníčky, volnočasové aktivity.	Charakteristika - upřesnění:															
7. Rizikové faktory	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4	
Předcházení záchvatům vzteku a emočním výbuchům, předcházení tuláctví, předcházení nadměrnému užívání alkoholu, drog, dodržování péče o mentální zdraví, předcházení dalším vážným problémům v chování.	Charakteristika - upřesnění:															
8. Rehabilitace, fyzioterapie	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4	
Cvičení nebo polohování, rehabilitace, fyzioterapie.	Charakteristika - upřesnění:															
Celkové skóre																
Zdraví a bezpečnost																

Významné souvislosti 3P – Profil potřebné podpory

RODINNÉ ZÁZEMÍ:

(popis rodinného zázemí, rodinné vztahy, minulost, postoj rodinných příslušníků k budoucnosti uživatele služby, spolupráce s rodinou)

HMOTNÉ ZABEZPEČENÍ:

(příjem uživatele služby, invalidní důchod, dávky sociální péče, mzda, finanční pomoc rodiny, nutné výdaje uživatele služby, životní minimum, bydlení, domácnost uživatele služby, případně rodiny atd.)

PRÁCE – ZAMĚSTNÁNÍ:

(pracovní historie, kvalifikační předpoklady, způsob ukončení zaměstnání, délka evidence na úřadu práce.)

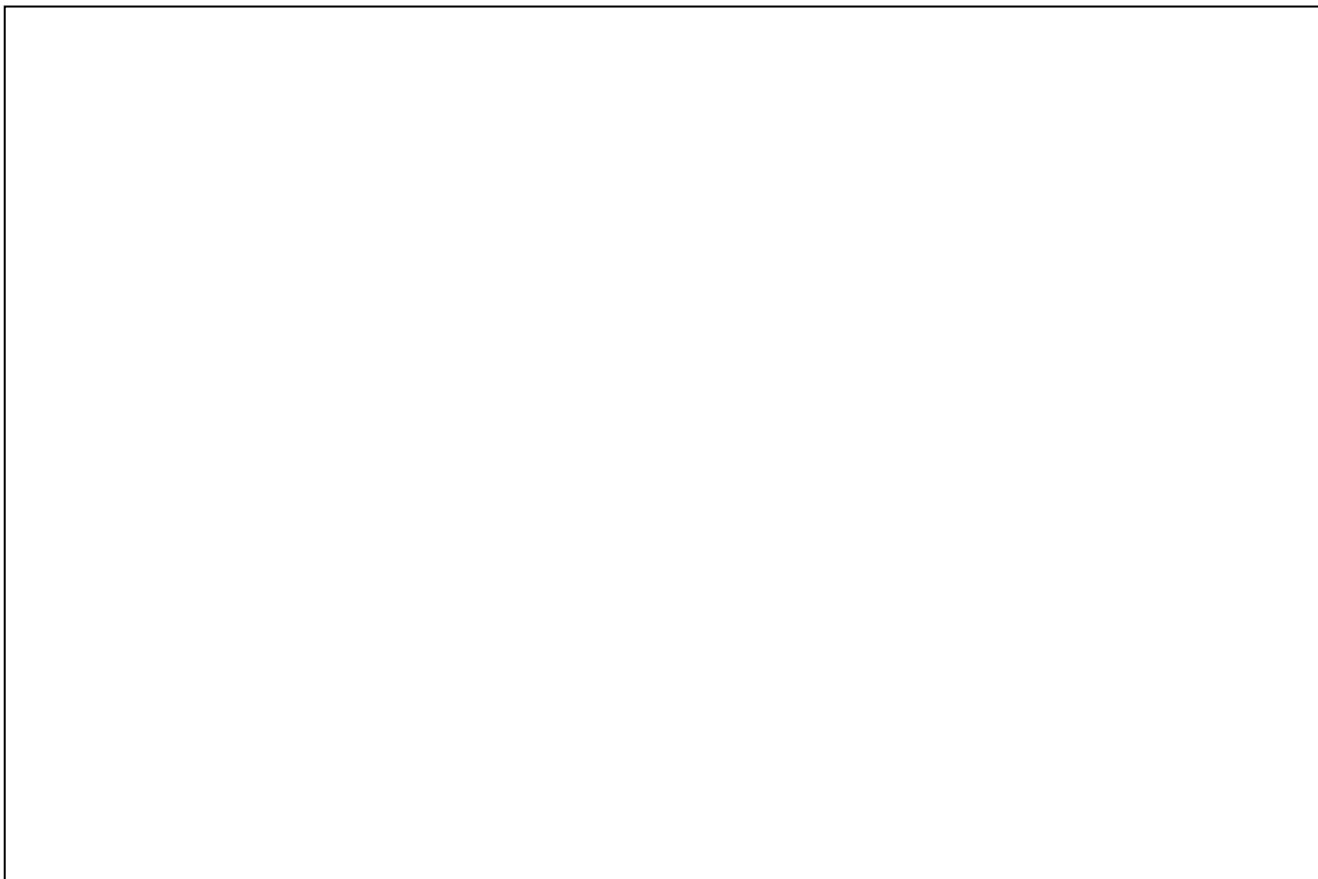
MOTIVACE, SDĚLENÉ AMBICE, CÍLE A PŘÁNÍ UŽIVATELE:

(motivace k využívání služby, rozvoji, k získání zaměstnání, bydlení, samostatnosti, sdělená přání o formě služby, životní cíl)

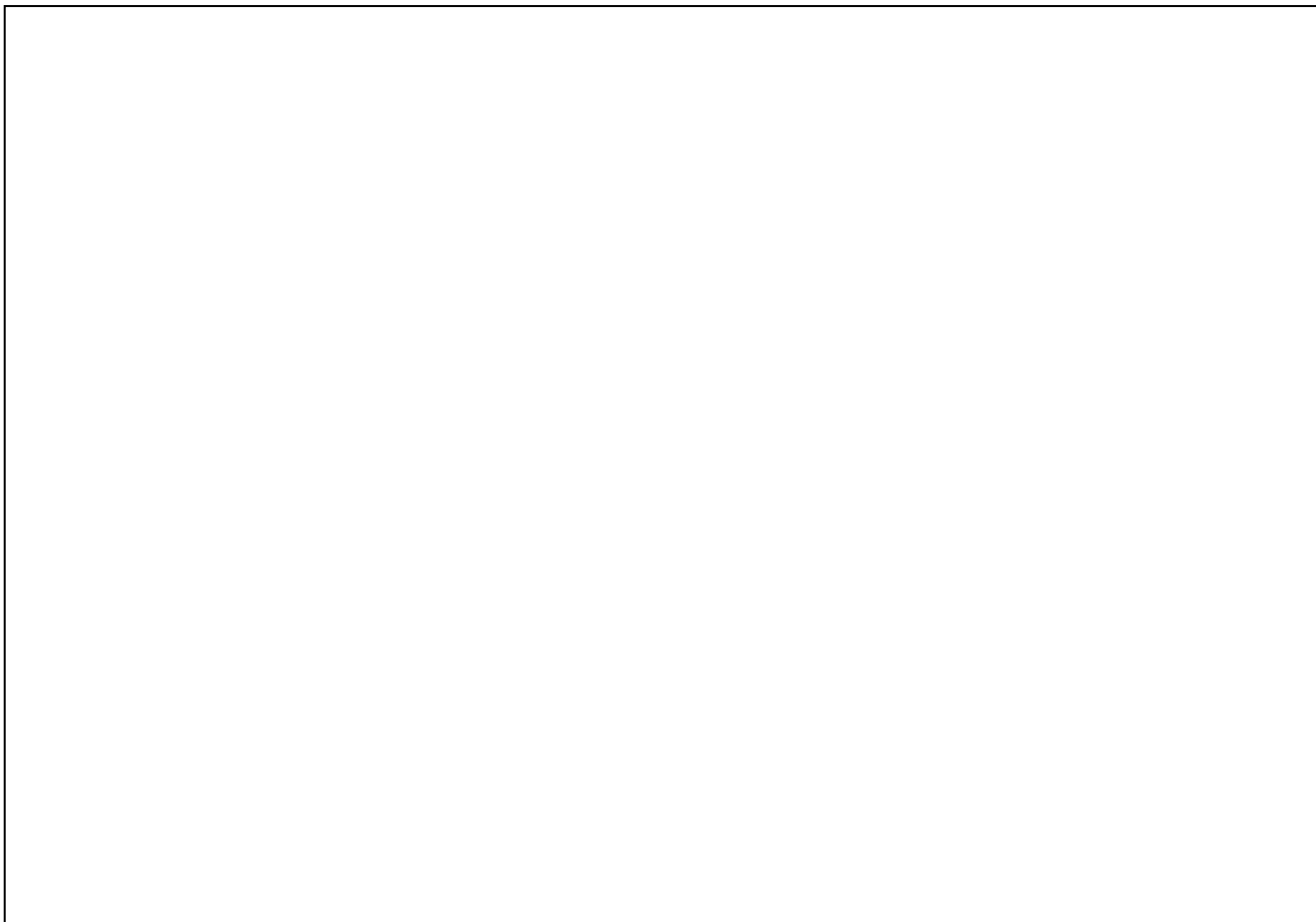
PŘEDNOSTI (MOHUTNOSTI):

(přednosti, úspěchy, pozitivní a dobré vlastnosti, významné dovednosti jedince)

ZÁVĚR

PLÁN sociálního pracovníka

Způsob hodnocení jednotlivých částí a okruhů (řádků) profilu

Potřebná podpora je hodnocena pomocí tzv. skóre podpory (řádkové, celkové skóre části). Řádkové skóre charakterizuje třemi vlastnostmi podporu, kterou potřebuje uživatel služby pro úspěšné zvládnutí činností v daném okruhu (řádku) části.

Četnost podpory: Jak často je zapotřebí podpora pro úspěšné zvládnutí činnosti (při obvyklé podobě, průběhu a formě činnosti) ?

0	1	2	3	4
nikdy	alespoň 1 x měsíčně,	alespoň 1x týdně,	alespoň 1x denně,	1x za hodinu nebo i častěji
nebo méně než 1x za měsíc	méně než 1x za týden	méně než 1x za den	méně než 1x za hodinu	podpora neumožňuje úspěšné zvládnutí činnosti

Časový rozsah podpory: Kolik času musí být podpoře věnováno pro úspěšné zvládnutí činnosti (při obvyklé podobě, průběhu a formě činnosti) ?

0	1	2	3	4
žádný čas	několik minut	0,5 – 2 hodiny	2 - 4 hodiny	4 hod. a více
				podpora neumožňuje úspěšné zvládnutí činnosti

Typ podpory: Jaký druh podpory musí být poskytnut pro úspěšné zvládnutí činnosti (při obvyklé podobě, průběhu a formě činnosti) ?

0	1	2	3	4
žádný	sledování	rada, nápověda, ukázka (slovy, gesty)	částečná výpomoc, asistence	zcela bez účasti uživatele
				podpora neumožňuje úspěšné zvládnutí činnosti

V každé části (A – E) a okruhu (řádku) 1.-8. na základě dostupných informací a znalostí je třeba rozhodnout jakou četnost, jaký časový rozsah a typ podpory je potřeba k úspěšnému zvládnutí činností uživatelem služby. Použije se stupnice hodnocení v rozmezí 0-4. Zakroužkuje (nebo zaškrtně) se příslušný hodnotící stupeň u každé vlastnosti. Sečtou se hodnoty v každém řádku. Součet těchto tří čísel se zaznamená do kolonky řádkové skóre. Součet všech osmi řádkových skóre dává celkové skóre pro každou část.

U každého okruhu části je volné místo s názvem „Charakteristika - upřesnění“. To je určeno pro záznamy sociálního pracovníka, který zde může konkretizovat specifikum potřeb a možností podpory v dané oblasti, případně popis situace a souvislostí, které potřebu podporu způsobují a vyžadují. (například u části A 3. – umí počítat jen do 10, nebo E 2. – je třeba každý den připomenout užívání antikoncepce, nebo D 5. – potvrdí, že rozumí pracovnímu postupu, ale udělá něco jiného atd.). Je doporučeno využití pečlivé využívání charakteristiky – upřesnění pro zaznamenání konkrétních poznatků, zvyšuje to hodnotu sestaveného 3P.

Celkový přehled 3P

Celkové skóre každé části je vyneseno podle číselné výše skóre jako bod (např. křížek, tečka) do příslušného sloupce dané části (označeno velkým písmenem) v celkovém přehledu 3P na stupnici 0 - 96, číselnou hodnotu je možno pro přehlednost vepsat do nejspodnějšího řádku rámečku pod příslušnou část (nebo jinam). Vynesené body jsou spojeny čarou do křivky – grafického znázornění profilu potřebné podpory. Z číselných údajů celkových skóre jednotlivých částí je spočítán aritmetický průměr, který představuje index podpory a je zobrazen v posledním sloupci.

Křivka – grafické znázornění profilu potřebné podpory slouží pro vizuální základní orientaci profilu potřebné podpory daného jedince v jeho jednotlivých částech (oblastech) při práci s profilem, při jeho porovnávání s jiným profilem nebo novým profilem sestaveným po určité době za účelem vyhodnocení účelnosti poskytované služby.

Index podpory je uměle ustanovený a jako aritmetický průměr hodnot celkového skóre částí A.-E. vypočítaný údaj, který graficky i číselně vyjadřuje celkovou míru potřebné podpory jedinci s postižením. Slouží pro vizuální základní orientaci při práci s profilem, při jeho porovnávání s jiným profilem nebo novým profilem sestaveným po určité době za účelem vyhodnocení účelnosti poskytované služby. V rámci výzkumného šetření – aplikace 3P v reálných podmínkách – bude dále zkoumáno, nakolik je takto stanovený Index podpory věrohodný, validní, přínosný a využitelný v praxi.

Do Přehledu okruhů s potřebou vyšší nebo značné míry podpory se zaznamenají konkrétní oblasti podle výše dosaženého řádkového skóre (vyšší míra podpory 5 – 7, značná míra podpory 8 – 12). Vždy se zaznamená část a okruh podpory a konkrétní charakteristika podpory (například A 3. – počítání nad 10, nebo E 2. – užívání antikoncepce, nebo D 5. – aplikace pracovních postupů atd.). Přehled okruhů s potřebou vyšší nebo značné míry podpory slouží k rychlé a přehledné orientaci sociálního pracovníka o okruzích, které při práci s jedincem s postižením vyžadují jeho vyšší nebo značnou míru podpory.

Významné souvislosti

Tato část 3P slouží k zaznamenání údajů a informací významem podstatných a souvisejících se závěry a plánem na poskytování sociální služby daného jedince s postižením.

Závěr a plán sociálního pracovníka

V této části sociální pracovník učiní ze sestaveného profilu závěry a stanoví svůj plán pro poskytování sociální služby a další práci s jedincem s mentálním postižením.

PŘÍLOHA 2:

Část Výroční zprávy Domova sv. Anežky, o.p.s. za rok 2008

Domov sv. Anežky, o.p.s.
Týn nad Vltavou

**Výroční zpráva
za rok 2008**

Už deset let jsme na cestě...

**Kdo jsme ?
Proč tu jsme ?
Pro koho tu jsme ?**

... společně ...

Obecně prospěšná společnost Domov sv.Anežky, o.p.s. vznikla zápisem do rejstříku obecně prospěšných společností vedeného u Krajského soudu v Č.Budějovicích, oddíl O, vložka 61, dne 6.prosince 1999.

Správní rada společnosti:

Jiří Netík, Týn n.Vlt.
Ing. František Kobera, Týn n. Vlt.
Ing. Pavla Fraňková, Týn n. Vlt.

Dozorčí rada společnosti:

Ing.Petr Rohlena, Týn n.Vlt.
Ludmila Votápková, Třeboň
Mgr. Karel Hájek, Týn n. Vlt.

Domov sv. Anežky vznikl díky mnohaletému úsilí a stálé podpoře občanského sdružení Pomoc Týn nad Vltavou rekonstrukcí části bývalého zemědělského areálu v Týně nad Vltavou – Čihovicích. **Byl slavnostně otevřen 15.listopadu 1999** u příležitosti 10.výročí svatořečení Svaté Anežky České.

Poslání Domova sv. Anežky, o.p.s.

Posláním Domova sv. Anežky, o.p.s. je podpora a pomoc lidem se zdravotním postižením začlenit se do běžného života, žít samostatný, soběstačný a důstojný život s odpovídajícím sociálním postavením a naplněnými potřebami užitečnosti a potřebnosti.

Pro koho tu jsme

Naše sociální služby a chráněné dílny jsou určeny mladým a dospělým lidem se zdravotním postižením, zejména pak:

- ⇒ mládež a dospělí lidé s lehkým a středně těžkým mentálním postižením,
- ⇒ mládež a dospělí lidé s tělesným, smyslovým nebo kombinovaným postižením,
- ⇒ mládež a dospělí lidé s duševním onemocněním v remisi,
- ⇒ uchazeči o zaměstnání se zdravotním postižením.

Jaké jsou naše cíle

- ⇒ Vytvořit stabilní, akceptující, spolupracující a vstřícné zázemí a prostředí pro příchozí osoby se zdravotním postižením.
- ⇒ Samostatnost a soběstačnost uživatele sociální služby a zaměstnance se zdravotním postižením.
- ⇒ Získání a rozvoj funkčních a sociálních návyků, dovedností a znalostí člověka se zdravotním postižením.
- ⇒ Získání pracovních dovedností a vhodné pracovní uplatnění člověka se zdravotním postižením.
- ⇒ Účast člověka se zdravotním postižením na společenských, vzdělávacích a volnočasových aktivitách, smysluplné využití volného času.
- ⇒ Začlenění člověka se zdravotním postižením do života komunity (obec, město, vrstevníci, neformální skupiny, spolky apod.).

Při naplňování poslání a cílů společnosti ve prospěch lidí s postižením se řídíme **principy**:

- spolupráce, úcta a respekt,
- lidský, profesionální, individuální a empatický přístup,
- vlídná důslednost,
- spolupráce s rodinou,
- prožít „všední“ den je nevšední příležitostí.

Prostředky k dosažení cílů

Domov sv. Anežky, o.p.s. realizuje svoji činnost ve dvou střediscích:

Domov sv. Anežky – Čihovice

U svaté Kateřiny – Týn nad Vltavou, centrum

Společnost poskytuje sociální služby (podle Zákona o sociálních službách):

- sociální rehabilitace a sociálně terapeutické dílny v Centru pracovní a sociální rehabilitace.
- podpora samostatného bydlení jako terénní sociální službu.

Společnost provozuje chráněné dílny (podle Zákona o zaměstnanosti) a pracoviště směřující k získání pracovních návyků a dovedností a možnosti pracovního uplatnění osob se zdravotním postižením.

Společnost zpracovává, organizuje a poskytuje vzdělávací a aktivizační programy pro lidi se zdravotním postižením, pro pracovníky sociálních služeb, chráněných dílen a odbornou i laickou veřejnost.

Společnost poskytuje poradenství a konzultace v oblasti sociálních služeb, začleňování lidí se zdravotním postižením, zaměstnávání lidí se zdravotním postižením a místního rozvoje a partnerství.

Motto: „Člověk s postižením je jedním z nás a plně se podílí na našem lidství. Je na místě žádat, aby člověk s postižením cítil, že není odstrčený na okraj světa práce ani závislý na společnosti, ale že je plnoprávným podmíněm práce, užitečným a respektovaným pro svou lidskou důstojnost, a že je také povolán, aby přispíval k rozvoji a dobru vlastní rodiny a společnosti podle svých schopností.“
(Jan Pavel II., Laborem exercens)

Máme také vizi do budoucna

Domov sv. Anežky chce být dlouhodobě stabilním a odpovědným partnerem lidem se zdravotním postižením, který rozvíjí nabídku svých služeb a aktivit s ohledem na skutečné potřeby lidí se zdravotním postižením v regionu.

Domov sv. Anežky bude rozvíjet zejména terénní sociální služby pro lidi se zdravotním postižením a hledat možnosti a příležitosti jejich samostatného podporovaného bydlení uprostřed společnosti.

Domov sv. Anežky chce svými ekonomickými, společenskými a vzdělávacími aktivitami přispívat k dalšímu rozvoji mikroregionu Vltavotýnsko.

Domov sv. Anežky chce být příkladem dobré praxe, rádcem a partnerem pro podobné aktivity a subjekty v jižních Čechách a celé České republice.

NAŠE SOCIÁLNÍ SLUŽBY

Domov sv. Anežky poskytuje svým uživatelům sociální služby (podle Zákona o sociálních službách) podporující samostatnost, nezávislost, soběstačnost a začleňování do běžné společnosti:

Centrum pracovní a sociální rehabilitace

zařízení sociálních služeb dle § 34 odst.2. zák. 108/2006 Sb.

Sociální rehabilitace (§ 70 zák. 108/2006 Sb.)

Individuální nebo skupinový nácvik soběstačnosti a sebeobsluhy, kontakt se společenským prostředím, volnočasové a denní zájmové aktivity, pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí, bazální výuka (čtení, psaní, počty) a všeobecně vzdělávací bloky.

Podpůrné aktivity a terapie

Mezi podpůrné činnosti řadíme především individuální nebo skupinovou fyzioterapie (rehabilitace, kondiční cvičení, relaxace, sportovní aktivity), výtvarnou dílnu, hipoterapii, hudební a taneční dílnu, logopedii a další projekty (například „Na společné cestě – viz dále ve výroční zprávě).

Sociálně terapeutické dílny (§ 67 zák. 108/2006 Sb.)

Dlouhodobá a pravidelná podpora zdokonalování pracovních návyků a dovedností prostřednictvím sociálně pracovní terapie. Cílem služby je především vytvoření, (obnovení), udržování a zdokonalování pracovních návyků a dovedností, které by v budoucnu mohly umožnit nebo ulehčit člověku se zdravotním postižením uplatnění na chráněném nebo otevřeném trhu práce. Služba probíhá formou pracovních činností při úklidu objektu, při údržbě zeleně, při práci na zahradě a v živočišné výrobě, při zajištění kulturních a pobytových akcí a zapojení uživatele do činností tkalcovské, keramické a truhlářské a potiskové dílny.

Tato sociální služba prošla na začátku roku 2009 inspekci kvality (naplňování standardů kvality poskytování sociální služby) s výsledkem výborně (naplnění na 97 %).

Pobytová forma s ubytováním

10 ubytovacích jednotek s vlastním sociálním zázemím umožňuje uživatelům služeb a zaměstnancům chráněných dílen ze vzdálenějších míst pobyt v Domově sv. Anežky od pondělí do pátku.

Terénní sociální služby

Podpora samostatného bydlení (§ 43 zák. 108/2006 Sb.)

Asistence uživateli se samostatným bydlením a v dalších činnostech v jeho přirozeném prostředí a v bytech zvláštního určení „U svaté Kateřiny“. Domov sv. Anežky je jediným registrovaným poskytovatelem této sociální služby v Jihočeském kraji.

V roce 2008 využívalo sociální služby Domova sv. Anežky:

Sociální rehabilitace	29 uživatelů
Sociálně terapeutické dílny	17 uživatelů
Podpora samostatného bydlení	6 uživatelů

NAŠE CHRÁNĚNÉ DÍLNY

NAŠE výrobky pomáhají 2x

Chráněné dílny a pracoviště (podle Zákona o zaměstnanosti) slouží k pracovnímu uplatnění osob se zdravotním postižením. V roce 2008 bylo v rámci chráněných dílen a pracovišť zaměstnáno 27 osob se zdravotním postižením, z toho 14 lidí s těžším zdravotním postižením.

Chráněná keramická dílna

Litá užitková i dárková keramika se značkou A na dýnku. Hrnky, poháry, talíře, džbány, konvice, podšálky, pivní podtácky, obaly na květináče, vše s originální a kvalitní povrchovou úpravou. Keramika určena na volný prodej, ale zejména se přizpůsobujeme požadavkům odběratelů na propagační, dárkovou, reklamní a firemní keramiku.

Chráněná truhlářská dílna

Výrobky z masivního dřeva i lamino desek. Zahradní nábytek, interiérový a kancelářský nábytek, pergoly, přístřešky, lavice, městský mobiliář, palety, geodetické kolíky, dřevěné kazety na víno a keramiku.

Chráněná tkalcovská dílna

Tato dílna vyrábí ručně tkané přehozy, předložky, koberečky, aplikované výrobky, batohy, tašky, kapsičky, tkané prostírání, maňasci a maňáskové divadlo, polštářky, závěsné kapsy pro školáky, sedáky a další výrobky.

Chráněné pracoviště Farmáři

Toto pracoviště se zabývá údržbou travnatých ploch na přibližně 12 ha, keřů, drobnými opravami mobiliáře, údržbou a opravami dětských hřišť v Týně nad Vltavou, úklidovými pracemi a pomocnými pracemi v živočišné výrobě.

Chráněná dílna PO-TISK

Nejmladší chráněná dílna umožňuje potisk drobných reklamních předmětů logem objednatele (propisky, klíčenky, metry, vizitkáře, zapalovače, dřevěná jo-ja, létající talíře, láhve atd.), vyrábí originální pohlednice a novoroční přání, dodává různé kompletační práce a balení výrobků, tiskne a připravuje visačky, vizitky, kalendáříky, umí připravit reklamní placky nebo dřevěné magnety s potiskem, přání z ručního papíru nebo textilní výrobky s potiskem.

Odběr výrobků nebo služeb od Domova sv. Anežky lze využít jako náhradní plnění povinnosti zaměstnavatele zaměstnávat povinný podíl osob se zdravotním postižením!

Katalog výrobků a služeb našich chráněných dílen najdete na internetové stránce www.anezka-tyn.cz.

www.anezka-tyn.cz

Domov sv. Anežky, o.p.s.

Čihovice 30, 375 01 Týn nad Vltavou
IČ: 26018888, č.ú.: 6189430297/0100

Tel., fax: 00420 385 724 007

e-mail: anezka@anezka-tyn.cz

... a jdeme dál!